

Νίκος Ζήκος & Τάσος Μιχαηλίδης

**Συμβουλευτική και Σχολικός Επαγγελματικός
Προσανατολισμός στην εποχή της διαθεματικότητας:
από τη θεωρία στην πράξη**

**Συμβουλευτική και Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός
στην εποχή της διαθεματικότητας;
από τη θεωρία στην πράξη**

Επιμέλεια κειμένων: Κατερίνα Νταούκα

Γραφιστική επιμέλεια: Ελένη Μιχαηλίδου

©2019 ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΟΛΥΒΙ

Τ.Κ. 55132, Λ. Ιασωνίδου 10, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2311 284046

e-mail: ekdoseis_molybi@yahoo.gr

ISBN 978-618-5398-11-8

Νίκος Ζήκος & Τάσος Μιχαηλίδης

**Συμβουλευτική και Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός στην
εποχή της διαθεματικότητας: από τη θεωρία στην πράξη**

Αθήνα 2019

Βιογραφικά συγγραφέων

Νίκος Ζήκος

Είναι διδάσκων στο Διδρυματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών «Αμπελουργία-Οινολογία και Αλκοολούχα Ποτά» του ΕΚΠΑ και του ΓΠΑ και εργάζεται ως Χημικός με θητεία στο Ζάννειο Πειραματικό Γυμνάσιο Πειραιά. Απόφοιτος του Χημικού Τμήματος του ΕΚΠΑ, με Μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης και Διδακτορική Διατριβή στη Βιομηχανική Χημεία. Κάτοχος δεύτερου Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη Διοίκηση Επιχειρήσεων (MBA) από το ΕΑΠ και του Πιστοποιητικού Ειδίκευσης στη Συμβουλευτική και τον Προσανατολισμό από την ΑΣΠΑΙΤΕ. Έχει διατελέσει αναπληρωτής αρχισυντάκτης στο περιοδικό *Χημικά Χρονικά* (2016-2017) και έχει δημοσιεύσει μεγάλο αριθμό άρθρων σε πρακτικά διεθνών και πανελλήνιων συνεδρίων, όπως και ξένων και ελληνικών επιστημονικών περιοδικών. Επιπλέον, έχει συνεργαστεί συστηματικά με επιστημονικούς φορείς, αναλαμβάνοντας τον ρόλο του κριτή εργασιών σε θεματικές συνεδρίων που άπτονται των επιστημονικών του ενδιαφερόντων. Είναι συγγραφέας τεσσάρων συλλογικών τόμων στο αντικείμενο της Συμβουλευτικής, εμπειρογνώμων του ΙΕΠ στην αναμόρφωση και εκπόνηση Προγράμματος Σπουδών και εκπαιδευτικού υλικού για τη Β' τάξη του Γενικού Λυκείου και επιμορφωτής στον θεσμό «Μαθητεία». Διαθέτει, επίσης, μακροχρόνια εμπειρία σε θέματα Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΙΕΚ, σεμινάριο MOODLE) και είναι πιστοποιημένος εκπαιδευτής (ΕΟΠΠΕΠ).

Τάσος Μιχαηλίδης

Είναι διδάσκων στο Τμήμα Αρχαιονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης και μεταδιδακτορικός ερευνητής Νεοελληνικής Φιλολογίας του ΕΚΠΑ. Παράλληλα, εργάζεται ως φιλόλογος στο Ζάννειο Πειραματικό Γυμνάσιο Πειραιά με θητεία και είναι συνεργάτης της Φιλοσοφικής Σχολής Αθηνών, πραγματοποιώντας δειγματικές διδασκαλίες για τους φοιτητές και συντονίζοντας την πρακτική τους άσκηση (mentoring). Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα εστιάζονται στη Νεοελληνική Φιλολογία (19^{οο} και 20^{οο} αιώνα), τη Θεωρία Λογοτεχνίας, τη Συγκριτική Φιλολογία, τη Δημιουργική Γραφή, την Ιστορία βιβλίου και βιβλιοθηκών, τη Διδακτική των φιλολογικών μαθημάτων και την εκπαιδευτική καινοτομία, διερευνώντας τρόπους αξιοποίησης της διαθεματικότητας και διεπιστημονικότητας στη σύγχρονη έρευνα και εκπαίδευση. Άρθρα του έχουν δημοσιευθεί σε επιστημονικά περιοδικά και πρακτικά συνεδρίων, έχει διατελέσει κριτής εργασιών σε διεθνή και πανελλήνια συνέδρια, ενώ είναι ενεργό μέλος επιστημονικών ενώσεων της ειδικότητάς του. Έχει υπερδεκαετή πείρα στην ιδιωτική και δημόσια δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Είναι, επίσης, λογοτέχνης και έχει εκδώσει δύο ποιητικές συλλογές: *Σπαράγματα προσώπων* (2012), από τις εκδόσεις του περιοδικού *Manifesto* και *Ασυνταξίες λαβυρίνθων* (2018) από τον Γκοβόστη. Ποιήματα και διηγήματά του έχουν δημοσιευθεί σε λογοτεχνικά περιοδικά, έχουν συμπεριληφθεί σε ποιητικές ανθολογίες και έχουν διακριθεί σε πανελλήνιους λογοτεχνικούς διαγωνισμούς.

Περιεχόμενα

Προλογικό σημείωμα	5
Πρώτο κεφάλαιο.....	8
Ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός ως γνωστικό αντικείμενο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση: ζητήματα θεωρίας.....	8
1.1. Εισαγωγή	8
1.2. Διαθεματικότητα στην εκπαιδευτική διαδικασία: διδασκαλία μέσω θεματικών πυρήνων	11
1.3. Από το σχολείο της πληροφορίας στο σχολείο της διάδρασης.....	13
1.4. Προκλήσεις και ελλείψεις του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού στον 21 ^ο αιώνα	14
1.5. Πρακτικές συμβουλευτικής παρέμβασης στον Σχολικό Επαγγελματικό Προσανατολισμό.....	15
1.5.1. Η έννοια της συμβουλευτικής και ο ρόλος της στο ΣΕΠ	15
1.5.2. Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός ως διδακτικό αντικείμενο και Πρόγραμμα Αγωγής Σταδιοδρομίας.....	17
1.5.3. Επιλογή θεματικού περιεχομένου	18
1.5.4. Βασικές αρχές Προγραμμάτων Αγωγής Σταδιοδρομίας	19
1.5.5. Θεματικοί άξονες των Προγραμμάτων Αγωγής Σταδιοδρομίας.....	19
1.6. Πειραματικά και Πρότυπα Σχολεία: ένα παράθυρο ευκαιρίας για την επανένταξη του ΣΕΠ με τη μορφή Ομίλου Αριστείας και Δημιουργικότητας	20
1.6.1. Πειραματικά και Πρότυπα Σχολεία: το θεσμικό πλαίσιο.....	20
1.6.2. Μια σύντομη εισαγωγή στον θεσμό των Ομίλων Αριστείας και Δημιουργικότητας	22
1.7. Η έννοια της Επιχειρηματικότητας στη σχολική μονάδα και η σύνδεσή της με την κοινωνική ευαισθησία.....	24
1.7.1. Ερμηνευτικές προσεγγίσεις του θεσμικού πλαισίου περί Επιχειρηματικότητας στην εκπαίδευση..	24
1.7.2. Σωματείο Επιχειρηματικότητας Νέων (ΣΕΝ).....	29
Δεύτερο κεφάλαιο.....	32
Καλές πρακτικές 1: συμβουλευτική ΣΕΠ μέσω διερευνητικής μάθησης.....	32
2. Ευαισθητοποίηση σε θέματα φύλου και εργασίας: Επαγγελματικός Προσανατολισμός μέσω οικείωσης με την επιστημονική έρευνα	32
2.1. Εκπαιδευτικό πλαίσιο	32
2.2. Η εκπαίδευση στον 21 ^ο αιώνα και η έννοια της επιστημονικότητας ως διδακτικός στόχος	34
2.3. Υπόθεσης εργασίας.....	36
2.4. Διδακτική των μεθόδων συλλογής δεδομένων και τα βασικά στάδια κάθε ερευνητικής διαδικασίας	37
2.5. Επιλογή μεθόδου: τα χαρακτηριστικά της ποσοτικής έρευνας με τυποποιημένα ερωτηματολόγια και η διαμόρφωση των ερωτήσεων.....	38
2.6. Διεξαγωγή της έρευνας πεδίου, επεξεργασία και αποτίμηση των αποτελεσμάτων	40
2.7. Αξιολόγηση διδακτικής προσέγγισης.....	43

Τρίτο κεφάλαιο.....	44
Καλές πρακτικές 2: συμβουλευτική ΣΕΠ μέσω εικονικής επιχείρησης	44
3. Από την Επιχειρηματικότητα στον Εθελοντισμό: Επαγγελματικός Προσανατολισμός μέσω μιας βιωματικής μάθησης.....	44
3.1. Εκπαιδευτικό πλαίσιο	44
3.2. Η επιχειρηματικότητα ως εκπαιδευτικό εργαλείο: από τη διδακτική θεωρία στην κοινωνική δραστηριοποίηση της σχολικής ζωής και ο ρόλος των ΠΠΣ.....	45
3.3. Μεθοδολογικά εργαλεία υλοποίησης: από την παροχή της γνώσης στη βιωματική κατασκευή της..	48
3.4.1. Η δραματοποίηση ως εργαλείο ανακαλυπτικής μάθησης	50
3.4.2. Στάδια της δραματοποίησης.....	53
3.5. Συμμετοχή στην εμπορική έκθεση.....	56
3.6. Αποτίμηση αποτελεσμάτων και μελλοντικές προοπτικές	62
Τέταρτο κεφάλαιο	65
Τα Τεστ Επαγγελματικού Προσανατολισμού ως μέσο αυτογνωσίας: οικοδομώντας οι μαθητές την αυτοεικόνα τους.....	65
4.1. Θεωρία Holland: τύποι Προσωπικότητας και Επαγγελματικός Προσανατολισμός	65
4.2. Τεστ Επαγγελματικών Ενδιαφερόντων (ΤΕΠΕ)	67
4.3. Τεστ Έργασιακών Αξιών (ΤΕΡΓΑ)	67
4.4. Τεστ Επαγγελματικών Αποφάσεων (ΤΕΠΑ).....	68
4.5. Δομημένα Τεστ και ΣΕΠ: επισημάνσεις από την πρακτική εφαρμογή τους στον Όμιλο Συμβουλευτικής	69
4.5.1. Συνοπτική περιγραφή της Ανοιχτής Εκπαιδευτικής Πρακτικής.....	69
4.5.2. Σχεδιασμός της Ανοιχτής Εκπαιδευτικής Πρακτικής	70
4.5.3. Διαμόρφωση εκπαιδευτικών στόχων και η διαδικασία υλοποίησης δομημένων Τεστ ΣΕΠ σε ψηφιακό περιβάλλον	72
4.5.4. Αναλυτική περιγραφή της πραγματοποίησης της Ανοιχτής Εκπαιδευτικής Πρακτικής.....	73
4.5.5. Στοιχεία τεκμηρίωσης και επέκτασης της Ανοιχτής Εκπαιδευτικής Πρακτικής: αποτελέσματα - αντίκτυπος.....	79
5. Συμπεράσματα	82
Βιβλιογραφία	86
Παράρτημα Ι. Ερωτηματολόγιο για σύνδεση φύλου και εργασίας.....	92
Παράρτημα ΙΙ. Ερωτήσεις συνέντευξης σε μαθητές/τριες για την κατανόηση των αναγνωστικών ενδιαφερόντων και των κριτηρίων αγοράς βιβλίων	94
Παράρτημα ΙΙΙ. Τεστ Επαγγελματικού Προσανατολισμού.....	97

Προλογικό σημείωμα¹

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό περιγράφει την εφαρμογή τριών δράσεων που συνιστούν μια διαφορετική προσέγγιση στο γνωστικό αντικείμενο του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού, το οποίο αν και θεωρείται ιδιαίτερα κρίσιμο την εποχή που διανύουμε, έχει συρρικνωθεί σημαντικά η θέση του στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Έτσι, το συγκεκριμένο υλικό αποσκοπεί να συμβάλλει, μέσα από τις βασικές έννοιες που προσδιορίζει και τις καλές πρακτικές τις οποίες παραθέτει, στον ανοιχτό διάλογο για την ανάγκη επανένταξης του μαθήματος του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού στη βαθμίδα του Γυμνασίου. Την ίδια στιγμή, επιδιώκει να φανερώσει τους λόγους επαναπροσδιορισμού της στοχοθεσίας και της διδακτικής μεθοδολογίας, κατά τρόπο ώστε να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες απαιτήσεις και εκπαιδευτικές ανάγκες. Υπό αυτό το πρίσμα, το παρόν υλικό διεκδικεί να αναδείξει πρακτικές που θα βοηθήσουν στον επανασχεδιασμό του αντικειμένου, αξιοποιώντας τη μέθοδο της διαθεματικότητας και υπακούοντας στις αρχές της διεπιστημονικής προσέγγισης.

Έτσι, οι εν λόγω δράσεις που πραγματοποιήθηκαν μέσα στα πλαίσια Ομίλου Αριστείας και Δημιουργικότητας που υλοποιήθηκε σε Πειραματικό Γυμνάσιο της Περιφέρειας Αττικής - Πειραιά (Ζάννειο Πειραματικό Γυμνάσιο Πειραιά), διαμορφώνουν ένα διαφορετικό τρόπο πρόσληψης της συμβουλευτικής στον Επαγγελματικό Προσανατολισμό. Επιμένουν στη διάδραση εκπαιδευτικών-εκπαιδευομένων, εντάσσοντας στον σχεδιασμό τη βιωματική μάθηση και προωθώντας τη δημιουργικότητα, επιχειρηματικότητα και τον εθελοντισμό. Κατ' επέκταση, η παρούσα προσπάθεια δε συνιστά κάποια σημαντική συμβολή στο πεδίο της θεωρίας περί συμβουλευτικής, αλλά αποτελεί μια διαφορετική διάσταση στη διδακτική διαμεσολάβηση του Επαγγελματικού Προσανατολισμού, περισσότερο παιγνιώδη και συμμετοχική. Η βασική μας αρχή στον σχεδιασμό της εκπαιδευτικής διαδικασίας, που ακολουθεί τη σύγχρονη βιβλιογραφία, ήταν ότι η ενημέρωση για τις επαγγελματικές επιλογές στον 21^ο αιώνα, για να μπορεί να θεωρηθεί επαρκής, οφείλει πρωτίστως να είναι μια άσκηση αυτογνωσίας και ένα πλαίσιο που ενισχύει την καλλιέργεια των δημοκρατικών αξιών, της επιχειρηματικής δημιουργικότητας και της υπευθυνότητας. Παράλληλα, προϋποθέτει την ενίσχυση των δεξιοτήτων συνεργασίας, την πραγματική εμπάθυνση στις προκλήσεις του κάθε επαγγέλματος, όπως και την ανάπτυξη επαγγελματικής ηθικής και κοινωνικής ευαισθησίας (εθελοντισμός). Αυτές οι έννοιες θα φανεί ότι όχι μόνο δε λειτουργούν ανεξάρτητα, αλλά είναι προαπαιτούμενο μιας ουσιαστικής συμβουλευτικής παρέμβασης σε επίπεδο εργασιακών επιλογών και προσωπικής εξέλιξης του εφήβου.

Οι δράσεις υλοποιήθηκαν τα σχολικά έτη 2017-2018 και 2018-2019 και σε αυτές συμμετείχαν μέρος των μαθητών (12) της Γ' Γυμνασίου της σχολικής μονάδας. Συντονιστές της

¹ Το εξώφυλλο κοσμεί ο πίνακας του Duy Huynh, *Time Flies With Strings Attached*, 2010, Ακρυλικό σε ξύλο, 24 x18.

δράσης ήταν δύο εκπαιδευτικοί διαφορετικών ειδικοτήτων, οι Ν. Ζήκος, ΠΕ 04.02 (Δρ Χημείας) και Τ. Μιχαηλίδης ΠΕ 02 (Δρ Φιλολογίας), συνεργασία που αποτελεί βασική προϋπόθεση για μια διεπιστημονική προσέγγιση.

Σε τελική ανάλυση, το εκπαιδευτικό υλικό αποσκοπεί να δείξει ότι το ελληνικό σχολείο έχει τη δυνατότητα να εφαρμόσει σύνθετες δραστηριότητες, χωρίς να υπονομεύεται η σχολική ροή. Έτσι, η συγκεκριμένη προσέγγιση θεωρούμε ότι καλλιεργεί τη φιλαναγνωσία, τη δημιουργικότητα, την πολιτισμική ευαισθησία, τη συνεργασία και την αυτενέργεια, ενώ την ίδια στιγμή εντάσσει έννοιες, όπως η επιχειρηματικότητα, ο επαγγελματικός προσανατολισμός και η οικονομική σκέψη, που μέχρι τώρα δεν έχουν βρει τη θέση που αρμόζει στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Γι' αυτό επιλέξαμε να παρουσιάσουμε διδακτικά παραδείγματα που αισθανθήκαμε στην πράξη ότι μπορεί να καλύψουν κενά ή ελλείψεις και να γεφυρώσουν τις αποστάσεις ανάμεσα στη σχολική πράξη και τα παιδαγωγικά αποτελέσματα που επιδιώκουν τα Προγράμματα Σπουδών. Αυτός είναι και ο λόγος που δεν αποφασίσαμε απλώς να κοινοποιήσουμε το εγχείρημά σε ένα ακόμα παιδαγωγικό συνέδριο, αλλά να το αναρτήσουμε δωρεάν με τη μορφή ηλεκτρονικού βιβλίου, θέλοντας να επικοινωνήσουμε με ένα κατά το δυνατόν μεγαλύτερο κοινό.

Η δομή του υλικού που ακολουθεί περιλαμβάνει το θεωρητικό πλαίσιο (πρώτο κεφάλαιο) (θεωρίες συμβουλευτικής, Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός στη σχολική μονάδα, πλαίσιο Προτύπων Πειραματικών σχολείων, καινοτομία στη σχολική μονάδα, σωματείο Επιχειρηματικότητας Νέων) και στη συνέχεια, πρακτική εφαρμογή στη σχολική πράξη που περιλαμβάνει:

- την ευαισθητοποίηση σε θέματα φύλου αναφορικά με την επιλογή και τη σταδιοδρομία στον εργασιακό χώρο μέσω ποσοτικής έρευνας (δεύτερο κεφάλαιο): διερεύνηση της στάσης των μαθητών σχετικά με τη σύνδεση επαγγέλματος και κοινωνικών αξιών,
- δημιουργία εικονικής επιχείρησης εκδοτικού οίκου που ένα μέρος των εσόδων θα διατίθετο σε φιλανθρωπικές δράσεις (τρίτο κεφάλαιο): ενημέρωση για την έννοια της επιχειρηματικότητας και καλλιέργεια κοινωνικής ευαισθησίας (εθελοντισμός)
- και τέλος την πραγματοποίηση Τεστ Επαγγελματικού Προσανατολισμού (τέταρτο κεφάλαιο): κατανόηση κλίσεων, δεξιοτήτων, επαγγελματικής ηθικής.²

Αναλυτικότερα, στα πλαίσια της διδακτικής μας προσέγγισης οι συμμετέχοντες μαθητές στον πρώτο διδακτικό σχεδιασμό προσέγγισαν και ευαισθητοποιήθηκαν αναφορικά με την επιβίωση στερεοτύπων στην επιλογή επαγγέλματος με βάση το φύλο. Μάλιστα, κατανοώντας καλύτερα την

²Όπως θα αναφερθεί και μέσα στο υλικό τα τεστ αυτά πραγματοποιούνταν στην αρχή του προγράμματος και στο τέλος μετά τη συμμετοχή στις δράσεις του δεύτερου και τρίτου κεφαλαίου, για να φανούν οι διαφορές στις επιλογές και την αυτεπίγνωση των μαθητών.

επιστημονική μεθοδολογία και την εργασία ενός ερευνητή (πολλοί μαθητές φιλοδοξούσαν να έχουν σχετικές σπουδές και σταδιοδρομία) διαμορφώθηκαν ερωτηματολόγια κατάλληλα για το θέμα, που μοίρασαν στη σχολική κοινότητα και επεξεργάστηκαν τα αποτελέσματά τους, με τη βοήθεια των συντονιστών. Στη δεύτερη διδακτική δράση, με την αρωγή και τεχνική βοήθεια του Σωματείου Επιχειρηματικότητας Νέων (και τους ευχαριστούμε γι' αυτό), η ομάδα του Ομίλου προχώρησε στη δημιουργία εικονικής επιχείρησης με θέμα την ίδρυση σχολικού εκδοτικού οίκου, που η ομάδα μαθητών θα αναλάμβανε τη διεύθυνση-διαχείριση, παραγωγή βιβλίων ή την εξασφάλιση συνεργασίας με συγγραφείς που θα έγραφαν καινούρια έργα, την προώθηση των προϊόντων τους και διάθεση εσόδων για φιλανθρωπικό σκοπό.

Η εν λόγω επιχείρηση συμμετείχε σε μαθητική εμπορική έκθεση και έδωσε στους μαθητές τη δυνατότητα να κατανοήσουν μέσω προσομοίωσης όλα τα στάδια μιας επιχείρησης (από την ιδέα στην οργάνωση, διαχείριση και προώθηση). Στόχος ήταν να συνδυαστεί ο πολιτισμός, η σχολική βιβλιοθήκη, η φιλαναγνωσία και η παραγωγή δημιουργικού λόγου με την αυτενέργεια, τον κύκλο της οικονομίας και τη νεανική επιχειρηματικότητα. Τέλος, οι μαθητές πριν και μετά το πέρας της διαδικασίας πραγματοποίησαν μέσω της πλατφόρμας (διαδικτυακή πύλη εφήβων) του ΕΟΠΠΕΠ online Τεστ Επαγγελματικού Προσανατολισμού για τη σκιαγράφιση του επαγγελματικού τους προσανατολισμού.

Καλή ανάγνωση.

Οι συγγραφείς

Νίκος Ζήκος & Τάσος Μιχαηλίδης

Πρώτο κεφάλαιο

Ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός ως γνωστικό αντικείμενο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση: ζητήματα θεωρίας

1.1. Εισαγωγή

Το διδακτικό αντικείμενο του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και συγκεκριμένα στη βαθμίδα του Γυμνασίου τοποθετείται στο ευρύτερο πλαίσιο του θεσμού Συμβουλευτική και Προσανατολισμός. Δεν περιορίζεται μόνο στην παροχή πληροφοριών στον μαθητή, αλλά έχει έναν ευρύτερο ρόλο. Συγκεκριμένα αποβλέπει στην ανάπτυξη επαγγελματικών αξιών, στον εφοδιασμό με κατάλληλες δεξιότητες και στη σύνδεση του σχολείου με το κοινωνικό και επαγγελματικό περιβάλλον (Γκιάστας, κ.α., 2013).

Επιπλέον, το διδακτικό αντικείμενο του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού χρησιμοποιεί τη διαθεματική προσέγγιση εφαρμόζοντας σχολικές και μη σχολικές δραστηριότητες του Προγράμματος Σπουδών και εμπλέκοντας διακριτά διδακτικά αντικείμενα. Σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού, μέσω του διδακτικού αυτού αντικειμένου, βοηθούνται οι μαθητές στην καλλιέργεια της αυτογνωσίας τους και μαθαίνουν να εμβαθύνουν στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους. Την ίδια στιγμή, μέσω της ενημέρωσης και της συμμετοχής σε ατομικές και ομαδικές δραστηριότητες αρχίζουν να κατανοούν τις εκπαιδευτικές, αλλά και επαγγελματικές τους επιλογές σε μια κρίσιμη ηλικία, με σκοπό να επιτύχουν τις κατάλληλες γι' αυτούς επιλογές και αποφάσεις. Αυτές οι ενέργειες θα τους βοηθήσουν μεσοπρόθεσμα να ενταχθούν ομαλά στην κοινωνία, αναλαμβάνοντας ενεργό ρόλο σε όλο το φάσμα δραστηριοτήτων που προσφέρει και απαιτεί μια δημοκρατική κοινωνία. Ταυτόχρονα ο ίδιος ο μαθητής σχηματίζει μια ολοκληρωμένη εικόνα του εαυτού του, βασικό εφόδιο για κάθε πτυχή του βίου του (επαγγελματική, προσωπική, ακαδημαϊκή κ.α.).

Ειδικότερα, με την εφαρμογή του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού στη Γ' τάξη Γυμνασίου επιδιώκονται οι εξής σκοποί:

- να κατανοήσουν οι εκπαιδευόμενοι τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους (ενδιαφέροντα, αξίες, ικανότητες και δεξιότητες),
- να αξιοποιούν τις νέες τεχνολογίες (κυρίως διαδίκτυο) σε θέματα που σχετίζονται με την εκπαιδευτική και επαγγελματική τους πληροφόρηση, αλλά και να είναι σε θέση να αξιολογούν κριτικά αυτές τις πληροφορίες,

- να γνωρίσουν όλο το εύρος των επιλογών τους για εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, αναπτύσσοντας δεξιότητες που θα συμβάλλουν στην ομαλή ένταξη και στην ανάληψη ενός ενεργητικού και εποικοδομητικού κατά το δυνατόν ρόλου στην αγορά εργασίας. (Φ.Ε.Κ. 304/B/13-3-2003)

Πιστεύουμε δηλαδή ότι οι δύσκολες συγκυρίες όχι μόνο δεν απαξιώνουν τον ρόλο του μαθήματος, αλλά κάνουν ακόμα πιο επιτακτικό τον επαναπροσδιορισμό της θέσης του στο εκπαιδευτικό μας σύστημα. Ωστόσο, η ίδια η κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα και η μεγάλη εξοικείωση των μαθητών με εργαλεία γρήγορης πρόσβασης στην πληροφορία δείχνουν ότι το εκπαιδευτικό και μεθοδολογικό μοντέλο προσέγγισης οφείλει να αλλάξει, δίνοντας στον μαθητή έναν πιο ενεργό ρόλο. Χρειάζεται, επίσης, να επιμείνουμε σε μια επαναξιολόγηση των εκπαιδευτικών στόχων, αφού αυτό που κρίνεται απαραίτητο στη σύγχρονη πραγματικότητα δεν είναι να φέρει τον μαθητή απλώς σε επαφή με την πληροφορία, αλλά να τον ασκήσει επαρκώς στη διαχείρισή της και να τον βοηθήσει να αποκτήσει την αναγκαία γνώση του εαυτού του, των αξιών του και των κινήτρων του. (Μακρή-Μπότσαρη, 2008)

Αυτές οι δεξιότητες όχι μόνο ξεπερνούν ως χρησιμότητα το πλαίσιο των επαγγελματικών του επιλογών, αλλά δίνουν στον/στην εκπαιδευόμενο/η τη δύναμη να εμπλακεί και να αμφισβητήσει δομές και στερεότυπα, ανακαλύπτοντας ελεύθερα κλίσεις και δεξιότητές του/της, πέρα από τη διάρκεια ενός σχολικού προγράμματος. Κρίνουμε ότι το εν λόγω μάθημα απαιτεί να αποκτήσει μια πιο παιγνιώδη, δημιουργική, ανακαλυπτική και ψυχοδυναμική χροιά που θα δώσει μια διαφορετική δυναμική και πρόσθετη αξία στην πληροφορία περί εκπαιδευτικών και εργασιακών επιλογών. Στην εποχή της πολλαπλής νοημοσύνης και της κατανόησης ότι η ικανότητα κρίσης, συνεργασίας, διαχείρισης χρόνου, δεδομένων, αντιμετώπισης δύσκολων αποφάσεων σε ρευστές συνθήκες, δεν μπορούμε να περιμένουμε ότι ένα μάθημα Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού που αναπαράγει τις πληροφορίες που είναι διαθέσιμες σε όλους, μπορεί να επιτύχει τους στόχους του.

Άλλωστε, αυτές οι θέσεις ακολουθούν και τις υποδείξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τις απαιτούμενες δεξιότητες των πολιτών στα κράτη-μέλη της. Συγκεκριμένα, η Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18^{ης} Δεκεμβρίου 2006 περιέγραψε τις βασικές ικανότητες της δια βίου μάθησης στην Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ε. στις 30.12.2006. Επισήμανε την ανάγκη για διαμόρφωση ατόμων με πολλαπλά προσόντα, που θα έχουν αναπτύξει την ικανότητα να μαθαίνουν και να εξελίσσονται. Υπό αυτό το πρίσμα, το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Νεολαία (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών, 22- 23 Μαρτίου 2005) τόνισε την ανάγκη για ανάπτυξη κοινής δέσμης βασικών δεξιοτήτων. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, πρότεινε μια σειρά δράσεων και

δεσμεύσεων για την προώθηση της ανάπτυξης των βασικών ικανοτήτων που αναφέρονται στο ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς L/394 (Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ε., 30.12.2006) και είναι οι εξής:

- επικοινωνία στη μητρική γλώσσα,
- επικοινωνία σε ξένες γλώσσες,
- μαθηματική ικανότητα και βασικές ικανότητες στις φυσικές επιστήμες και την τεχνολογία,
- ψηφιακή ικανότητα,
- μεταγνωστικές ικανότητες (Learning to learn),
- κοινωνικές ικανότητες και ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη,
- πρωτοβουλία και επιχειρηματικότητα,
- πολιτισμική συνείδηση και έκφραση.

Μάλιστα, το Cedefop (2010) σημείωσε ότι στόχος δεν είναι η εξειδίκευση, αλλά η απόκτηση δεξιοτήτων και ικανοτήτων που θα βοηθήσουν πολυδύναμα το άτομο να υποστηρίξει την ενσωμάτωσή του στον κοινωνικό ιστό και την αγορά εργασίας.³ (Μανούσου, 2017)

Κατ' επέκταση, η σύγχρονη εκπαιδευτική θεωρία τονίζει ότι ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός (ΣΕΠ) δεν αποσκοπεί στην αφομοίωση γνωστικού υλικού, αλλά στην ανάπτυξη δεξιοτήτων ζωής στους μαθητές που σχετίζονται με τους ίδιους, αλλά και με το κοινωνικό περιβάλλον που ανήκουν. Για τον σκοπό αυτό το περιεχόμενο του Προγράμματος Σπουδών βασίζεται σε θέματα που αντλούνται από τις αντίστοιχες επιστήμες της Ψυχολογίας, της Κοινωνιολογίας, της Οικονομίας, της Φιλοσοφίας, της Ιστορίας, της Φιλολογίας, και βέβαια της Πληροφορικής. (Βίκη & Παπάνης, 2007)

Οι εκπαιδευτικοί που αναλαμβάνουν να υλοποιήσουν ένα πρόγραμμα ΣΕΠ οφείλουν να έχουν συνειδητοποιήσει αυτά τα νέα δεδομένα και να πιστεύουν οι ίδιοι στη συνεργασία και στη διεπιστημονική προσέγγιση. Οι εμπλεκόμενοι εκπαιδευτές χρειάζεται να είναι αρωγοί της ομάδας των μαθητών, να ενισχύουν τη συμμετοχή, να καλλιεργούν τον δημοκρατικό διάλογο, να επιμένουν στην αντιμετώπιση κάθε δογματισμού με ορθολογικά επιχειρήματα και να διαμορφώνουν αίσθημα ασφάλειας, έχοντας κυρίως τον ρόλο του συντονιστή. Κύριο μέλημά τους είναι η δημιουργία κατάλληλου παιδαγωγικού κλίματος, αλλά και η ανάπτυξη δεξιοτήτων επικοινωνίας εντός της ομάδας, όπως και με άλλα άτομα, ομάδες και φορείς εκτός σχολικής μονάδας, εφόσον αυτό βοηθά στην υλοποίηση των παιδαγωγικών στόχων.

³ Βλ. και αποτελέσματα από την τελευταία έρευνα του ΟΟΣΑ για τη Διεθνή Αποτίμηση των Ικανοτήτων των Ενηλίκων (Program for the International Assessment of Adult Competencies) PIAAC, η οποία μετρούσε την ικανότητα στην ανάγνωση, στην αριθμητική, στην επίλυση προβλημάτων και πώς αξιοποιούν τα άτομα τις δεξιότητες αυτές στην εργασία τους. (OECD, 2014)

Το κρίσιμο ζήτημα είναι να διαμορφωθούν οι κατάλληλες διδακτικές – παιδαγωγικές μέθοδοι, ανάλογα με τη σύνθεση της ομάδας των μαθητών (ηλικία, κλίσεις, ενδιαφέροντα κ.α.). Γι' αυτό, η συγκεκριμένη προσέγγιση προτείνει μια μεγάλη γκάμα μεθοδολογικών προσεγγίσεων, που επιβεβαιώθηκε στην πράξη (πέρα από τη θεωρία) ότι συμβάλλουν ουσιαστικά στην καλλιέργεια του κριτικού διάλογου και της αυτογνωσίας των μαθητών. Δε θεωρούμε καμία ότι είναι πανάκεια, ούτε κρίνουμε ότι χρειάζεται πάντα να εφαρμόζονται όλες, όμως, η κατάλληλη επιλογή μιας ποικιλίας εργαλείων από τους εκπαιδευτές μπορεί να βοηθήσει σημαντικά στην επίτευξη των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων.

Έτσι, οι παρακάτω τεχνικές θεωρούμε ότι είναι εξαιρετικά χρήσιμα εκπαιδευτικά εργαλεία. Συγκεκριμένα, αναφέρουμε:

- συμπληρώσεις ερωτηματολογίων (η τεχνική αυτή χρησιμοποιείται και στην έρευνα πεδίου),
- ερωτήσεις (ανοικτού – κλειστού τύπου, πολλαπλών επιλογών, αντιστοίχισης),
- επεξεργασία διαγραμμάτων (κυρίως από σημαντικές και αξιόπιστες έρευνες),
- συζήτηση σε ομάδες, αλλά και σε ζεύγη,
- παιχνίδι ρόλων (δραματοποίηση),
- διαμόρφωση εργαστηρίων για την ενίσχυση συγκεκριμένων δεξιοτήτων (π.χ. αυτοπαρουσίαση, συνέντευξη, συγγραφή βιογραφικού κ.α.),
- διδακτικές επισκέψεις σε εργασιακούς χώρους,
- παρουσιάσεις μαθητικών εργασιών στην ολομέλεια της ομάδας με μορφή project (ερευνητικές εργασίες),
- και επισκέψεις από φορείς εκτός της σχολικής μονάδας. (Φ.Ε.Κ. 304/Β/13-3-2003)

1.2. Διαθεματικότητα στην εκπαιδευτική διαδικασία: διδασκαλία μέσω θεματικών πυρήνων

Όπως αναφέρθηκε, το διδακτικό αντικείμενο του ΣΕΠ χρησιμοποιεί την τεχνική της διαθεματικής προσέγγισης. Με τον όρο διαθεματική προσέγγιση της γνώσης ορίζεται η διαδικασία διασύνδεσης μεταξύ διαφορετικών γνωστικών περιοχών, από διαφορετικά κυρίως διδακτικά αντικείμενα, κατά τρόπο που ενισχύουν με αυτόν τον τρόπο συσχετίσεις, συνθέσεις και γενικεύσεις που οδηγούν στην ολιστική αντιμετώπιση της γνώσης. (Ματσαγγούρας, 2002) Η συγκεκριμένη διδακτική τεχνική αποσκοπεί στη δόμηση της αναπαράστασης μιας έννοιας, μιας κατάστασης, μιας προβληματικής, μέσω της σύγκλισης περισσότερων επιστημών, επιδιώκοντας να αναπτύξει στους μαθητές δεξιότητες που απαιτεί η σύγχρονη κοινωνία πληροφόρησης, ενώ καλλιεργεί τη χρήση καινοτόμων παιδαγωγικών πρακτικών, όπως ομαδικό πνεύμα εργασίας, διατύπωση και διερεύνηση ερωτημάτων. (Maingain & Dufour, 2002)

Η διαθεματική προσέγγιση, που εμπλέκει διακριτά γνωστικά αντικείμενα στη σχολική πράξη, μπορεί να γεφυρώσει το χάσμα που υπάρχει μεταξύ τους, αλλά και να οδηγήσει έναν μαθητή σε μια ενδεδειγμένη ενασχόλησή του με έναν τομέα της γνώσης, πιθανότατα ανοίκειο με βάση το παραδοσιακό μοντέλο διδακτικής προσέγγισης. Αναμφίβολα, η θεσμοθέτηση των Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών (Α.Π.Σ.) υπαγορεύει την παιδαγωγικά κατάλληλη γνώση και τις δεξιότητες που πρέπει να διδαχθεί ο μαθητής σε κάθε επιμέρους γνωστικό αντικείμενο. Συγκεκριμένα, στην ελληνική βιβλιογραφία η γνώση αυτή αποδίδεται με τον όρο «σχολική γνώση». Το Αναλυτικό Πρόγραμμα πρέπει να συνοδεύεται με το μαθησιακό υπόβαθρο που είναι απαραίτητο για την υλοποίησή του, γι' αυτό το σχολικό έτος 2006-2007 κυκλοφόρησαν τα σχολικά εγχειρίδια του Γυμνασίου, τα οποία έχουν συγγραφεί με βάση το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών και επιδιώκουν μια ουσιαστική διεύρυνση και ανα-νοηματοδότηση των παιδαγωγικών στόχων και εργαλείων επίτευξής τους. (Μιχαηλίδης & Ζήκος, 2016)

Το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) θεσμοθετήθηκε το 2003. Κύριος σκοπός του ήταν η κατανομή της διδακτέας ύλης από τάξη σε τάξη και από διδακτικό σε διδακτικό αντικείμενο σε ένα νέο ενιαίο πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών χωρίς επικαλύψεις, έχοντας ως παράλληλο στόχο την οριζόντια διασύνδεση των Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών (Α.Π.Σ.) με τα επιμέρους γνωστικά αντικείμενα. Άλλωστε, η συγγραφή των νέων ΑΠΣ και η αναδιοργάνωση των στόχων και των μεθόδων διδασκαλίας απαντούσε σε ένα επίμονο αίτημα της επιστημονικής κοινότητας για αναπροσαρμογή του τρόπου αντίληψης της γνώσης και της διαμεσολάβησής της στο σύγχρονο σχολείο. Μάλιστα, η ερευνήτρια Ivani Fazenda έχει υποστηρίξει ότι χρειάζεται μια «διαθεματική επανάσταση» στο σχολικό και πανεπιστημιακό σχεδιασμό, η οποία θα όφειλε πρωταρχικά να στοχεύει σε μια νέα προσέγγιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης των διδασκόντων, προκειμένου οποιαδήποτε αλλαγή σε επίπεδο Προγραμμάτων Σπουδών να έχει αντίκτυπο στη σχολική διαδικασία. (Maingain & Dufour, 2002)

Σε κάθε περίπτωση, σκοπός της παραπάνω διδακτικής προσέγγισης ήταν η ολόπλευρη διαμόρφωση της προσωπικότητας του μαθητή και η ανα-νοηματοδότηση του τρόπου με τον οποίο προσλαμβάνει ο εκπαιδευτικός τη σχέση του με το γνωστικό αντικείμενο και τη μαθησιακή πρακτική, ώστε να προσαρμοστούν οι διδασκόμενοι στις σύγχρονες απαιτήσεις της κοινωνίας. Λαμβάνοντας υπόψη ότι εδώ και δεκαετίες ενισχύονται βαθμιαία οι τάσεις αυξανόμενης πολυπολιτισμικότητας και τεχνογνωσίας και άρα αυξάνεται και ο κίνδυνος παραπληροφόρησης. (Lawton et al, 2000)

Συνεπώς, η κριτική διαχείριση της γνώσης από τους μαθητές και η επεξεργασία της πληροφορίας από κοινού με τον εκπαιδευτικό, προϋποθέτει σφαιρική γνώση που να καλύπτει όλο το φάσμα των ανθρώπινων δεξιοτήτων και των κλίσεων, κατά τρόπο ώστε να επιτυγχάνεται μια

συνολική συναισθηματική και νοητική καλλιέργεια της προσωπικότητας των εφήβων. Άλλωστε, έχει αποδειχτεί ότι οι εναλλακτικές στρατηγικές εκπαίδευσης βοηθούν στην ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων, όπως η ικανότητα του μαθητή να αναπτύσσει υγιείς διαπροσωπικές σχέσεις με τα υπόλοιπα μέλη της μαθητικής κοινότητας και αισθήματα αυτοεκτίμησης/αλληλοσεβασμού. (Asher et al, 1992)

Η εφαρμογή της διαθεματικής προσέγγισης στο περιβάλλον του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού είναι πιο εύκολη σε σχέση με άλλα διδακτικά αντικείμενα, διότι δεν υπάρχει η πίεση για την ολοκλήρωση συγκεκριμένης διδακτέας ύλης, ούτε υφίσταται γραπτές δοκιμασίες και ελέγχους προόδου. Εν συντομία, συνειδητοποιούμε ότι τα νέα δεδομένα για τον τρόπο υλοποίησης του ΣΕΠ συμπίπτουν με τα πορίσματα για τη σημασία της διαθεματικής προσέγγισης, αναδεικνύοντας το ΣΕΠ σε ένα προνομιακό αντικείμενο για την εφαρμογή διαθεματικών δράσεων. Την ίδια στιγμή, αυτό σημαίνει ότι ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός ως γνωστικό αντικείμενο προϋποθέτει τη διαθεματική και διεπιστημονική προσέγγιση, προκειμένου να επιτύχει τη στοχοθεσία του.

1.3. Από το σχολείο της πληροφορίας στο σχολείο της διάδρασης

Σύμφωνα με τα ΑΠΣ, το σχολείο οφείλει να είναι ένας χώρος παραγωγής της γνώσης με τρόπο δημιουργικό και ευχάριστο που αλληλεπιδρά με την πραγματική κοινωνία, γιατί παραμένει ένα κομμάτι της κοινωνικής δραστηριότητας και αποβλέπει στην ομαλή ενσωμάτωση των νέων μελών στην κοινωνική, οικονομική και ηθικοπνευματική πραγματικότητα της εποχής του. Η σχολική διαδικασία είναι σκόπιμο να αξιοποιεί τις κλίσεις και τις δεξιότητες των μαθητών, διαμορφώνοντας ένα κοινό πλαίσιο ανταλλαγής ιδεών-στάσεων ζωής. Μάλιστα, επιμένει όχι μόνο στην ανάπτυξη των ατομικών ικανοτήτων, αλλά ωθεί στην ανακαλυπτική μάθηση και τη συμμετοχικότητα, καλλιεργώντας μια ατμόσφαιρα διαλόγου και αμοιβαίας αλληλο-αποδοχής των μελών που τη συναπαρτίζουν. (Αλαχιώτης, 2001)

Η έννοια της αμοιβαίας αποδοχής οικοδομείται εξαρχής από το παράδειγμα συνεργασίας και πολυεπίπεδης κινητοποίησης των ίδιων των εκπαιδευτικών, τόσο μέσω της προσωπικής τους εξέλιξης στο επιστημονικό τους αντικείμενο, όσο και με την ενεργό συμμετοχή τους σε σχολικά προγράμματα που διαμορφώνουν υγιή μοντέλα συμπεριφοράς προς τους μαθητές. Η εμπλοκή τους δηλαδή σε διαδικασίες Ομίλων και Προγραμμάτων οικοδομεί μια θετική στάση απέναντι στη σχολική διαδικασία και δηλώνει έναν πιο συμμετοχικό και ενεργό ρόλο του σχολείου ως θεσμού στη ζωή των εκπαιδευομένων. Σε κάθε περίπτωση, η αξιοποίηση της προσωπικής εμπειρίας τόσο των εκπαιδευτικών, όσο και των μαθητών, ενεργοποιεί το ενδιαφέρον αμοιβαίων και εντάσσει το σχολείο στη σύγχρονη ζωή, συμβάλλοντας θετικά στην εκπαιδευτική διαδικασία και πείθοντας την

κοινωνία ότι το ελληνικό σχολείο του 21^{ου} αιώνα ως θεσμικό σύστημα δεν επιμένει σε μια στεία γνώση, αλλά αποσκοπεί στην ολιστική καλλιέργεια των μαθητών.

Τέλος, η διάδραση που προσφέρει η εμπλοκή των ψηφιακών μέσων σε συνδυασμό με την υψηλής ποιότητας δημιουργική ενεργοποίηση που παρέχει η θεατροκεντρική προσέγγιση (τεχνικές που θα αξιοποιηθούν στο εν λόγω εγχείρημα) δίνουν μια νέα δυναμική στη σχολική δραστηριότητα.

1.4. Προκλήσεις και ελλείψεις του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού στον 21^ο αιώνα

Το ελληνικό σχολείο στην Ελλάδα του 2019 οφείλει, αναμφίβολα, να επαναπροσδιορίσει τους στόχους και τις ενέργειές του, ώστε πέρα από τη βελτίωση των γνωστικών επιδόσεων των μαθητών, να προσφέρει σε αυτούς δυνατότητες αυτοεξέλιξης μέσω της αξιοποίησης των κλίσεων και των δυνατοτήτων τους, αλλά και μια επαρκή συμβουλευτική σχετικά με τον επαγγελματικό τους προσανατολισμό. Άλλωστε, η πολυεπίπεδη ελληνική κρίση των τελευταίων χρόνων φανερώνει πόσο είναι αναγκαία η κάλυψη αυτών των ελλείψεων της σχολικής ζωής από την ίδια την εκπαιδευτική διαδικασία. (Αδαμοπούλου, Βλαχάκη & Δουλάμη, 2009)

Έτσι, λαμβάνοντας υπόψη, ότι ένα διαρκές ζητούμενο της σύγχρονης παιδαγωγικής είναι η σύνδεση του σχολείου με την κοινωνική πραγματικότητα και έχοντας υπόψη, όπως αναφέραμε, ότι η ανεργία θεωρείται το κυριότερο κοινωνικό πρόβλημα της εποχής μας, η σύγχρονη εκπαίδευση χρειάζεται να αναπτύξει τρόπους και μεθόδους που θα συμβάλλουν στην καλύτερη προετοιμασία των μαθητών, προκειμένου να ενταχθούν επιτυχώς στην αγορά εργασίας. Σύμφωνα με την ΕΛ.ΣΤΑ.Τ., αλλά και στοιχεία από την Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία (Eurostat), τα υψηλότερα επίπεδα ανεργίας στην Ε.Ε. καταγράφονται στην Ελλάδα για τον μήνα Μάρτιο του 2019. Συνολικά στην Ευρωζώνη η ανεργία διαμορφώθηκε στο 7,7%. Πιο αναλυτικά τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας εντοπίζονται στην Ελλάδα 18,5% στην Ισπανία 14% και στην Ιταλία, ενώ τα χαμηλότερα στην Τσεχία 1,9% και στη Γερμανία 3,2%. Όσον αφορά τους νέους τα αντίστοιχα ποσοστά ανεργίας ήταν στο 14,5%. Τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας των νέων στην ΕΕ καταγράφονται στην Ελλάδα 39,7%, στην Ισπανία 33,7% και στην Ιταλία 30,2%, ενώ τα χαμηλότερα στη Γερμανία 5,6% και στην Τσεχία 6,3%.⁴

Αν λάβουμε υπόψη, επίσης, ότι το ποσοστό για την Ελλάδα είναι το υψηλότερο ανάμεσα στις 28 χώρες και ειδικότερα σε άτομα ηλικίας 15 έως 29 ετών, η εκπαιδευτική κοινότητα είναι σημαντικό να αναζητήσει λύσεις και προτάσεις. Κατά συνέπεια, το εκπαιδευτικό σύστημα μπορεί να συμβάλλει μέσω εξειδικευμένης συμβουλευτικής παρέμβασης στην ενημέρωση των μαθητών, αναφορικά με τις εναπομείνουσες δυνατότητες εξεύρεσης εργασίας σε ένα ήδη κορεσμένο εργασιακό

⁴Βλ. περισσότερα στοιχεία στο <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO02/> (Ανάκτηση 10-9-2019)

περιβάλλον. Επιπρόσθετα, οφείλει να ενισχύσει την εμπιστοσύνη των μαθητών στη σχολική διαδικασία, καθώς στο σύνολό τους θεωρούν ότι δεν είναι σε θέση να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες αυτής της μορφής.

Πάντως, οι μαθητές οφείλουν να ενημερώνονται για όλες τις επιλογές που έχουν, εφόσον αποτελεί αναμφισβήτητο γεγονός ότι τα περισσότερα σχολεία στερούνται την παροχή εξειδικευμένου συμβουλευτικού έργου, απόρροια της ελλιπούς στελέχωσης, αλλά και της κατάργησης των δομών ΣΕΠ από το σχολικό έτος 2011-2012, λόγω της οικονομικής κρίσης. Ενδεικτικά, αναφέρεται η κατάργηση αρχικά των ΓΡΑΣΥ, στη συνέχεια των ΓΡΑΣΕΠ, η ελλιπής στελέχωση των ΚΕΣΥΠ και τέλος η κατάργηση του διδακτικού αντικειμένου του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού στη Γ' Γυμνασίου και Α' Λυκείου, αρνητικά δεδομένα που θα αναφερθούμε και στη συνέχεια.

1.5. Πρακτικές συμβουλευτικής παρέμβασης στον Σχολικό Επαγγελματικό Προσανατολισμό

1.5.1. Η έννοια της συμβουλευτικής και ο ρόλος της στο ΣΕΠ

Γενικά, είναι δύσκολο δοθεί ένας ακριβής ορισμός στο αντικείμενο της Συμβουλευτικής. Ενωσιολογικά η λέξη είναι σύνθετη και υποδηλώνει τη διαδικασία της συνεξέτασης ενός προβλήματος και της προσπάθειας εξεύρεσης λύσης. Δεν είναι συνώνυμη με την απλή παροχή πληροφοριών, εφόσον ως Συμβουλευτική ορίζεται μια διαδικασία, κατά την οποία ένας ειδικός (ο οποίος συνήθως ονομάζεται σύμβουλος) συνεξετάζει θέματα που απασχολούν ένα ή και περισσότερα άτομα (συμβουλευόμενους) και διευκολύνει στην επίλυσή τους. (Δημητρόπουλος, 2000) Εξελίχθηκε κατά τη διάρκεια του προηγούμενου αιώνα και σήμερα εστιάζεται σε πολλούς τομείς, συνδυάζοντας μεθόδους και σχολές, ενώ ένας από τους τομείς της αποτελεί η εκπαίδευση με το διδακτικό αντικείμενο του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού.

Η εισαγωγή του θεσμού του ΣΕΠ στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα έγινε το 1953 και ως αυτοτελές διδακτικό αντικείμενο αναγνωρίστηκε το 1967, αν και έπρεπε να φτάσουμε στο 1976, για να έχουμε την εμφάνισή του σε δυναμική μορφή. Ο τρόπος ένταξης του θεσμού στο σχολείο αφορά στη συμβουλευτική υποστήριξη των μαθητών που φοιτούν σε αυτό και μέσω των υπηρεσιών του ΣΕΠ οι μαθητές είναι αναγκαίο να υποστηρίζονται στην προσωπική, εκπαιδευτική, κοινωνική και επαγγελματική τους ανάπτυξη. (Γκιάστας, κ.α. 2013)

Διαβάζουμε χαρακτηριστικά το τι όριζε το σχέδιο νόμου: «ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός στοχεύει στην παροχή βοήθειας προς τους μαθητές κατά τα διάφορα στάδια της

ανάπτυξής τους, ώστε να συνειδητοποιήσουν τις κλίσεις τους, να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους και να διεκδικήσουν τη συμμετοχή τους στο κοινωνικό γίγνεσθαι». (ΦΕΚ 188/Α/23-9-1997)

Στην κορύφωση της αξιοποίησης του θεσμού, το 2003 λειτουργούσαν 81 ΚΕΣΥΠ με δυο συμβούλους το καθένα, 570 ΓΡΑΣΕΠ και 105 ΓΡΑΣΥ, ωστόσο, το 2010 αναστάλη η λειτουργία των ΓΡΑΣΥ, το 2011 αναστάλη των ΓΡΑΣΕΠ, το 2013 καταργείται το μάθημα ΣΕΠ στο Γενικό Λύκειο (Φ.Ε.Κ. 193/Α/17-9-2013) και τα 79 πλέον ΚΕΣΥΠ στελεχώνονται μόνο με έναν σύμβουλο προσανατολισμού. Τέλος, το 2018 είχαμε την οριστική κατάργηση των ΚΕΣΥΠ, ΓΡΑΣΥ, ΓΡΑΣΕΠ και ένταξη του ΣΕΠ στα ΚΕΣΥΠ. (Φ.Ε.Κ. 5440/Β/5-12-2008)

Συνεπώς, η κατάργηση της διδασκαλίας του γνωστικού αντικείμενου του ΣΕΠ στη Γ' Γυμνασίου και Α' Λυκείου των Γενικών Λυκείων είχε ως αποτέλεσμα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Γυμνάσιο-Λύκειο) η μοναδική επαφή των μαθητών με τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό να είναι οι επιμέρους αναλύσεις των θεμάτων της εργασίας και της ανεργίας στο μάθημα της Γλώσσας, τα Προγράμματα Αγωγής Σταδιοδρομίας για το Γυμνάσιο και το Λύκειο (εφόσον υλοποιούνται σε μια σχολική μονάδα) και οι αντίστοιχες Βιωματικές Δράσεις αποκλειστικά για το Γυμνάσιο (εφόσον, επίσης, υλοποιούνται).

Οι προηγούμενες δράσεις διέπονται από συγκεκριμένη μεθοδολογία υλοποίησης, η οποία ενθαρρύνει τη διεπιστημονική θεώρηση, τη βιωματική προσέγγιση, την καλλιέργεια κριτικής σκέψης, δεξιότητες δηλαδή που αποτελούν πολύτιμο εφόδιο και μαθησιακή εμπειρία για τους μαθητές. Όμως, δεν πρέπει να ξεχνάμε το γεγονός ότι σε αυτές συμμετέχει ένα μικρό μέρος του μαθητικού δυναμικού της σχολικής μονάδας και όχι το σύνολό του, ενώ σπάνια υπάρχει ικανοποιητική διάχυση των αποτελεσμάτων στη σχολική κοινότητα, ακόμα και στο σύγχρονο ελληνικό σχολείο. (Υ.ΠΟ.ΠΑΙ.Θ. Εγκύκλιος 144968/Δ2/16-9-2015 ζ)

Γενικά, η συμβουλευτική στον Επαγγελματικό Προσανατολισμό αποτελεί διαδικασία, η οποία στοχεύει στην υποστήριξη των μαθητών, προκειμένου να συνειδητοποιήσουν τις ιδιαίτερες κλίσεις τους, να αναδείξουν τα ενδιαφέροντά τους και να αναπτύξουν τις κατάλληλες δεξιότητες/ικανότητες, ώστε να διαχειρίζονται οι ίδιοι τα θέματα της προσωπικής και επαγγελματικής ανάπτυξής τους.

1.5.2. Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός ως διδακτικό αντικείμενο και Πρόγραμμα Αγωγής Σταδιοδρομίας

Πέρα από τις όποιες ασυνέχειες και κενά, πάντως, ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός παραμένει διδακτικό αντικείμενο (στην Α' Λυκείου ΕΠΑΛ), καθώς και θεματική ενότητα των Προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων στο Γυμνάσιο και στο Γενικό Λύκειο.

Τα Προγράμματα Αγωγής Σταδιοδρομίας δύναται να υλοποιούνται, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις και διαδικασίες που περιγράφονται από εγκυκλίους, στο πλαίσιο οποιασδήποτε εγκεκριμένης από το ΥΠ.Π.Ε.Θ. συνεργασίας με άλλους φορείς, δημόσιους οργανισμούς, φορείς τοπικής ή περιφερειακής αυτοδιοίκησης, Α.Ε.Ι. κ.ά.. Επίσης, είναι δυνατόν να εντάσσονται στο πλαίσιο υλοποίησης Καινοτόμων/Ερευνητικών Προγραμμάτων ή Προγραμμάτων διεθνών συνεργασιών. Στις συγκεκριμένες περιπτώσεις συνεργασίας σημειώνεται ότι το εκπαιδευτικό υλικό που χρησιμοποιείται πρέπει να είναι εγκεκριμένο από το ΥΠ.Π.Ε.Θ. αποκλειστικά για το τρέχον σχολικό έτος. Ταυτόχρονα, στο πλαίσιο υλοποίησης Προγραμμάτων Αγωγής Σταδιοδρομίας, υπάρχει η δυνατότητα συμμετοχής σε θεματικά δίκτυα Α.Σ. (τοπικά, περιφερειακά, εθνικά, διεθνή), τα οποία χρειάζεται να είναι εγκεκριμένα από τις αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠ.Π.Ε.Θ.. (ΥΠ.Π.Ε.Θ. Εγκύκλιος 44300/Δ7/21-03-2019)

Τι είναι το δίκτυο: ως δίκτυο ορίζεται η ομάδα των σχολικών μονάδων που συμπράττουν για έναν κοινό σκοπό. Τα δίκτυα επιταχύνουν τη διαδικασία της αλλαγής και την προώθηση της μάθησης με την παροχή ενός ασφαλούς περιβάλλοντος/κοινότητας που ευνοεί καινοτομίες, νέες ιδέες, καθώς και την υποστηρικτική διαδικασία της ανατροφοδότησης, με σκοπό τη δημιουργία μακροπρόθεσμης ικανότητας για βελτίωση. Μάθηση μέσω δικτύου, όπως στην περίπτωση των σχολικών δικτύων, σημαίνει ικανότητα να μαθαίνει το ένα σχολείο από το άλλο μέσα από μια διαδικασία συνεργατικής αλληλεπίδρασης, να αναλύει τις πρακτικές του στρατηγικού εταίρου και να αναπτύσσει διάφορες κοινές πρωτοβουλίες που σταδιακά ενδυναμώνουν την αρχική έννοια της κοινότητας. (Χατζηπαναγιώτου & Μαρμαρά, 2013)

Πολλά σχολεία, στο πλαίσιο ενός δικτύου, έχουν δημιουργήσει συμπράξεις συνεργασίας με τον σύλλογο γονέων, την τοπική κοινότητα, οργανώσεις και φορείς παροχής υπηρεσιών κοινωνικής, οικονομικής και ψυχολογικής στήριξης, καθώς και διάφορα ανώτερα και ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Γι' αυτό, το να ανήκει κάποιος σε ένα δίκτυο είναι ένας καλός τρόπος για να ελέγξει τις γνώσεις του, να επιβεβαιώσει την επαγγελματική του εμπειρία, να εισαχθεί στη διαδικασία ενός μαθήματος που εξοικειώνει τους διδασκόμενους με κανόνες επαγγελματικής συμπεριφοράς και να καλλιεργεί στάσεις και αξίες απαραίτητες για την ένταξη στον εργασιακό βίο -διάσταση που λείπει από την καθημερινή ατζέντα, όχι μόνο των εκπαιδευτικών και των διευθυντών, αλλά και ερευνητών και φορέων διαμόρφωσης εκπαιδευτικής πολιτικής.

Η ανάπτυξη και διατήρηση δικτύων έρευνας και συνεργασίας είναι ιδιαίτερα σημαντική, για χώρες, όπως η Ελλάδα, επειδή τα δίκτυα θεμελιώνουν δημοκρατικές δομές στην εκπαίδευση ενδυναμώνοντας την προσωπικότητα κάθε συμμετέχοντος, εκπαιδευτικού ή ερευνητή. Επιπλέον, τα δίκτυα μπορούν να λειτουργήσουν ανατροφοδοτικά για το ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα, εάν δοθεί η δυνατότητα στα μέλη τους να παρακολουθούν ενεργά, να ανταποκρίνονται στις ανακύπτουσες ανάγκες και να συν-διευθύνουν από κοινού με τα στελέχη της εκπαίδευσης τις εξελίξεις στους εκπαιδευτικούς οργανισμούς. (Χατζηπαναγιώτου & Μαρμαρά, 2001)

1.5.3. Επιλογή θεματικού περιεχομένου

Ο εκπαιδευτικός επιλέγει, σε συνεργασία με τους μαθητές, το θεματικό περιεχόμενο του Προγράμματος Αγωγής Σταδιοδρομίας, το οποίο προτείνεται να πληροί τις εξής προϋποθέσεις:

- να εμπίπτει στα ενδιαφέροντα των μαθητών, προκειμένου να ενεργοποιούνται εσωτερικά κίνητρα και να διασφαλίζεται η συνοχή της μαθητικής ομάδας και η συνεργασία των μελών της,
- να σχετίζεται άμεσα με τις προσωπικές/κοινωνικές εμπειρίες των μαθητών και να ανταποκρίνεται στις ανάγκες τους,
- να διέπεται από στοιχεία καινοτομίας ως προς τις διδακτικές/ερευνητικές προσεγγίσεις,
- να μπορεί να εξεταστεί και να αναλυθεί πολύπλευρα στο πλαίσιο της διαθεματικής/διεπιστημονικής προσέγγισης (η υπογράμμιση δική μας), και να υποστηρίζει τους διδακτικούς σκοπούς και στόχους του Προγράμματος Σπουδών,
- να δίνει τη δυνατότητα ενός ρεαλιστικού χρονοδιαγράμματος για την ολοκλήρωση των προβλεπόμενων δράσεων/δραστηριοτήτων που υποστηρίζουν την επίτευξη των στόχων του προγράμματος,
- να προάγει τη συνεργασία της σχολικής κοινότητας με την κοινωνία και ιδίως την τοπική,
- να ενθαρρύνει δημοκρατικές συμπεριφορές που διέπονται από τις αξίες της αλληλεγγύης και του σεβασμού της διαφορετικότητας,
- να δίνει τη δυνατότητα εμπλοκής όλων των μαθητών, αξιοποιώντας τις ξεχωριστές ικανότητες, δεξιότητες και γνώσεις κάθε μαθητή,
- να ενισχύει την πεποίθηση των μαθητών ότι δύνανται, ως ενεργοί πολίτες, να διαμορφώσουν συνθήκες ζωής που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες και τις προσδοκίες τους. (ΥΠ.Π.Ε.Θ. Εγκύκλιος 44300/Δ7/21-03-2019)

1.5.4. Βασικές αρχές Προγραμμάτων Αγωγής Σταδιοδρομίας

Σε ό,τι αφορά την επεξεργασία των θεμάτων, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι βασικές αρχές που εφαρμόζονται στα Προγράμματα Αγωγής Σταδιοδρομίας και ιδίως αυτές:

- της μαθητοκεντρικής διαδικασίας (ενθάρρυνση της πρωτοβουλίας των μαθητών/τριών, χρήση συμμετοχικών και ενεργών διδακτικών τεχνικών, αξιοποίηση μεθόδων, όπως είναι η συζήτηση, το ηθικό δίλημμα, η έρευνα δράσης, η μελέτη περίπτωσης και η οργάνωση λόγου που βασίζεται στη χρήση επιχειρημάτων κ.ά.),
- της συνεργατικής μάθησης που ενθαρρύνει την ενεργό συμμετοχή και αλληλόδραση των μελών των ομάδων εργασίας, αλλά και των ομάδων μεταξύ τους,
- της βιωματικής και ανακαλυπτικής μάθησης, αξιοποιώντας διαδικασίες διεξαγωγής έρευνας, μελέτης πεδίου κ.λ.π.,
- της διεπιστημονικής και διαθεματικής προσέγγισης των θεμάτων και
- της δημιουργικής και ελεύθερης έκφρασης.

Επισημαίνεται ότι σε όλα τα Προγράμματα Αγωγής Σταδιοδρομίας θα πρέπει να επιδιώκεται η εμπλοκή όλων των μελών της σχολικής κοινότητας, καθώς και της τοπικής κοινωνίας, τόσο κατά την εκπόνησή τους, όσο και κατά την παρουσίασή τους, όταν αυτά ολοκληρωθούν. (ΥΠ.Π.Ε.Θ. Εγκύκλιος 44300/Δ7/21-03-2019)

1.5.5. Θεματικοί άξονες των Προγραμμάτων Αγωγής Σταδιοδρομίας

Οι προτεινόμενοι άξονες θεματολογίας Προγραμμάτων Αγωγής Σταδιοδρομίας είναι οι παρακάτω:

- προσωπική ανάπτυξη & καλλιέργεια δεξιοτήτων ζωής,
- εργασιακές σχέσεις/ τομείς επαγγελμάτων,
- εκπαίδευση – κατάρτιση,
- σπουδές & εργασία στην Ευρώπη,
- επιχειρηματικότητα,
- επαγγέλματα & πολιτισμός.

Από την άλλη πλευρά, η θεματολογία των εξωδιδακτικών δράσεων στις σχολικές μονάδες πρέπει να ενσωματώνει και στοιχεία της καθημερινότητας, καθώς η σύγχρονη εκπαίδευση αποσκοπεί στη σύνδεση της σχολικής πράξης με την κοινωνική πραγματικότητα. Στην περίπτωση αυτή, η δράση γίνεται πιο ελκυστική για το «κοινό», ενώ καλλιεργείται η αυτενέργεια, η κοινωνική ευαισθητοποίηση των μαθητών, αλλά και η δημιουργία θετικής στάσης στους μαθητές προς τα αντίστοιχα διδακτικά αντικείμενα. Αυτός είναι ο λόγος που επιβάλλεται οι δράσεις να

ενσωματώνουν παραστάσεις από την καθημερινή ζωή. (ΥΠ.Π.Ε.Θ. Εγκύκλιος 44300/Δ7/21-03-2019) Γι' αυτό, λαμβάνοντας υπόψη το πρόβλημα της ανεργίας και το άγχος των μαθητών για την επιλογή επαγγελματικής σταδιοδρομίας, ασχοληθήκαμε με το ζήτημα του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού, ακολουθώντας μια διαφορετική οπτική και μεθοδολογική προσέγγιση.

Πρέπει να τονιστεί ότι στο συγκεκριμένο θέμα, όπως τονίστηκε και νωρίτερα, οι αλλαγές που συνέβησαν το τελευταίο χρονικό διάστημα με σημαντικότερες τη σταδιακή κατάργηση βασικών δομών του ΣΕΠ (ΓΡΑΣΕΠ, ΓΡΑΣΥ), σε συνδυασμό με την αντίστοιχη του διδακτικού αντικειμένου του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού στη Γ' Γυμνασίου και Α' Λυκείου είχε ως άμεσο αντίκτυπο μεγάλη μερίδα μαθητών να μην έχει δυνατότητα για πρόσβαση σε οποιαδήποτε μορφή συμβουλευτικής στον χώρο της σχολικής μονάδας, ειδικά στις κρίσιμες τάξεις της Γ' Γυμνασίου, όπου οι μαθητές χρειάζεται να επιλέξουν τον κατάλληλο τύπο Λυκείου, αλλά και της Α' Λυκείου, καθώς έπεται η επιλογή των αντίστοιχων Ομάδων Προσανατολισμού. (Τζέπογλου, 2005)

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι σύμφωνα με το Ν. 1566/85 ο ΣΕΠ στοχεύει στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών και στην πληροφόρησή τους για τις επαγγελματικές τους διεξόδους. Σύμφωνα, επίσης, με το Ν. 2525/97 νέες διαστάσεις εισήχθησαν κατά την εφαρμογή του ΣΕΠ, όπως η ενεργητική εμπλοκή των μαθητών στην πληροφόρηση και η ανάπτυξη δεξιοτήτων. Πλέον, όμως, έντονη συμβουλευτική καθοδήγηση στο σχολείο δεν υφίσταται. Ως αποτέλεσμα οι μοναδικές μορφές συμβουλευτικής στις σχολικές μονάδες αποτελούν πλέον τα προγράμματα Αγωγής Σταδιοδρομίας για το Γυμνάσιο και Λύκειο και οι Βιωματικές δράσεις για το Γυμνάσιο.

1.6. Πειραματικά και Πρότυπα Σχολεία: ένα παράθυρο ευκαιρίας για την επανένταξη του ΣΕΠ με τη μορφή Ομίλου Αριστείας και Δημιουργικότητας

1.6.1. Πειραματικά και Πρότυπα Σχολεία: το θεσμικό πλαίσιο

Τα Πειραματικά και Πρότυπα Σχολεία (ΠΠΣ) αποτέλεσαν τα τελευταία χρόνια πιο εμφαντικά έναν θεσμό μεγαλύτερης συστηματοποίησης και ανάπτυξης της εκπαιδευτικής καινοτομίας, μιας τάσης που ούτως ή άλλως φαίνεται να ενισχύεται στα ελληνικά δημόσια και ιδιωτικά σχολεία, όπως δείχνουν τα πρακτικά Πανελλήνιων Παιδαγωγικών Συνεδρίων, που βρίθουν από πρωτότυπα διδακτικά σενάρια και ενδιαφέρουσες πρωτοβουλίες εκπαιδευτικών. Πάντως, τα Πειραματικά και Πρότυπα Σχολεία λόγω και της σύνδεσής τους με τα Πανεπιστημιακά Ιδρύματα, εφόσον έχουν επωμιστεί και με το καθήκον της πρακτικής άσκησης των φοιτητών διαφόρων ειδικοτήτων, λειτούργησαν ως ένα κατάλληλο πλαίσιο για την υλοποίηση εναλλακτικών διδακτικών προγραμμάτων, την κάλυψη ασυνεχειών και ελλείψεων του εκπαιδευτικού συστήματος μέσω της

προσωπικής πρωτοβουλίας και της εκπαιδευτικής ευελιξίας, αλλά και την επίτευξη της επιθυμητής διάχυσης των αποτελεσμάτων στην κοινότητα. (Φ.Ε.Κ. 118/Α/24-5-2011) Οι διδακτικές αυτές πρακτικές υπαγορεύονται από τον ίδιο τον θεσμικό τους ρόλο και γίνονται συχνά σε συνεργασία και με άλλα σχολεία της περιοχής λειτουργίας των ΠΠΣ, γεγονός που μπορούμε να επιβεβαιώσουμε με βάση και την προσωπική μας εμπειρία, ύστερα από πέντε χρόνια θητείας σε Πειραματικό Σχολείο.

Αναφέρουμε, επομένως, το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τα Πρότυπα και Πειραματικά Σχολεία, ορίζοντας τους παρακάτω σκοπούς:

α) Αρχικά, η εξασφάλιση δημόσιας και δωρεάν υψηλής ποιότητας παιδείας για όλους, η οποία συμβάλλει στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των μαθητών.

β) Σε δεύτερο επίπεδο, η προαγωγή της εκπαιδευτικής έρευνας στην πράξη, η οποία πραγματοποιείται με τη συνεργασία με τις αντίστοιχες Σχολές και Τμήματα των Α.Ε.Ι., στη διδακτική των επί μέρους γνωστικών αντικειμένων, στον ψυχοπαιδαγωγικό τομέα, καθώς και στην οργάνωση, διοίκηση, αξιολόγηση και διαχείριση σχέσεων στο επίπεδο της σχολικής μονάδας.

γ) Επιπλέον, η εκπαίδευση σε πραγματικές σχολικές συνθήκες με πρακτική άσκηση των προπτυχιακών φοιτητών και σπουδαστών Τμημάτων Α.Ε.Ι. και, ιδίως, Παιδαγωγικών Τμημάτων και Τμημάτων Σχολών Θετικών Επιστημών και Φιλοσοφικών Σχολών, καθώς και των μεταπτυχιακών φοιτητών στις Επιστήμες της Εκπαίδευσης (Αγωγής), σε συνεργασία με τις αντίστοιχες Σχολές και Τμήματα, καθώς και η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών της ευρύτερης εκπαιδευτικής κοινότητας, σε συνεργασία με τα Α.Ε.Ι. και το Ι.Ε.Π.

δ) Κατόπιν, η υποστήριξη του στόχου της δημιουργικότητας, της καινοτομίας και της αριστείας, με τη δημιουργία Ομίλων (η υπογράμμιση δική μας), στους οποίους μπορούν να συμμετέχουν μαθητές από όλα τα σχολεία της δημόσιας εκπαίδευσης. Παράλληλα, η ανάδειξη, προώθηση και εκπαίδευση μαθητών με ιδιαίτερες μαθησιακές δυνατότητες και ταλέντα, αλλά και η υποστήριξη μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες.

ε) Τέλος, η πειραματική εφαρμογή των παρακάτω:

- Προγραμμάτων Σπουδών, Αναλυτικών Προγραμμάτων και μεθόδων διδασκαλίας,
- εκπαιδευτικού υλικού οποιασδήποτε μορφής,
- καινοτόμων διδακτικών πρακτικών,
- καινοτόμων και δημιουργικών δράσεων,
- προγραμμάτων αξιολόγησης της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου και της υλικοτεχνικής υποδομής των σχολικών μονάδων,

- και νέων μοντέλων διοίκησης και λειτουργίας του σχολείου. (Φ.Ε.Κ. 118/A/24-5-2011)

1.6.2. Μια σύντομη εισαγωγή στον θεσμό των Ομίλων Αριστείας και Δημιουργικότητας

Στους Ομίλους των Προτύπων και Πειραματικών Σχολείων, όπως προαναφέρθηκε, μπορούν να συμμετέχουν μαθητές όχι μόνο από τις συγκεκριμένες σχολικές μονάδες, αλλά από όλα τα σχολεία της δημόσιας εκπαίδευσης. Οι Όμιλοι αφορούν γνωστικούς τομείς όπως τα μαθηματικά, οι φυσικές επιστήμες, η γλώσσα, η λογοτεχνία και λοιπά πεδία, όπως τα εικαστικά, ο αθλητισμός κ.ά., ώστε να δημιουργούνται πυρήνες δημιουργικότητας και αριστείας που αξιοποιούν τις αυξημένες ικανότητες ορισμένων μαθητών προς όφελος βέβαια και της υπόλοιπης σχολικής κοινότητας.

Η δυνατότητα υλοποίησης Προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων, Ομίλων Αριστείας και Δημιουργικότητας, Project, Διαθεματικών Δράσεων εντός της σχολικής μονάδας στα Πρότυπα και Πειραματικά Σχολεία μπορεί να λειτουργήσει πολλαπλασιαστικά και για την εξωσχολική κοινότητα. Ειδικότερα, τα συγκεκριμένα σχολεία δεν πρέπει να αποτελούν ένα κλειστό σύστημα, εφόσον προβλέπεται το άνοιγμά τους σε μια ευρύτερη σχολική κοινότητα, δημιουργώντας ένα μωσαϊκό μαθητών, οι οποίοι θα έχουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν τις κλίσεις τους σε διάφορους γνωστικούς τομείς. Άρα, στόχος είναι τα εν λόγω σχολεία να μη λειτουργούν αποκομμένα από τις υπόλοιπες σχολικές μονάδες της περιφέρειας, αλλά να αποτελούν εκπαιδευτικό πυρήνα προώθησης καλών πρακτικών για την εκπαιδευτική κοινότητα, όπως και να λειτουργούν ως ένα οργανωμένο κέντρο παροχής περαιτέρω δραστηριοτήτων και εκπαιδευτικών ευκαιριών για όποιον μαθητή της ευρύτερης περιοχής ενδιαφέρεται, εφόσον στη σχολική του μονάδα δεν υλοποιείται ένα ανάλογο εκπαιδευτικό πρόγραμμα (π.χ. θεατρικό παιχνίδι, εργαστήριο Δημιουργικής Γραφής, Όμιλος Πληροφορικής κ.α.). (Φ.Ε.Κ. 118/A/24-5-2011)

Συμπερασματικά, μέσω των συγκεκριμένων διδακτικών δραστηριοτήτων οι συμμετέχοντες μαθητές μπορούν να αναπτύξουν τις αναγκαίες στάσεις και κοινωνικές, μεταγνωστικές, κιναισθητικές και μεθοδολογικές ικανότητες που απαιτεί η αυτορρυθμιζόμενη μάθηση. Με τον όρο «αυτορρυθμιζόμενη μάθηση» αναφερόμαστε, σύμφωνα με την εκπαιδευτική θεωρία, σε μια ενεργητική και εποικοδομητική διαδικασία μάθησης, στην οποία οι εκπαιδευόμενοι ελέγχουν και κατευθύνουν και οργανώνουν τις δικές τους διαδικασίες μάθησης. (Αρμακόλας, Παναγιωτακόπουλος & Μασσαρά, 2015) Ο Zimmerman (1990) προσδιορίζει την αυτορρυθμιζόμενη μάθηση ως μία πολυσύνθετη και δυναμική αυτοκατευθυνόμενη διαδικασία που πραγματοποιούν μόνοι τους οι εκπαιδευόμενοι, υιοθετώντας συγκεκριμένες στρατηγικές, για να είναι αποτελεσματικοί. Έτσι, οι συμμετέχοντες σε έναν Όμιλο, μπορούν να κατευθύνουν και να ρυθμίζουν τη μάθησή τους, να προσεγγίζουν ενεργητικά τις μαθησιακές τους δραστηριότητες, να καθορίζουν

τους στόχους τους, να οργανώνονται με συστηματικότητα και επιμέλεια, να αισθάνονται αυτοπεποίθηση για την επίτευξη των αποτελεσμάτων τους, να έχουν μαθησιακά κίνητρα, να προσεγγίζουν καταλληλότερα τη μελέτη τους και να αναπτύσσουν τις μεταγνωστικές τους ικανότητες, πάντα με την αρωγή των συντονιστών-εκπαιδευτικών. (Νικολακάκη & Κουτσούμπα, 2013· Μανούσου, 2017)

Επιπλέον, δεν αποθαρρύνονται από την αποτυχία, αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά τις δυσκολίες και αυτό-αξιολογούνται σε σχέση με τους στόχους τους δημιουργώντας προσανατολισμένες σχέσεις ανατροφοδότησης (feedback loops). Αξιοποιούν, επίσης, τις δυνατότητες μάθησης που τους δίνονται δημιουργώντας προσωπικά κίνητρα και βάζοντας υψηλότερους στόχους. (Laurillard, 2012). Οι Zimmermann και Martinez-Pons (1986) στην έρευνά τους για τις στρατηγικές μάθησης των εκπαιδευόμενων που αξιοποιούν την αυτορρυθμιζόμενη μάθηση και τη συσχέτισή τους με την ακαδημαϊκή επιτυχία, ανέπτυξαν έναν κατάλογο με στρατηγικές αυτορρύθμισης, μερικές από τις οποίες είναι οι εξής:

- αυτο-αξιολόγηση,
- επεξεργασία και οργάνωση,
- στοχοθεσία και σχεδιασμός,
- αναζήτηση πληροφοριών,
- τήρηση αρχείων και αυτο-παρακολούθηση,
- διαχείριση περιβάλλοντος,
- αυτο-ενίσχυση της συμπεριφοράς,
- επανάληψη και απομνημόνευση,
- και αναζήτηση κοινωνικής βοήθειας. (Μανούσου, 2017)

Υπό αυτό το πρίσμα, στους Ομίλους δίνεται το αναγκαίο πλαίσιο, ώστε οι μαθητές να αξιοποιήσουν παλιές και νέες, προσωπικές και διαμεσολαβημένες εμπειρίες, για να κατανοήσουν σε βάθος τα θέματα που μελετούν. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, είναι εφικτό να καλλιεργήσουν χρήσιμες δεξιότητες και ικανότητες που θα συμβάλλουν σε μια ολιστική εξέλιξη της προσωπικότητάς τους και των δυνατοτήτων τους, συναρτώντας πάντα τις μαθησιακές τους εμπειρίες με συναισθήματα δημιουργικότητας, χαράς και συμμετοχικότητας. (Υ.ΠΑΙ.Θ. Απόφαση 146715/09-10-2013)

1.7. Η έννοια της Επιχειρηματικότητας στη σχολική μονάδα και η σύνδεσή της με την κοινωνική ευαισθησία

1.7.1. Ερμηνευτικές προσεγγίσεις του θεσμικού πλαισίου περί Επιχειρηματικότητας στην εκπαίδευση

Η έννοια της Επιχειρηματικότητας αποτελεί μια σχετικά νέα συζήτηση και πρόκληση για την ελληνική εκπαίδευση, όσον αφορά το ζήτημα της ενσωμάτωσής της ως μαθησιακό στόχο στα Αναλυτικά Προγράμματα. Προφανώς, αρκετά αντικείμενα θεωρούνται ότι εισάγουν τους εκπαιδευόμενους στην έννοια της οικονομίας, της εργασίας, άρα και της επιχειρηματικότητας, όμως, κανένα δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποσκοπεί με σαφήνεια στην ενημέρωση των μαθητών για το τι σημαίνει το «επιχειρείν». Επίσης, παρατηρείται μια γενικότερη αμηχανία στον ορισμό της Επιχειρηματικότητας ως εκπαιδευτικό αντικείμενο ή μαθησιακό στόχο, ίσως λόγω παρερμηνειών, ιδεολογικών επενδύσεων που δεν ταιριάζουν με την παιδαγωγική διαδικασία και ακόμα λόγω της έλλειψης μιας επαρκούς επιμόρφωσης/πληροφόρησης των εκπαιδευτικών σχετικά με τις δυνατότητες, τους τρόπους και τα οφέλη της εκπαιδευτικής αξιοποίησής της.

Ωστόσο, η ενημέρωση του μαθητή για το τι συνιστά επιχειρηματική αξιοποίηση μιας ιδέας (πιθανότητα και με κοινωνικό όφελος: βλ. για παράδειγμα μια εφαρμογή για κινητά τηλέφωνα που αξιοποιεί γραφή κατάλληλη για ανθρώπους με σοβαρά προβλήματα όρασης), αλλά και το πώς μετατρέπεις σε μια σύγχρονη δημοκρατία μια αρχική ιδέα σε οργανωμένη επιχείρηση είναι ένα σημαντικό εφόδιο και γνώση για κάθε εκπαιδευόμενο/η.

Σε μια εποχή που οι οικονομικοί όροι και οι τεχνολογίες βομβαρδίζουν τον έφηβο και νέο πολίτη, η στοιχειώδης γνώση για τον κύκλο της οικονομίας, τον ρόλο της διαφήμισης, τις προκλήσεις της διοίκησης, τη διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού, για τον τρόπο ρύθμισης των εξόδων και εσόδων μιας οικογένειας, μιας επιχείρησης ή ενός κράτους είναι χρήσιμες γνώσεις, για να αντιληφθεί ένας/μία έφηβος/η πώς λειτουργεί η κοινωνία που θα ενταχθεί. Δεν είναι δηλαδή μια προετοιμασία για να δημιουργήσει επιχειρηματίες, αλλά για να παραγάγει ενημερωμένους πολίτες που θα κατανοούν τις ευκαιρίες, επιλογές, υποχρεώσεις και δικαιώματα, τα οποία θα έχουν στη σύγχρονη ζωή.

Δίνοντας έτσι ένα σύντομο ιστορικό της διαδρομής της έννοιας ως μαθησιακό αντικείμενο, παρατηρούμε ότι οι πρώτες εξελίξεις σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την επιχειρηματική μάθηση χρονολογούνται από το 1997. Τότε για πρώτη φορά είχε δημιουργηθεί η ομάδα εργασίας BEST, στην οποία συμμετείχαν επιχειρηματίες, δημόσιοι υπάλληλοι, αλλά και ακαδημαϊκοί. Βασική της θέση και στόχος ήταν η εκπαίδευση και η καλλιέργεια της

δημιουργικότητας ως σημαντικό πλεονέκτημα στην αγορά εργασίας και η προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος. (ΕΟΠΠΕΠ, 2011)

Η ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την Προώθηση της επιχειρηματικής νοοτροπίας μέσω της εκπαίδευσης και της μάθησης ανέφερε ότι η τυπική εκπαίδευση στην Ευρώπη δεν υποστηρίζει έντονα την επιχειρηματικότητα και την αυτο-απασχόληση. Έτσι, επεσήμανε ότι απαιτούνται να γίνουν προσπάθειες για να προωθηθεί η επιχειρηματική νοοτροπία στην κοινωνία μέσω της εκπαίδευσης και της μάθησης. Για να επιτευχθεί αυτό απαιτείται η προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος στους νέους, μέσω της εκπαίδευσης σε όλα όμως τα επίπεδα, από το Δημοτικό έως το Πανεπιστήμιο.

Συγκεκριμένα, αποφάνθηκαν ότι η «επιχειρηματική εκπαίδευση» διδάσκει τους μαθητές, ανηλικούς και ενηλικούς, δεξιότητες, που τους επιτρέπουν να διαχειρίζονται με κατάλληλο τρόπο τη σταδιοδρομία τους, τα προτερήματα και τις αδυναμίες τους και να γνωρίζουν τον τρόπο για να αποκτήσουν πληροφορίες για τη σταδιοδρομία. Αναγνωρίζεται πλέον από όλους ότι για την προώθηση της βιώσιμης επιχειρηματικότητας πρέπει να υπάρξει μεγαλύτερη παροχή Συμβουλευτικής σε θέματα Επαγγελματικού Προσανατολισμού στον τομέα της επιχειρηματικής εκπαίδευσης και τη διαχείριση της σταδιοδρομίας. Αυτές, όμως, δεν μπορεί να αναπτυχθούν χωρίς μια ολιστική καλλιέργεια του μαθητή, κατανόηση της σημασίας της συνεργασίας, της αλληλεγγύης και της κοινωνικής προσφοράς σε σχέση με την εργασιακή ηθική.

Έτσι, θα δούμε, ότι οι συζητήσεις περί ανάπτυξης της δημιουργικής σκέψης στον τομέα της οικονομίας, πάντοτε συνδυάζονται σε επίπεδο εκπαίδευσης με την ενίσχυση της ομαδικότητας, της κοινωνικής ευθύνης, της οικολογικής ευαισθησίας και της κοινωνικής δράσης. Η πραγματική καλλιέργεια σημαίνει ανάδειξη της αλληλεπίδρασης όλων των πεδίων στη σύγχρονη ζωή, αλλά και μια συστηματική προετοιμασία μαθητών που θα έχουν γαλουχηθεί με ανθρωπιστικές αρχές και θα έχουν μάθει ότι η επιτυχία του βίου κρίνεται από την ικανότητα διατήρησης ισορροπιών τόσο σε εργασιακό, όσο και σε κοινωνικό και προσωπικό επίπεδο. (Τσιρώνης, 2008)

Σε κάθε περίπτωση, αυτή η πολυεπίπεδη στοχοθεσία φανερώνει ότι ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός μέσω της οικείωσης των εκπαιδευομένων με την έννοια της επιχειρηματικότητας ως μορφή έκφρασης της δημιουργικής σκέψης και κοινωνικής ευθύνης, προαπαιτεί μια σύνθετη και καινοτόμα προσέγγιση σε επίπεδο εκπαιδευτικής διαδικασίας. Υπό αυτή την έννοια, η Επιχειρηματικότητα εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο για την αναγκαιότητα εφαρμογής εναλλακτικών στρατηγικών που θα συμβάλλουν στην επίτευξη των μαθησιακών στόχων. Παράλληλα, θα βοηθήσουν τους εκπαιδευόμενους να ενδιαφερθούν και να εμπλακούν στη διαδικασία εκπαίδευσής τους. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η Επιχειρηματικότητα είναι ένα ακόμα άμεσο ή έμμεσο μαθησιακό αποτέλεσμα μιας εκπαιδευτικής μεθοδολογίας που δεν εμμένει στην

παραδοσιακή-στατική παροχή πληροφόρησης, αλλά αξιοποιεί μια ποικιλία εργαλείων για να πείσει τον σύγχρονο μαθητή ότι το σχολείο τον αφορά και ταυτόχρονα ότι το σχολείο ενδιαφέρεται για τις κλίσεις και τις δεξιότητές του, γεφυρώνοντας το χάσμα ανάμεσα στην κοινωνία και στη σχολική πραγματικότητα.

Πάντως, τα τελευταία χρόνια το κλίμα φαίνεται να αλλάζει και πλέον δείχνει να εμπεδώνεται η σημασία εκπαιδευτικής αξιοποίησης της Επιχειρηματικότητας, εμποτισμένης πάντα με ένα πνεύμα κοινωνικής ευθύνης, στη συμβουλευτική παρέμβαση του ΣΕΠ. Εν μέρει και το εν λόγω υλικό προσπαθεί να συμβάλει ακριβώς σε αυτή την ανάδειξη-ενημέρωση της εκπαιδευτικής κοινότητας σχετικά με τη δυναμική που μπορεί να φέρει η προώθηση του πνεύματος της Επιχειρηματικότητας με κοινωνικό πρόσημο σε μια εκπαιδευτική διαδικασία ΣΕΠ, αλλά και να προτείνει τρόπους ένταξής της στη σχολική ζωή.

Δεν είναι τυχαίο ότι από το σχολικό έτος 2015-2016, σύμφωνα με εγκύκλιο του αυτοτελούς τμήματος Επαγγελματικού Προσανατολισμού του Υπουργείου Παιδείας Έρευνας και Θρησκευμάτων, προτείνεται η πραγματοποίηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, με σκοπό την εξοικείωση των μαθητών των σχολείων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης με τις βασικές αρχές της οικονομίας και την έννοια της κοινωνικής επιχείρησης (η οποία έχει στόχο να καλύψει κοινωνικές ανάγκες, λειτουργώντας ως μη κερδοσκοπικός οργανισμός). Αυτή η αναφορά είναι σημαντική, γιατί επιβεβαιώνει ότι η Επιχειρηματικότητα μπορεί να συνδυαστεί ή και οφείλει να συνδυαστεί, με έννοιες, όπως ο εθελοντισμός, η κοινωνική προσφορά και ο πολιτισμός. Αυτό δε συμβαίνει, επειδή βέβαια ταυτίζονται, αλλά για να διαμορφωθεί ένας γόνιμος διάλογος στη σχολική τάξη σχετικά με τους τρόπους αλληλεπίδρασης ή αλληλοσυμπλήρωσης των εννοιών, όπως και για να γίνει αντιληπτό ότι η συμμετοχή στην οικονομική πραγματικότητα μέσω των επιχειρήσεων δεν αποκλείει, ούτε αντιτίθεται με άλλα πεδία κοινωνικής ζωής. (Υ.ΠΟ.ΠΑΙ.Θ. Εγκύκλιος 6554/Δ7/ 18-01-2016)

Οι συγκεκριμένες δραστηριότητες συνδυαστικά έχουν ως σκοπό να ωθήσουν τους μαθητές στην αναζήτηση καινοτόμων λύσεων και στην ανάληψη κοινωφελών πρωτοβουλιών, ώστε να συνειδητοποιήσουν τη δυνατότητά τους να συντελούν στην οικονομική πρόοδο και στην πραγματοποίηση θετικών κοινωνικών αλλαγών. (ΥΠΕΘ, 2015)

Αναλυτικότερα, επιμέρους στόχοι τέτοιων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων είναι:

- η ενθάρρυνση για ανάπτυξη επαγγελματικών δεξιοτήτων των μαθητών με τη βιωματική/προσομοιωτική άσκηση επαγγελματικών ρόλων,
- η σύνδεση της καινοτομίας και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας με την ικανοποίηση των αναγκών της τοπικής και της ευρύτερης κοινωνίας, με σεβασμό πάντα προς το φυσικό περιβάλλον,

- η ώθηση των μαθητών στην ανάληψη καινοτόμων κοινωφελών πρωτοβουλιών, ώστε να συνειδητοποιήσουν, με βιωματικό τρόπο, τη δυνατότητά τους να συντελούν στην οικονομική ανάπτυξη και στην επιδίωξη θετικών κοινωνικών αλλαγών,
- η καλλιέργεια στάσεων και δεξιοτήτων που συνδέονται με την κοινωνική διάσταση της Επιχειρηματικότητας, με σκοπό να προωθήσουν την αλληλεγγύη και να εξυπηρετήσουν το γενικό καλό του κοινωνικού συνόλου,
- η ανάπτυξη προσωπικών δεξιοτήτων των μαθητών, όπως η κοινωνική υπευθυνότητα, οι στρατηγικές επίλυσης προβλήματος, η κριτική σκέψη, η ανάληψη ρόλων ευθύνης, η αποτελεσματική διαχείριση χρόνου, κ.α.
- η ανάπτυξη κοινωνικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων, όπως η συνεργατικότητα, η κατανομή ρόλων, η δημοκρατική διαχείριση και η λήψη απόφασης κ.α.
- και η ευαισθητοποίηση των μαθητών σχετικά με τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές τους επιλογές. (Υ.ΠΟ.ΠΑΙ.Θ. Εγκύκλιος 6554/Δ7/ 18-01-2016)

Οι προηγούμενες δραστηριότητες είναι δυνατό να υλοποιηθούν είτε στο πλαίσιο Προγραμμάτων του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού είτε να ενταχθούν σε Πολιτιστικά ή Περιβαλλοντικά Προγράμματα είτε στα μαθήματα «Ερευνητική Εργασία». Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι το Σωματείο Επιχειρηματικότητας Νέων (ΣΕΝ/JA Greece) μπορεί να προσφέρει την αναγκαία στήριξη σε εκπαιδευτικό υλικό και σε κατάρτιση σχετικά με την εφαρμογή σχετικών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Συγκεκριμένα, το ΣΕΝ προτείνει και υποστηρίζει Προγράμματα που προωθούν την ανταλλαγή εμπειριών και ιδεών ανάμεσα σε μαθητές/μαθήτριες από διαφορετικά σχολεία, διαφορετικές περιοχές της χώρας και διαφορετικά κοινωνικά περιβάλλοντα και αναδεικνύουν τον ρόλο και την αξία του εθελοντισμού μέσα στο πλαίσιο της σχολικής κοινότητας. (<http://senja.gr/>)

Προς την ίδια κατεύθυνση, το Σωματείο Επιχειρηματικότητας Νέων (ΣΕΝ/ Junior Achievement Greece) οργανώνει κάθε χρόνο Διαγωνισμό Κοινωνικής Καινοτομίας για μαθητές Γ΄ Γυμνασίου, ΓΕΛ και ΕΠΑΛ, ο οποίος εστιάζει στην έννοια της κοινωνικής επιχείρησης, με σκοπό να ενθαρρύνει τους μαθητές να αναπτύξουν καινοτόμες ιδέες για τα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα και παράλληλα να τους δώσει τη δυνατότητα να καλλιεργήσουν δεξιότητες που χρειάζεται να αναπτύξουν για να γίνουν κοινωνικά υπεύθυνοι επαγγελματίες στο μέλλον. (Υ.ΠΟ.ΠΑΙ.Θ. Εγκύκλιος 6554/Δ7/ 18-01-2016)

Κρίνοντας από τα παραπάνω είναι σημαντική η ενσωμάτωση της έννοιας της Επιχειρηματικότητας στις δράσεις που πραγματοποιούνται. Η συγκεκριμένη έννοια συνδυάζεται, όπως αναφέραμε, με την έννοια της καινοτομίας στην εκπαίδευση, που συνδέεται με νέες

μεθοδολογίες, παιδαγωγικές και στρατηγικές για την ουσιαστικότερη διδασκαλία των ήδη θεσμοθετημένων μαθημάτων. Κύριο ζητούμενο είναι η κατάλληλη κοινωνικοποίηση του παιδιού, η παραγωγή σκέψης, η δημιουργία μηχανισμών μάθησης και Παιδείας, αξιοποιώντας Καινοτόμες Δράσεις και καλλιεργώντας μια πιο θετική στάση απέναντι στη γνώση. (Σπυροπούλου κ.α, 2005)

Κατά συνέπεια, ο Εθελοντισμός και η Επιχειρηματικότητα μέσω κατάλληλων διαθεματικών δράσεων μπορούν να επιτύχουν σημαντικότερα αποτελέσματα στη συμβουλευτική σε θέματα εργασίας των εφήβων. Δεν είναι τυχαίο ότι συνέδρια με σχετική θεματολογία είναι ιδιαίτερα δημοφιλή τα τελευταία χρόνια. Ενδεικτικά μπορούμε να αναφέρουμε τη διοργάνωση για έκτη συνεχή χρονιά του συνεδρίου με τίτλο «Πανόραμα Επιχειρηματικότητας και Σταδιοδρομίας» που προωθεί θέματα Επιχειρηματικότητας των νέων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού και διοργανώνεται από το Ερευνητικό Κέντρο Στρατηγικής Διοίκησης των Επιχειρήσεων και Επιχειρηματικότητας, σε συνεργασία με την Αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ελλάδα. Το «Πανόραμα» απευθύνεται ηλικιακά σε νέους ηλικίας 18 έως 35 ετών, αλλά πλέον γίνεται όλο και περισσότερο αποδεκτό ότι είναι σημαντικό να εισαχθούν οι έννοιες της Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας ως αυτόνομα πεδία και θεματικές των διαθεματικών εργασιών ήδη από τη βαθμίδα του Γυμνασίου στην εκπαίδευση.

Δίνεται, επίσης, η δυνατότητα οι μαθητές να δηλώσουν συμμετοχή στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα της «Εικονικής Επιχείρησης» του Σωματείου Επιχειρηματικότητας Νέων. Μέσα από το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα οι μαθητές μαθαίνουν πώς να υλοποιούν μια «Εικονική Επιχείρηση». Έτσι, τους παρέχεται η αναγκαία πληροφόρηση μέσω επιμορφώσεων σε μαθητές και εκπαιδευτικούς/συντονιστές των δράσεων για το πώς να οργανώσουν τη δική τους «επιχείρηση», ώστε να μάθουν στην πράξη τη διαδικασία δημιουργίας και λειτουργίας μιας επιχείρησης. Παροτρύνονται μέσω των εκπαιδευτών να μοιράσουν ρόλους, να εκλέξουν διοικητικό συμβούλιο, να συγκεντρώσουν μετοχικό κεφάλαιο, ώστε «να χρηματοδοτήσουν» και «να διαθέσουν» εικονικά στην αγορά το προϊόν ή την υπηρεσία της επιλογής τους και να δώσουν μέρος των χρημάτων τους σε κοινωνικά πάσχοντες ή για να ενισχύσουν το έργο εθελοντών. Μάλιστα, στο τέλος του προγράμματος οι μαθητές παρουσιάζουν την έκθεση και τον ισολογισμό στους «μετόχους» της «εταιρείας», κατανοώντας όλα τα στάδια και πεδία εργασιών μιας εταιρίας ή ενός μη κερδοσκοπικού οργανισμού. Μάλιστα, το πρόγραμμα «Εικονική Επιχείρηση» έχει αναγνωριστεί από το Γραφείο Επιχειρηματικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως «η καλύτερη εφαρμογή πρακτικής στην εκπαίδευση που αφορά στην Επιχειρηματικότητα των μαθητών».

Κρίνοντας από τα παραπάνω, είναι σημαντική η ενσωμάτωση της έννοιας της Επιχειρηματικότητας και του Εθελοντισμού στις διαθεματικές δράσεις που πραγματοποιούνται μέσα στο πλαίσιο σχολικών προγραμμάτων, Ομίλων, ερευνητικών εργασιών ή και εντός σχολικής τάξης.

Η Επιχειρηματικότητα, όπως θα δούμε, μπορεί να λειτουργήσει αλληλεπιδραστικά με την καλλιέργεια της δημιουργικότητας, της φιλιανγνωσίας, την τεχνική της δραματοποίησης ή το ρητορικό παιχνίδι, σε προγράμματα ΣΕΠ, περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και εθελοντισμού, ανάλογα με το προϊόν που οι μαθητές παράγουν και εικονικά προωθούν. Έτσι, γίνεται ένα ακόμα κομμάτι της διαθεματικής εργασίας και της διερευνητικής μάθησης, δίνοντας μια ακόμα διάσταση και προστιθέμενη αξία στο όποιο εγχείρημα.

1.7.2. Σωματείο Επιχειρηματικότητας Νέων (ΣΕΝ)

Το Σωματείο Επιχειρηματικότητας Νέων/Junior Achievement Greece, (ΣΕΝ/JA Greece) είναι ένας μη-κερδοσκοπικός οργανισμός, ο οποίος ιδρύθηκε τον Νοέμβριο του 2005. Είναι μέλος του Παγκόσμιου Οργανισμού Εκπαίδευσης & Επιχειρηματικότητας Junior Achievement Worldwide και υλοποιεί τα εκπαιδευτικά προγράμματα του οργανισμού στην Ελλάδα. Διαρκές όραμα του ΣΕΝ/JA Greece είναι να βοηθήσει τους νέους να δημιουργήσουν τις δικές τους θέσεις εργασίας μέσω των παγκόσμιων προγραμμάτων βιωματικής και συνεργατικής μάθησης που προσφέρει και βοηθά στην υλοποίησή τους. (<http://senja.gr/about.html>)

Ο οργανισμός Junior Achievement Worldwide ιδρύθηκε πριν από 100 χρόνια (το 1919) και είναι ο μεγαλύτερος οργανισμός εφαρμογής προγραμμάτων Επιχειρηματικότητας στην εκπαίδευση στον κόσμο. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι σε αυτόν συμμετέχουν πάνω από 10 εκατομμυρίων μαθητές σε 122 χώρες κάθε χρόνο. Ο οργανισμός Junior Achievement-Young Enterprise Europe (JA-YE) λειτουργεί ως παράρτημά του και αποτελεί το μεγαλύτερο από τα 6 περιφερειακά κέντρα του οργανισμού Junior Achievement Worldwide, ενώ δραστηριοποιείται σε 38 χώρες με συμμετοχή 3,5 εκατομμυρίων μαθητών κάθε χρόνο στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα του Junior Achievement εστιάζουν κυρίως στην εισαγωγή των παιδιών από τη σχολική κιόλας ηλικία στις βασικές έννοιες της Επιχειρηματικότητας, με απλουστευμένο τρόπο και μέσα από μια βιωματική μαθησιακή διαδικασία, ώστε να προετοιμάσουν την είσοδό τους στον σύγχρονο παγκόσμιο επιχειρηματικό και οικονομικό στίβο. Σε συνεργασία με εκπαιδευτικούς σχολικών μονάδων, αλλά και την καθοδήγηση στελεχών εταιρειών, οι μαθητές έρχονται αρχικά σε επαφή με τον κόσμο των επιχειρήσεων, διευρύνουν τους ορίζοντές τους και ενισχύουν τις δεξιότητές τους. (<http://senja.gr/about.html>)

Σκοπός του ΣΕΝ/JA Greece είναι η στήριξη της ελληνικής εκπαιδευτικής κοινότητας στην υλοποίηση προγραμμάτων που προάγουν την καινοτόμο σκέψη, την επιχειρηματικότητα και την πρακτική εφαρμογή των βασικών εννοιών των οικονομικών με δημιουργικό και βιωματικό τρόπο για τους μαθητές. Εφαρμόζονται κάθε σχολικό έτος σύγχρονα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα στην Ελλάδα σε όλες τις βαθμίδες Εκπαίδευσης, από Πρωτοβάθμια μέχρι

Τριτοβάθμια, με τη βοήθεια στελεχών των εταιριών-μελών του, που προσφέρουν εθελοντικά τον χρόνο τους για την υλοποίησή τους. Μέσα από τις δράσεις του το ΣΕΝ/JA Greece φιλοδοξεί να ενισχύσει τη δυνατότητα των νέων να αναπτύξουν στην πορεία της εκπαιδευτικής διαδικασίας τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες, προκειμένου να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στο σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον. Ενδεικτικά να αναφέρουμε ότι ο ΣΕΝ/JA Greece υποστηρίζεται από δεκάδες εταιρίες μέλη, ιδρύματα και φυσικά πρόσωπα.

Αναλυτικότερα τα προγράμματα που υλοποιούνται από το Σωματείο Επιχειρηματικότητας νέων στη βαθμίδα του Γυμνασίου είναι τα ακόλουθα:

- «Η οικονομία και εγώ»,
- «Εικονική επιχείρηση» (μόνο για μαθητές/τριες Γ' Γυμνασίου),
- «Στη σκιά ενός στελέχους»,
- «Διαγωνισμός κοινωνικής καινοτομίας» (μόνο για μαθητές/τριες Γ' Γυμνασίου),
- και «Η δική μου επιχείρηση». (<http://senja.gr/programmes/high-school.html>)

Η «εικονική επιχείρηση» αποτελεί ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα που βασίζεται στην αρχή της «εκμάθησης μέσα από την πράξη» (βιωματική μάθηση), ενώ εμπλέκει, όπως οι περισσότερες διαθεματικές δράσεις, τη διερευνητική-ανακαλυπτική μάθηση που υλοποιείται μέσω ομαδοσυνεργατικής προσέγγισης, χωρίς να αποκλείει και άλλες διδακτικές μεθόδους, όπως το διαλεκτικό μοντέλο. Το πρόγραμμα απευθύνεται σε μαθητές ηλικίας 15-18 ετών (Γ' Γυμνασίου και τη βαθμίδα του Λυκείου) και έχει δομηθεί, ώστε να δώσει μια νέα διάσταση και μορφή στο μαθησιακό αντικείμενο του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Το εν λόγω πρόγραμμα δεν μπορεί να αντικαταστήσει άλλες μορφές ενημέρωσης περί Επαγγελματικού Προσανατολισμού (εμπλουτισμένες εισηγήσεις, εργαστήρια συγγραφής βιογραφικού, συζήτηση με επαγγελματίες ή σύμβουλο του ΚΕΣΥΠ κ.α.), όμως, πέρα από την παροχή γνώσεων σχετικά με τη λειτουργία των επιχειρήσεων, συστήνουν στους μαθητές με έναν πιο παιγνιώδη τρόπο την καθημερινότητα πολλών ειδικοτήτων και επαγγελμάτων που μπορεί να τους ενδιαφέρουν και εντάσσονται στον κορμό μιας επιχείρησης (για παράδειγμα, ο ρόλος του Χημικού σε εταιρεία καλλυντικών, του συγγραφέα και φιλολόγου σε έναν εκδοτικό οίκο, ενός διαφημιστή σε ένα περιοδικό, ενός νομικού συμβούλου σε μια Τράπεζα κ.α.).

Κατ' επέκταση, το συγκεκριμένο πρόγραμμα αποτελεί μια ομαδική δραστηριότητα, η οποία δίνει την ευκαιρία στους μαθητές να δημιουργήσουν μία δική τους εταιρία και να κατανοήσουν τα στάδια λειτουργίας και ρευστοποίησης μιας επιχείρησης. Ταυτόχρονα, μέσα από τη βιωματική αυτή εμπειρία, οι μαθητές μαθαίνουν πώς μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις κλίσεις και τα ταλέντα τους

για να εμπλακούν μέσω προσομοίωσης, ερευνητικής προσπάθειας και δραματοποιήσεων σε όλα τα στάδια και τις διαδικασίες μιας επιχείρησης.

Το πρόγραμμα είναι εγκεκριμένο από το Υπουργείο Παιδείας & Θρησκευμάτων και μπορεί να ενταχθεί και στο πλαίσιο του «Project», σε Όμιλο Αριστείας και Δημιουργικότητας ή σε Πρόγραμμα Αγωγής Σταδιοδρομίας, όπως επιλέξαμε και παρουσιάζουμε παρακάτω ως προτεινόμενη διαθεματική διδακτική δράση που συνδέει την επιχειρηματικότητα, την καινοτομία, τη φιλαναγνωσία και τον δημιουργικό λόγο μέσα στο πλαίσιο της συμβουλευτικής του ΣΕΠ, ενώ προϋποθέτει τη διεπιστημονική προσέγγιση και συνεργασία των συντονιστών. Ο ρόλος του συντονιστή παραμένει σημαντικός, πάντα σε συνεργασία με τον Οργανισμό και τη βοήθεια από ένα στέλεχος μίας επιχείρησης, το οποίο εθελοντικά συμβουλεύει και καθοδηγεί τη μαθητική ομάδα με τη δική του επαγγελματική εμπειρία και γνώση.

Μέσα από το πρόγραμμα οι μαθητές κερδίζουν μια βιωματική εμπειρία για τον επιχειρηματικό κόσμο: στήνουν τη δική τους επιχείρηση, μοιράζουν τους ρόλους και τις αρμοδιότητες, δημιουργούν εξ αρχής ένα επιχειρηματικό σχέδιο, αναλαμβάνουν ευθύνες και ταυτόχρονα είναι υπόλογοι στους μετόχους για την πορεία της εταιρίας. Αναπτύσσουν χρήσιμες δεξιότητες για την προσωπική τους μελλοντική επαγγελματική πορεία και επιτυχία και κατανοούν τον τρόπο λειτουργίας της οικονομίας και της επαγγελματικής ζωής. Επιπλέον, οι μαθητές, μέσω της διαδικασίας, είναι σε θέση να κατανοήσουν την έννοια της αυτο-απασχόλησης, να παίρνουν ρίσκα και να αντιμετωπίζουν πιθανές αντιξοότητες με τη βοήθεια καθηγητών και εθελοντών. (<https://sen-programs.senja.gr/programmes/eikoniki-epixeirisi>)

Σε τελική ανάλυση, στο πλαίσιο του προγράμματος «Εικονική επιχείρηση» διοργανώνονται και εμπορικές εκθέσεις, όπως και διαγωνισμοί που συμβάλλουν ακόμα περισσότερο στον βιωματικό χαρακτήρα του και εξοικειώνουν τους συμμετέχοντες με το πνεύμα συνεργασίας, την ικανότητα δημόσιας παρουσίασης της εκάστοτε ατομικής και συλλογικής δουλειάς και του θεμιτού ανταγωνισμού που οφείλουν να χαρακτηρίζουν κάθε σύγχρονο/η εργαζόμενο/η. Παράλληλα, οι έφηβοι μέσω της συμμετοχής τους σε αυτές τις διοργανώσεις, έχουν τη δυνατότητα να ανταλλάξουν εμπειρίες, να θέσουν στόχους και να κερδίσουν επαίνους και διακρίσεις. (<https://sen-programs.senja.gr/programmes/eikoniki-epixeirisi>)

Επιπλέον, για αποφοίτους Λυκείων το SEN διοργανώνει το Πανόραμα Επιχειρηματικότητας και Σταδιοδρομίας. Πρόκειται για το μεγαλύτερο πολυσυνέδριο σε θέματα Επιχειρηματικότητας των νέων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Απευθύνεται σε νέους και νέες, ηλικίας 18-35 ετών και έχει ως βασικό στόχο να ενημερωθούν οι νέοι σχετικά με τις τάσεις και τις επαγγελματικές επιλογές και προοπτικές που προσφέρουν περίπου κλάδοι οικονομίας, προκειμένου να επιλέξουν τη

βέλτιστη πορεία είτε ως στελέχη επιχειρήσεων είτε ως επιχειρηματίες. (<https://www.panorama.org/whatis-2019/>)

Δεύτερο κεφάλαιο

Καλές πρακτικές 1: συμβουλευτική ΣΕΠ μέσω διερευνητικής μάθησης

2. Ευαισθητοποίηση σε θέματα φύλου και εργασίας: Επαγγελματικός Προσανατολισμός μέσω οικείωσης με την επιστημονική έρευνα

2.1. Εκπαιδευτικό πλαίσιο

Η παρούσα διδακτική προσέγγιση επιχειρεί μια διαφορετική εκπαιδευτική πρόσληψη του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Σε πρώτο επίπεδο, το εν λόγω εγχείρημα εφάρμοσε τα Τεστ κλίσεων, αξιών, επαγγελματικών κινήτρων, όπου θα αναλύσουμε παρακάτω, αλλά και τις όποιες αναγκαίες ενημερώσεις αποτελούν εξορισμού ύλη σε ένα πρόγραμμα ΣΕΠ.

Συγκεκριμένα, οι μαθητές ενημερώθηκαν μέσω ενός μεικτού εκπαιδευτικού μοντέλου (διαλεκτικό, ομαδοσυνεργατική και εμπλουτισμένη εισήγηση):

- για τους τύπους Λυκείων,
- τα επιστημονικά πεδία της Γ' Λυκείου,
- το σύστημα εξετάσεων,
- το μηχανογραφικό,
- τις Πανεπιστημιακές Σχολές (προπτυχιακά, μεταπτυχιακά προγράμματα, υποτροφίες),
- τις άλλες επιλογές για μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα,
- τη σύνταξη βιογραφικού,
- τη σημασία της συνέντευξης,
- τις Σπουδές στο εξωτερικό,
- την εργασιακή ζωή διαφόρων επαγγελμάτων μέσα από τη συζήτηση με έμπειρους επαγγελματίες,
- τον ρόλο των Μη κυβερνητικών οργανώσεων στον κοινωνικό βίο και τον ρόλο του εθελοντισμού ως παράλληλου δρόμου με την επαγγελματική ζωή.

Ωστόσο, μέσα από τις συζητήσεις και τα Τεστ φτάσαμε σε δύο χρήσιμα συμπεράσματα που εν πολλοίς συνέβαλαν στην από κοινού οργάνωση μιας διαφορετικής διδακτικής προσέγγισης του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού, εμπλουτισμένου από τη θεωρία της

διαθεματικότητας, της βιωματικής και διερευνητικής μάθησης. Έτσι, συνειδητοποιήσαμε στις συναντήσεις ως ομάδα: α) ότι τα στερεότυπα και οι δομημένες απόψεις συνεχίζουν λίγο ή πολύ να επηρεάζουν και σήμερα τις επαγγελματικές επιλογές των νέων σχετικά με τον ρόλο του φύλου, της ηλικίας, της οικογενειακής παράδοσης, των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης κ.α. και β) ότι σχεδόν όλοι οι μαθητές/τριες είχαν την πρόθεση να ακολουθήσουν πανεπιστημιακές σπουδές και μάλιστα θαύμαζαν τους ερευνητές και ήθελαν να μάθουν περισσότερο για τα εργαλεία και τους τρόπους αξιολόγησης των δεδομένων στην ακαδημαϊκή έρευνα.

Υπό αυτό το πρίσμα, αποφασίσαμε από κοινού να δώσουμε μια νέα διάσταση στη συμβουλευτική παρέμβαση και να εμβαθύνουμε βιωματικά στις μεθόδους και τα εργαλεία της ποιοτικής και ποσοτικής αξιολόγησης, χωρίς εξομοιώσεις και απλουστεύσεις, αλλά έχοντας την πρόθεση να αναδείξουμε τη μεθοδολογική οργάνωση και λογική συγκρότηση που συνδέει όλες τις επιστήμες και τον τρόπο σκέψης του επιστήμονα κάθε κλάδου (Θετικών, Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών). Αυτό δε σημαίνει ότι δεν αναφερθήκαμε στη σημασία της διαφορετικής ορολογίας, δεοντολογίας και των διακριτών τεχνικών και εργαλείων κάθε επιστημονικού πεδίου, όμως, εστίασαμε περισσότερο σε αυτά που ενώνουν τους επιστήμονες των διαφόρων ειδικοτήτων, παρά σε αυτά που τους διακρίνουν. Την ίδια στιγμή, αναδείξαμε έτσι τον βαθμό που είναι αναγκαία η ολιστική μόρφωση και πώς συγκεκριμένα στερεότυπα και η έλλειψη ενημέρωσης σχετικά με τα νέα πορίσματα στον χώρο της Εκπαιδευτικής Θεωρίας μάς εμποδίζουν να κατανοήσουμε ότι σε ένα ευρύ φάσμα επιστημών αξιοποιούνται και προαπαιτούνται παρόμοιες δεξιότητες, ενώ ενεργοποιείται μια μεγάλη γκάμα ειδών νοημοσύνης, σε αντίθεση με ό,τι παραδοσιακά νομίζαμε.

Συνεπώς, είχαμε δύο μαθησιακούς άξονες και βασικούς στόχους στη διαθεματική μας προσέγγιση: α) να γνωρίσουν οι μαθητές πώς οργανώνεται μια επιστημονική έρευνα και πώς χρησιμοποιείται (επιλέξαμε τη δημιουργία ερωτηματολογίου που θα συμπληρωνόταν από τη σχολική κοινότητα) και β) να μελετήσουμε πιο συστηματικά ποιες προκαταλήψεις και σε τι βαθμό εμποδίζουν την ελεύθερη επιλογή της εργασίας συνειδητά και ασυνείδητα. Υπό αυτό το πρίσμα, αποφασίσαμε τα ερωτηματολόγια να αποσκοπούν στη διερεύνηση των στάσεων της σχολικής κοινότητας απέναντι σε θέματα φύλου και εργασίας. Ο τρόπος που δομήθηκαν οι ερωτήσεις άφηναν το περιθώριο να διαφανούν και άλλες μορφές πίεσης ή αποπροσανατολισμού των νέων από την ουσιαστική επιλογή ενός επαγγελματικού βίου που ταιριάζει στις κλίσεις τους και ανταποκρίνεται στα βαθύτερά τους κίνητρα και προσδοκίες (π.χ. πρότυπα που προβάλλουν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης).

Κατ' επέκταση, αυτός ο διδακτικός σχεδιασμός αποσκοπούσε στην εξοικείωση των μαθητών με τη μεθοδολογία της έρευνας και επικεντρωνόταν στην οργάνωση, υλοποίηση και επεξεργασία μιας ποσοτικής έρευνας προς τη σχολική κοινότητα, με σκοπό να διερευνήσει τις στάσεις των

μαθητών της Γ' Γυμνασίου απέναντι στο ζήτημα της σχέσης φύλου και επιλογής επαγγέλματος. Η έρευνα υλοποιήθηκε σε όλα τα στάδιά της, με την καθοδήγηση των αρμόδιων εκπαιδευτικών, από τους συμμετέχοντες μαθητές στον Όμιλο συμβουλευτικής που πραγματοποιήθηκε στο Ζάννειο Πειραματικό Γυμνάσιο Πειραιά τη σχολική χρονιά 2016-2017 και συγκεκριμένα στις συναντήσεις του Β' τετραμήνου. Η διαθεματική προσέγγιση, επομένως, έδωσε έναν πιο συμμετοχικό χαρακτήρα στον Όμιλο Συμβουλευτικής, βοηθώντας τους μαθητές να σκεφθούν κριτικά σε ζητήματα που αφορούν όχι μόνο την επιλογή εργασίας, αλλά και τους παράγοντες που συγκροτούν την ταυτότητά τους επηρεάζοντας τις αποφάσεις τους σε όλα τα επίπεδα ζωής. Η αίσθηση ότι καθόριζαν το πλαίσιο και έλεγχαν όλα τα στάδια της διαδικασίας ενίσχυσε την αυτοπεποίθησή τους και αύξησε το κίνητρο συμμετοχής. Γι' αυτό, τα ερωτηματολόγια επεξεργάστηκαν οι μαθητές με την καθοδήγηση των διδασκόντων και κατασκευάστηκαν ραβδογράμματα, ενώ στο τέλος τα αποτελέσματα παρουσιάστηκαν στο σύνολο της σχολικής κοινότητας. (Χατζηδήμου, 2011)

Λέξεις-Κλειδιά: Συμβουλευτική, Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός, διαθεματικότητα και διεπιστημονικότητα, επιστημονική σκέψη, έμφυλες ταυτότητες και εργασία

2.2. Η εκπαίδευση στον 21^ο αιώνα και η έννοια της επιστημονικότητας ως διδακτικός στόχος

Σε κάθε περίπτωση, η παρούσα διδακτική προσέγγιση που περιγράφεται εντάσσεται σε μια γενικότερη τάση αναπροσαρμογής της σχέσης σχολείου και κοινωνικής πραγματικότητας, στόχευση που οφείλει να υπηρετεί το πλαίσιο των Ομίλων στα Πρότυπα και Πειραματικά Σχολεία (ΦΕΚ 118/2011, Ν.3966/2011, αρ. 36), εφόσον ο συγκεκριμένος θεσμός αποσκοπεί σε μια πολύπλευρη εξέλιξη των μαθητών, με σκοπό τη συνεργατική γραφή και μάθηση σύμφωνα με τη θεωρία του *εποικοδομισμού* (Vygotski, 1978). Η σύγχρονη εκπαίδευση, όπως φαίνεται και από το πνεύμα των νέων Αναλυτικών Προγραμμάτων του Γυμνασίου, επιδιώκει μια αναδιοργάνωση των στόχων και των μεθόδων διδασκαλίας που ανταποκρίνεται στο επίμονο αίτημα της επιστημονικής κοινότητας για αναθεώρηση του τρόπου αντίληψης της γνώσης και της διαμεσολάβησής της στο σχολείο του 21^{ου} αιώνα. Γενικά, σκοπός της παραπάνω διδακτικής διαδικασίας ήταν η ανα-νοηματοδότηση των παιδαγωγικών πρακτικών με τις οποίες προσλαμβάνει ο μαθητής τα επιμέρους γνωστικά αντικείμενα, καλλιεργώντας τον διεπιστημονικό διάλογο και εστιάζοντας στη διδακτική της *επιστημονικότητας*, τον κατεξοχήν δηλαδή μαθησιακό στόχο κάθε σχολικού μαθήματος.

Έτσι, η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και η αποσαφήνιση των μεθοδολογικών εργαλείων της επιστήμης, θεμελιακοί άξονες της επιστημονικής προσέγγισης όλων των πεδίων της ανθρώπινης γνώσης, αποτέλεσαν τους κύριους παιδαγωγικούς στόχους της διδακτικής πρότασης. (Maingain &

Dufour, 2002) Στόχος δηλαδή ήταν να κατανοήσουν οι μαθητές τον τρόπο σκέψης και δράσης των επιστημόνων, κατά τρόπο ώστε να αντιληφθούν τις βασικές δεξιότητες που χρειάζεται ένας ερευνητής να αναπτύξει (συνθετική σκέψη, λογική συγκρότηση σταδίων, μνήμη, γνωστικό υπόβαθρο, γλωσσικές και μαθηματικές δεξιότητες κ.α.), όπως και τις αξίες που οφείλουν να καθοδηγούν κάθε επιστημονική του προσπάθεια (εντιμότητα, ειλικρίνεια, επιμονή, κοινωνική ευθύνη, φιλομάθεια, διερευνητικό πνεύμα κ.α.). Το πιο ενδιαφέρον, όμως, είναι ότι έφτασαν σε αυτές τις παραδοχές οι ίδιοι προσομοιώνοντας τον ρόλο του ερευνητή ως ομάδα και κατανοώντας στάδιο στάδιο τις δυσκολίες, αλλά και τα πνευματικά και ψυχικά οφέλη που προσφέρει η ενασχόληση με την έρευνα.

Οι μαθητές, επομένως, ως ερευνητές και παραγωγοί γνώσης, διαμόρφωσαν τους θεματικούς άξονες και όρισαν με σαφήνεια ερευνητικά ερωτήματα και στόχους, αποφάσεις που υπήρξαν καθοριστικές για τη σύνταξη του ερωτηματολογίου. Στη συνέχεια, η επεξεργασία των δεδομένων συντελέστηκε, επίσης, από τους ίδιους, οι οποίοι διδάχτηκαν πώς να αποτιμήσουν τα αποτελέσματα των απαντήσεων στις ερωτήσεις, ώστε να μπορούν ευκολότερα να εξάγουν ασφαλή συμπεράσματα σε σχέση με τον ερευνητικό στόχο. Άρα, μαθησιακή στόχευση δεν ήταν η πληροφόρηση, αλλά η ίδια η διερεύνηση, επεξεργασία και αξιολόγηση της πληροφορίας μέσω των δυνατοτήτων που δίνουν οι ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία και την επιστήμη, μετατρέποντας τους μαθητές σε ενεργά κριτικά υποκείμενα και πομπούς της νέας γνώσης. (Σταμέλος & Δακοπούλου, 2006)

Εξαρχής η υπόθεση εργασίας συσχετίστηκε με το αντικείμενο του Ομίλου και με την έμφαση που δίνει η σύγχρονη εκπαίδευση στα ζητήματα της διαφυλετικότητας και της ισότητας των ευκαιριών σε μια δημοκρατική κοινωνία, αναφορικά με τα θέματα εκπαίδευσης και εργασίας. Γι' αυτό η ολομέλεια του Ομίλου συναποφάσισε να ανιχνεύσει τη λειτουργία υπολανθάνοντων στερεοτυπικών δομών στη σχολική κοινότητα σε σχέση με το επάγγελμα και το φύλο, εφόσον η παρούσα έρευνα θα αποτελούσε αφετηρία συζήτησης σχετικά με την πρόοδο που έχει συντελεστεί στην υπέρβαση της ανισότητας των δύο φύλων. Η όλη διαδικασία αποτέλεσε ένα γόνιμο πλαίσιο προβληματισμού αναφορικά με τα όρια και τις δυσκολίες της έρευνας, τη σημασία των ερευνητικών ερωτημάτων για τη διαμόρφωση του τελικού αποτελέσματος, την αναγκαιότητα συμπαγών μεθοδολογικών αρχών για την αποφυγή του κινδύνου παραπλανητικών συμπερασμάτων, τους τρόπους αξιοποίησης των πηγών και των ψηφιακών μέσων ως μέσα επεξεργασίας των πορισμάτων, όπως και την ευθύνη του ερευνητή ως ενεργό υποκείμενο και δημιουργό γνώσης που μπορεί να συνδράμει με την τεχνογνωσία του και το πολιτισμικό του κεφάλαιο στην κοινωνική εξέλιξη. (Lawton, et. al, 2000) Γενικά, η συγκεκριμένη διδακτική διαδικασία εντάσσεται στη λογική της διαμόρφωσης εναλλακτικών στρατηγικών εκπαίδευσης, οι οποίες χαρτογραφούν μια ανανεωτική επικοινωνιακή αντίληψη της μαθησιακής πρακτικής που επιμένει στην καλλιέργεια της ορθολογικής

οργάνωσης της σκέψης, της αξιοποίησης των ΤΠΕ ως συνδετικό παράγοντα της σχολικής ύλης με τη σύγχρονη ζωή και της κριτικής διαχείρισης της πληροφορίας. Την ίδια στιγμή, όμως, οι εναλλακτικές αυτές πρακτικές αναπτύσσουν ολιστικά τις δεξιότητες των μαθητών, καθώς επιμένουν ότι το παιδαγωγικό αποτέλεσμα συσχετίζεται άμεσα με τον βαθμό που οι εκπαιδευτικοί θα επιτύχουν να συνδράμουν στην ανάπτυξη υγιών διαπροσωπικών σχέσεων στη σχολική κοινότητα. (Maingain & Dufour, 2002)

2.3. Υπόθεσης εργασίας

Γενικά, ο Όμιλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού στο Ζάννειο Πειραματικό Γυμνάσιο αποτέλεσε μια πρωτοβουλία των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών, προκειμένου να γεφυρωθεί το χάσμα της κατάργησης του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού ως διακριτό μάθημα και να δοθεί μια πολύπλευρη/διεπιστημονική ενημέρωση των μαθητών σχετικά με τους παράγοντες που διαμορφώνουν την εκάστοτε εργασιακή πραγματικότητα και επηρεάζουν τα κριτήρια επιλογής επαγγέλματος των νέων πολιτών. Αν και η επιλογή του επαγγέλματος είναι μια διαδικασία υψίστης σημασίας που πραγματοποιείται πριν την ηλικία των δεκαοκτώ ετών και ο έφηβος χρειάζεται κάθε δυνατή πληροφόρηση, για να επιλέξει όσο γίνεται πιο εύστοχα τις σπουδές του και την επαγγελματική του σταδιοδρομία, ωστόσο, μεγάλες ελλείψεις και ασυνέχειες παρατηρούνται σχετικά με το εν λόγω θέμα στο εγχώριο εκπαιδευτικό σύστημα. Η ελληνική κοινωνία δε συνεισφέρει επαρκώς στον προβληματισμό των νέων γύρω από τα ζητήματα της εργασίας, παρόλο που οι έφηβοι καλούνται από νωρίς να λάβουν σημαντικές αποφάσεις για το μέλλον τους. Αυτά ακριβώς τα θέματα επιδίωξε η ολομέλεια των μαθητών και εκπαιδευτικών του Ομίλου να αναδείξει, γι' αυτό αποφάσισαν από κοινού διδάσκοντες και διδασκόμενοι (Γκιάστας, κ.α., 2013) να διερευνήσουν τους παράγοντες που διαμορφώνουν τα εξωτερικά και εσωτερικά κίνητρα των μαθητών στην επιλογή επαγγέλματος, σε άμεση σύνδεση με τα μαθήματα της Νεοελληνικής Γλώσσας, της Ιστορίας και της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής.

Υπό αυτό το πρίσμα, η επίσημη απόφαση υλοποίησης της θεματικής εβδομάδας με θέμα το ζήτημα της διαφυλετικότητας λειτούργησε από νωρίς στον Όμιλο ως ένα έναυσμα συζητήσεων σχετικά με το επάγγελμα και τις δυνατότητες των δύο φύλων να διεκδικήσουν ισότιμα θέσεις εργασίας. Έτσι, η ολομέλεια συναποφάσισε να υλοποιήσει ποσοτική έρευνα στους μαθητές της Γ' Γυμνασίου, αναλαμβάνοντας οι μαθητές τον ρόλο των εκκολαπτόμενων ερευνητών που μέσα από τη συν-διαμόρφωση ερωτήσεων μέσω GoogleDocs του GoogleDrive, καθώς και επεξεργασίας των απαντήσεων σε Microsoft Excel θα κατέληγαν σε συμπεράσματα αναφορικά με την επίδραση του φύλου στην επαγγελματική σταδιοδρομία. Μέσα από αυτή τη διαδικασία στόχος ήταν, όπως αναφέραμε, να ανιχνευθούν όχι μόνο οι τρόποι επιλογής, αλλά και ο βαθμός που οι εργασιακές

σχέσεις επηρεάζονται από στερεότυπα του παρελθόντος. Η όποια διαπίστωση θα λειτουργούσε ως αφορμή για την ανάδειξη του ρόλου της γυναίκας στη σύγχρονη εργασιακή πραγματικότητα, καθώς οι μαθητές υλοποίησαν ομαδικές εργασίες με θεματικό άξονα γυναίκες που πρωταγωνιστούν σε διάφορους επαγγελματικούς χώρους.

2.4. Διδακτική των μεθόδων συλλογής δεδομένων και τα βασικά στάδια κάθε ερευνητικής διαδικασίας

Όπως είναι φανερό, εφόσον ο στόχος που τέθηκε εξαρχής στους μαθητές ήταν να εξοικειωθούν με την επιστημονική σκέψη και την ερευνητική διαδικασία, οι αρμόδιοι εκπαιδευτικοί αρχικά παρουσίασαν στην ολομέλεια τους βασικούς τρόπους συλλογής δεδομένων της επιστημονικής κοινότητας, αναφέροντας τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της καθεμιάς. Οι μαθητές πληροφορήθηκαν για τη μέθοδο της παρατήρησης και τα είδη της (*άμεση, συμμετοχική, έμμεση και πειραματική*), τους τύπους της *συνέντευξης* (*κατευθυνόμενη/δομημένη, ημι-κατευθυνόμενη κ.α*) που αφορά την ποιοτική αξιολόγηση και τέλος το ερωτηματολόγιο, που εν τέλει θεωρήθηκε ο καταλληλότερος τρόπος για την προσέγγιση του εν λόγω ερευνητικού στόχου και συνηθίζεται σε ποσοτικές έρευνες. Ιδιαίτερη αναφορά έγινε στις κατηγορίες ταξινόμησης των ερευνών, ειδικά των κοινωνικών επιστημών, στις οποίες εμπίπτει ο κλάδος της συμβουλευτικής. Συγκεκριμένα, αναφέρθηκε η διάκρισή τους σε α) *περιγραφικές* που εκτιμούν μια συγκεκριμένη κατάσταση, β) *στις διερευνητικές* που προσδιορίζουν ένα πρόβλημα-θέμα, το οποίο απαιτεί ακριβή εξέταση και γ) *τις πειραματικές* που σκοπό έχουν τον έλεγχο των υποθέσεων. (Ιωαννίδη-Καπόλου, 2006)

Σε αυτό το στάδιο οι ΤΠΕ υπήρξαν ιδιαίτερα σημαντικές στη διαδικασία, καθώς οι μαθητές μέσω προβολής ψηφιακού υλικού σχετικά με τις επιστημονικές μεθόδους, διαμορφωμένου σε παρουσίαση powerpoint με τα βασικά χαρακτηριστικά των μεθόδων. Επιπλέον, μέσω αναρτήσεων υλικού και παραδειγμάτων στο Google Drive ενημερώθηκαν επαρκώς για τον τρόπο οργάνωσης και διάρθρωσης της επιστημονικής μελέτης. Ειδικά το Google Drive ως ψηφιακός χώρος αποτέλεσε την επιλογή μας για την ανάρτηση υλικού και σταδιακά για την παράλληλη παρέμβαση των μαθητών στη σύνταξη του ερωτηματολογίου. Γι' αυτό οι εκπαιδευτικοί δημιούργησαν έναν κοινό λογαριασμό και επέτρεψαν στους συμμετέχοντες μαθητές να είναι χρήστες του. Εκεί αναρτήθηκαν οι παρουσιάσεις powerpoint (Wood, Bruner & Ross, 1976 · Ιωαννίδη - Καπόλου, 2006) και στη συνέχεια, δείγματα επιστημονικών άρθρων που αξιοποιούσαν διαφορετικούς τρόπους ερευνητικής προσέγγισης.

Οι μαθητές, χωρισμένοι σε ομάδες, επέλεξαν ορισμένες μορφές έρευνας για να τις μελετήσουν περαιτέρω και να τις παρουσιάσουν στην ολομέλεια, αναφέροντας σε ποιες επιστημονικές ειδικότητες ή πεδία έρευνας θα ταίριαζε περισσότερο (αν ίσχυε κάτι τέτοιο) ο ένας ή

ο άλλος τρόπος/μέθοδος. Σε αυτό το σημείο ορίστηκαν τα σημαντικά βήματα που απαιτούνται για την οργάνωση και πραγματοποίηση κάθε επιστημονικής μελέτης, τα οποία όφειλαν οι ομάδες των μαθητών να λάβουν υπόψη τους για την έρευνα που θα πραγματοποιούσαν. Σε κάθε περίπτωση, αναφέρθηκε ότι κάθε επιστημονική έρευνα διαρθρώνεται στα ακόλουθα βασικά στάδια: α) αποσαφήνιση του ερευνητικού ερωτήματος-στόχου, β) βιβλιογραφική επισκόπηση, γ) διατύπωση υποθέσεων σχετικά με τους παράγοντες που εμπλέκονται στην έρευνα και την πιθανή αλληλεπίδρασή τους (για παράδειγμα, φύλο και επάγγελμα), δ) την επιλογή της ερευνητικής μεθόδου, ε) τη συλλογή των δεδομένων, στ) την επεξεργασία τους και ζ) την ερμηνεία των αποτελεσμάτων. (Ιωαννίδη - Καπόλου, 2006) Για όλα τα επιμέρους στάδια οι διδασκόμενοι ενημερώθηκαν επαρκώς, ώστε να είναι σε θέση να εφαρμόσουν τα παραπάνω διαρθρωτικά εργαλεία της διαδικασίας στη δική τους προσπάθεια.

2.5. Επιλογή μεθόδου: τα χαρακτηριστικά της ποσοτικής έρευνας με τυποποιημένα ερωτηματολόγια και η διαμόρφωση των ερωτήσεων

Με βάση την υπόθεση εργασίας, η ποσοτική έρευνα θεωρήθηκε ως ο καταλληλότερος τρόπος μελέτης του συγκεκριμένου κοινωνικού φαινομένου, γιατί η ποσοτική μελέτη είναι ένα κατεξοχήν εργαλείο συνάντησης πολλών επιστημονικών πεδίων, ενώ οι μαθητές ήταν εξοικειωμένοι με στατιστικές έρευνες και ερωτηματολόγια, αφού οι περισσότεροι είχαν συμμετάσχει κατά καιρούς σε αρκετές. Βασικά προτερήματα της μεθόδου θεωρήθηκαν η ανωνυμία των ερωτηματολογίων και η δυνατότητα να διανεμηθούν σε ένα μεγαλύτερο μέρος του μαθητικού πληθυσμού. (Robson, 2010) Έγινε σαφές ότι το ερωτηματολόγιο ως μέθοδος έρευνας αποτελεί ένα έντυπο που λειτουργεί ως μέσο επικοινωνίας μεταξύ ερευνητή και ερωτώμενων, περιέχει μια σειρά δομημένων ερωτήσεων και οι μαθητές στους οποίους απευθύνεται, καλούνται να τις απαντήσουν γραπτά. (Ζαφειρίου, 2003)

Ακολούθως, τα στατιστικά δεδομένα αυτής της μορφής έρευνας ποσοτικοποιούνται και οδηγούν σε συμπεράσματα ικανά να γενικευτούν σε ευρύτερους πληθυσμούς, αν και τονίστηκε ότι σε αυτόν τον τύπο συλλογής δεδομένων δεν είναι εύκολο να αποτιμηθούν ικανοποιητικά οι απαντήσεις σε ανοιχτού τύπου ερωτήσεις. (Robson, 2010· Κυριαζή, 2002) Κρίθηκε σκόπιμο, συνεπώς, οι μαθητές να έχουν συνείδηση των δυνατοτήτων και ελλείψεων του μέσου που επέλεξαν και δόθηκε έμφαση στη σημασία που είχε η επιλογή του τύπου, της σειράς και της σύνταξης των ερωτήσεων, όπως και η συλλογή αντιπροσωπευτικού δείγματος. Ανάμεσα στις επιλογές των μεθόδων δειγματοληψίας (*τυχαία, συστηματική, κατά στρώματα, κατά δεσμίδες, χιονοστιβάδας κ.α.*) η ολομέλεια έκρινε ότι ταιριάζει να ακολουθήσουν τη *δειγματοληψία κατά στρώματα* και η ποσοτική έρευνα που εφαρμόστηκε στηρίχτηκε στην τεχνική συμπλήρωσης ερωτηματολογίων από όλους τους

μαθητές της Γ' Γυμνασίου (108 στο σύνολο) επιδιώκοντας την ανίχνευση των απόψεών τους σχετικά με το υπό διερεύνηση θέμα. (Ιωαννίδη - Καπόλου, 2006)

Ο σημαντικότερος στόχος, όμως, σε μια τέτοια προσπάθεια, όπως είναι εύλογο, αποτελεί η κατασκευή του ερωτηματολογίου και η επιλογή του τύπου και της σειράς των ερωτήσεων. Σε αυτό το στάδιο, η ολομέλεια μελέτησε τις αρχές που οφείλουν να διέπουν τα επιστημονικά έγκυρα ερωτηματολόγια, αναρτώντας πρότυπα και αντιπρότυπα στον λογαριασμό Google Drive. Τους παρουσιάστηκαν, επιπλέον, όλοι οι δυνατοί τύποι ερωτήσεων και διατυπώσεων, ώστε να είναι σε θέση να αντιληφθούν τις επιλογές και τις δυνατότητες που έχουν, προκειμένου να αποφασίσουν τι ταιριάζει περισσότερο και γιατί στη συγκεκριμένη υπόθεση εργασίας.

Ειδικότερα, αναφορικά με τη διαμόρφωση των ερωτήσεων οι μαθητές συνειδητοποίησαν, ανάμεσα σε άλλα, τη σημασία των εξής στοιχείων: α) τη σαφήνεια της διατύπωσης των ερωτήσεων και την αρτιότητα της εμφάνισης, β) την αποφυγή διπλών ερωτήσεων, γ) την αποφυγή απαίτησης εξειδικευμένων γνώσεων από τους συμμετέχοντες, δ) να περιλαμβάνουν οδηγίες συμπλήρωσης, όπως και ε) να είναι ευσύνοπτο. (Ρόντος & Παπάνης, 2007· Ιωαννίδη-Καπόλου, 2006) Σχετικά με τους τύπους των ερωτήσεων οι μαθητές του Ομίλου οικειώθηκαν με τις ερωτήσεις ανοιχτού και κλειστού τύπου και τονίστηκαν τα θετικά και αρνητικά κάθε μορφής. Ενδεικτικά, αναφέρθηκε ότι οι ανοιχτού τύπου ερωτήσεις επιδέχονται ελεύθερες απαντήσεις, ενώ οι κλειστού ερωτήσεις που διακρίνονται σε *διχοτομικές, ερωτήσεις κατάταξης, διαβαθμισμένης κλίμακας, πολλαπλής επιλογής και βαθμονομημένες* είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος εξασφάλισης συγκεκριμένων και μετρήσιμων απαντήσεων. (Ρόντος & Παπάνης, 2007· Ζαφειρίου, 2003)

Έτσι, αποφασίστηκε να δοθεί χρονικό περιθώριο ενός μήνα, για να διαμορφωθεί το ερωτηματολόγιο στις συναντήσεις του Ομίλου, που πραγματοποιούταν στο εργαστήριο Φυσικής, εφόσον εκεί υπήρχε διαδραστικός πίνακας με πρόσβαση στο διαδίκτυο. Οι μαθητές θα εργάζονταν εντός σχολείου και εξ αποστάσεως στο Google Drive, δημιουργώντας ξεχωριστές εκδοχές των ερωτήσεων, τις οποίες θα συζητούσε η ολομέλεια. Γενικά, η σειρά και η διατύπωση αναθεωρήθηκε αρκετές φορές σ' ένα κλίμα εποικοδομητικού διαλόγου, επιδιώκοντας να επιτευχθεί το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Οι ερωτήσεις που επιλέχτηκαν ανήκαν σε διάφορες κατηγορίες κλειστού τύπου, επιμένοντας κυρίως σε βαθμονομημένες και πολλαπλής επιλογής, μην αφήνοντας ιδιαίτερα περιθώρια για ασαφείς και αντικρουόμενες αποκρίσεις. (Cohenetal, 2008)

Στα τέλη Μαρτίου η ολομέλεια κατέληξε στη μορφή του ερωτηματολογίου και ελέγχθηκε σε πιλοτική βάση προς αποφυγή λαθών. Συγκεκριμένα, αποτελείτο από τέσσερις ενότητες, από τις οποίες η πρώτη αφορούσε σε ερωτήσεις σχετικές με τα προσωπικά στοιχεία των ερωτώμενων, η δεύτερη περιείχε τρεις ερωτήσεις που αποτιμούσαν τη σύνδεση φύλου/εργασίας στο παρελθόν, η τρίτη ενότητα διερευνούσε με τρεις ερωτήσεις την άποψη των μαθητών για τη σύγχρονη αγορά

εργασίας σε συσχέτιση με το φύλο και στην τέταρτη υπήρχαν δύο ερωτήσεις που επικεντρώνονταν στη διερεύνηση των φορέων που οφείλουν να απαλείψουν τέτοια κοινωνικά φαινόμενα και του βαθμού επίδρασης έμφυλων κριτηρίων στις προσωπικές αποφάσεις τους. (Ιωαννίδη - Καπόλου, 2006)

2.6. Διεξαγωγή της έρευνας πεδίου, επεξεργασία και αποτίμηση των αποτελεσμάτων

Η έρευνα πεδίου πραγματοποιήθηκε από μαθητές (με την εποπτεία των καθηγητών) και τα ανώνυμα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν τον Απρίλιο του 2017 από το σύνολο των μαθητών της Γ' Γυμνασίου (108 μαθητές). Το ερωτηματολόγιο περιελάμβανε τους ακόλουθους άξονες ερωτήσεων: (το πλήρες ερωτηματολόγιο παρατίθεται στο παράρτημα).

1^η ενότητα:

Ερωτήσεις σχετικά με τόπο κατοικίας και φύλο των ερωτώμενων.

2^η ενότητα:

Ερώτηση 1 (*διαβαθμισμένης κλίμακας*) αναφορικά με την επιβίωση στερεοτύπων στην ελληνική κοινωνία σχετικά με τη σύνδεση φύλου-εργασίας.

Ερώτηση 2 (*πολλαπλής επιλογής*) για το ποιες θεωρούν ότι αποτελούν τις κυριότερες αιτίες διαχωρισμού των επαγγελμάτων με βάση το φύλο (π.χ. έλλειμμα παιδείας κ.α)

Ερώτηση 3 (*διαβαθμισμένης κλίμακας*) σχετικά με την ύπαρξη αντικειμενικών λόγων στην παραδοσιακή διάκριση των επαγγελμάτων με βάση το φύλο.

3^η ενότητα:

Ερώτηση 4 (*κατάταξης*) σχετικά με τις πηγές αρνητικής κριτικής που είναι πιθανό να αντιμετώπιζαν τα δύο φύλα, αν επέλεγαν ένα επάγγελμα που στο παρελθόν θεωρείτο μη συμβατό εργασιακό περιβάλλον με το φύλο τους (π.χ. κοινωνικός περίγυρος, συνάδερφοι κ.α.)

Ερώτηση 5 (*πολλαπλής επιλογής*) αναφορικά με τις κυριότερες μορφές απόρριψης ενός άνδρα που επέλεγε ένα μη παραδοσιακό επάγγελμα για το φύλο του.

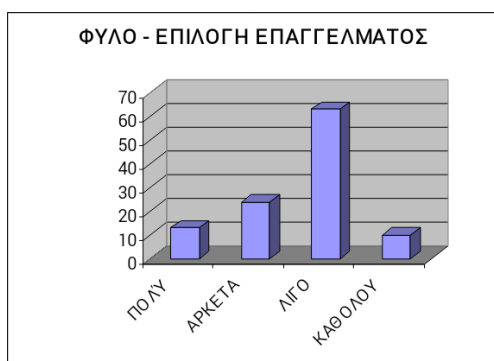
Ερώτηση 6 (*πολλαπλής επιλογής*) σχετικά με τις κυριότερες μορφές απόρριψης μιας γυναίκας που επέλεγε ένα μη παραδοσιακό επάγγελμα για το φύλο της.

4^η ενότητα:

Ερώτηση 7 (κατάταξης) σχετικά με τους κυριότερους φορείς που έχουν την ευθύνη για την εξάλειψη τέτοιων διαχωρισμών.

Ερώτηση 8 (βαθμονόμησης) αναφορικά με τον βαθμό επίδρασης έμφυλων κριτηρίων στις δικές τους επαγγελματικές επιλογές.

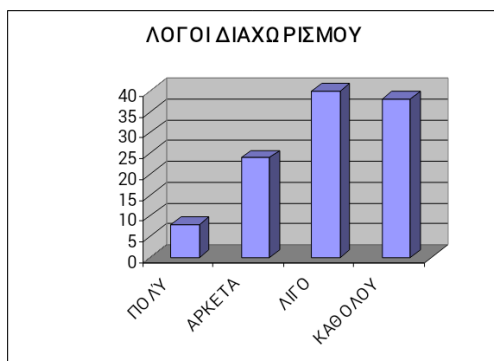
Μετά τη συγκέντρωση των συμπληρωμένων ερωτηματολογίων έγινε μια πολύ γενική εισαγωγή στους τρόπους κωδικοποίησης των αποτελεσμάτων μέσω SPSS (Statistical Package for Social Sciences), (Creswell, 2011) επισημαίνοντας τις δυνατότητες του προγράμματος για την αποτίμηση της συσχέτισης των μεταβλητών. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, όμως, το Microsoft Excel θεωρήθηκε καταλληλότερο μέσο αποτίμησης των δεδομένων για έναν σχολικό Όμιλο, καθώς οι μαθητές ήταν ευκολότερο να καταμετρήσουν και να αξιολογήσουν τις απαντήσεις μέσα στο σχολείο. Σε κάθε περίπτωση, σημειώθηκε ότι ένας ερευνητής δεν μπορεί να θεωρεί ότι μια μεμονωμένη ποσοτική έρευνα επαρκεί για την πλήρη διερεύνηση ενός τόσο σύνθετου φαινομένου. (Κυριαζή, 2002) Συνεπώς, η αποδελτίωση και στατιστική επεξεργασία των ερωτηματολογίων (χρήση Microsoft Excel) οδήγησε στην κατασκευή των παρακάτω ραβδογραμμάτων:

Ερώτηση 1

Ερώτηση 2

Ερώτηση 3

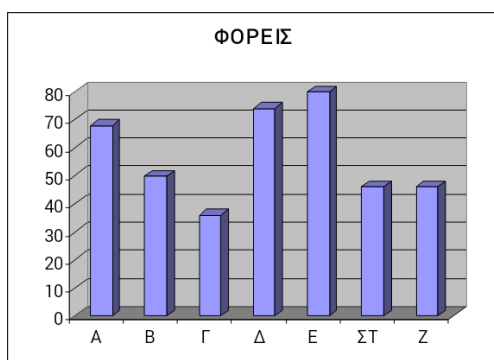
Ερώτηση 4

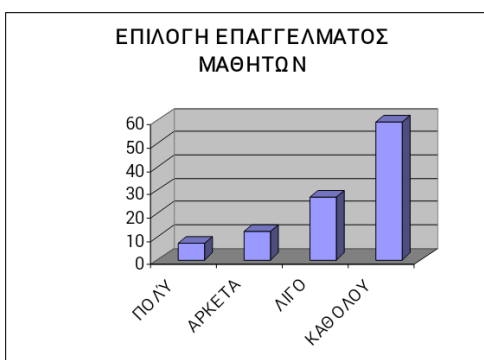
Ερώτηση 5

Ερώτηση 6

Ερώτηση 7

Ερώτηση 8

Τα παραπάνω ραβδογράμματα έδωσαν τη δυνατότητα να κωδικοποιηθούν οι απαντήσεις των ερωτηθέντων και να συντελεστεί το τελικό στάδιο μιας ερευνητικής διαδικασίας, η συγγραφή της τελικής έκθεσης, η οποία παρουσιάστηκε στη σχολική κοινότητα, μαζί με τις εργασίες των μαθητών σχετικά με πρωταγωνιστικές μορφές γυναικών στη σύγχρονη ζωή. Οι συμμετέχοντες στον Όμιλο θεώρησαν ότι τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου υπήρξαν ενθαρρυντικά για την πρόοδο της κοινωνίας σε επίπεδο ισότητας των δύο φύλων, αφού σύμφωνα με τις απαντήσεις των μαθητών το φύλο για την ελληνική κοινωνία δεν αποτελεί κριτήριο επιλογής επαγγέλματος και ότι όταν αυτό παρατηρείται είναι απόρροια έλλειψης παιδείας και επιβίωσης στερεοτύπων του παρελθόντος.

Η έρευνα έδειξε, επίσης, ότι δεν υφίστανται αντικειμενικοί λόγοι διαχωρισμού των επαγγελμάτων σε ανδρικά και γυναικεία και ότι οι κυριότερες πηγές άσκησης κριτικής, όπου αυτές ανιχνεύονται, είναι ο κοινωνικός περίγυρος και στη συνέχεια οι συνάδερφοι, ενώ οι μαθητές κρίνουν ότι θα μπορούσαν ακόμα σε κάποιες περιπτώσεις να παρατηρηθούν ειρωνικά σχόλια. Πάντως, η πλειοψηφία συμφωνεί ότι τα ΜΜΕ και το σχολείο μπορούν να ασκήσουν σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια εξάλειψης όσων προκαταλήψεων έχουν επιβιώσει στη σύγχρονη εποχή, ενώ ελπιδοφόρο έκρινε η ερευνητική ομάδα το γεγονός ότι στην ερώτηση για το αν οι διαχωρισμοί που σχετίζονται

με το φύλο θα επηρεάσουν τις επιλογές των συμμαθητών τους, η συντριπτική πλειοψηφία απαντά όχι.

2.7. Αξιολόγηση διδακτικής προσέγγισης

Όπως γίνεται αντιληπτό, το συγκεκριμένο διδακτικό εγχείρημα αποτελούσε μια φιλόδοξη προσπάθεια, που επιδίωξε στη μελέτη της διαδικασίας παραγωγής της γνώσης κάθε επιστημονικού πεδίου και στη δημιουργία μιας ανοιχτής διαλεκτικής της σχολικής κοινότητας γύρω από δύο σύνθετα ζητήματα: τη διαφυλετική εκπαίδευση και τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό. Τα οφέλη που παρατηρούνται από μια τέτοια διαδικασία, παρά τις αντικειμενικές δυσκολίες, είναι ποικίλα. Οι μαθητές συνεργάστηκαν με έναν κοινό στόχο, χαρτογράφησαν βήμα προς βήμα τις ερευνητικές μεθόδους, μελέτησαν ψηφιακό υλικό, παρήγαγαν διαδραστικά δικά τους πρωτότυπα ερευνητικά εργαλεία και έλεγξαν τα όρια της κριτικής τους ικανότητας και της ίδιας της επιστήμης, προσεγγίζοντας δύσκολα κοινωνικά φαινόμενα με διάθεση ανα-οριοθέτησης των δομών της σκέψης τους, εφόσον αναλάμβαναν τον ρόλο του συντονιστή και αξιολογητή των διαδικασιών και άρα την ευθύνη του παραγόμενου αποτελέσματος.

Συνεπώς, κατανόησαν βαθύτερα τα εμπόδια που αντιμετωπίζει ο σύγχρονος ερευνητής και την τεχνογνωσία που απαιτείται να αποκτήσει (βλ. χρήση ΤΠΕ), προκειμένου να κωδικοποιήσει τα δεδομένα του. Οι έφηβοι που διανύουν μια περίοδο της ζωής τους, ιδιαίτερα κρίσιμη για τη διαμόρφωση αντιλήψεων, είχαν τη δυνατότητα να προβληματιστούν για τα ανθρώπινα δικαιώματα, συνειδητοποιώντας την αναγκαιότητα περαιτέρω βελτιώσεων σε θέματα ισότητας. (Γκιάστας, κ.α., 2013)

Είναι, ωστόσο, προφανές ότι τέτοιες διδακτικές πρακτικές προϋποθέτουν εργαστηριακό εξοπλισμό που δεν είναι συχνά αυτονόητος. Οι μαθητές, επίσης, χρειάζεται να διαθέσουν ελεύθερο χρόνο, παρά τις πολλές σχολικές και εξωσχολικές τους υποχρεώσεις, ενώ απαιτείται οι εκπαιδευτικοί να καλλιεργήσουν κλίμα συνεργασίας, για να πετύχουν οι εναλλακτικές στρατηγικές μάθησης. Αν και η διδακτική της μεθοδολογίας απαιτεί σημαντική προσπάθεια από τους εκπαιδευόμενους, λόγω της αυτενέργειας που αναπτύσσουν οι μαθητές στη μαθησιακή πράξη, επιτυγχάνεται μεγαλύτερος βαθμός κινητοποίησης των εμπλεκομένων, κάτι το οποίο η παραδοσιακή διδασκαλία δεν καταφέρνει επαρκώς. Έτσι, οι μαθητές σε έναν Όμιλο Επαγγελματικού Προσανατολισμού δεν ενημερώνονται παθητικά για τον τρόπο εργασίας των ερευνητών, αλλά εφαρμόζουν επιστημονικά εργαλεία και γνωρίζουν όψεις τόσο των δυσκολιών, όσο και της ηθικής ικανοποίησης που βιώνουν οι επαγγελματίες στον χώρο των επιστημών.

Τρίτο κεφάλαιο

Καλές πρακτικές 2: συμβουλευτική ΣΕΠ μέσω εικονικής επιχείρησης

3. Από την Επιχειρηματικότητα στον Εθελοντισμό: Επαγγελματικός Προσανατολισμός μέσω μιας βιωματικής μάθησης

3.1. Εκπαιδευτικό πλαίσιο

Στην παρούσα διδακτική προσέγγιση παρουσιάζεται ένα δεύτερο εγχείρημα υλοποίησης συμβουλευτικής Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού μέσω διαθεματικής δράσης, προκειμένου να δοθεί μια ευρύτερη δυναμική στο εν λόγω αντικείμενο και να επιχειρηθούν δραστηριότητες που θα βοηθούσαν τους μαθητές να γνωρίσουν καλύτερα τον εαυτό τους, να αναπτύξουν σημαντικές δεξιότητες, να καλλιεργήσουν ανθρωπιστικές αξίες, να κατανοήσουν τις κλίσεις τους και να αντιληφθούν τον τρόπο που λειτουργεί η αγορά εργασίας.

Έτσι, περιγράφονται τα στάδια υλοποίησης μιας καινοτόμου δράσης που πραγματοποιήθηκε στο Ζάννειο Πειραματικό Γυμνάσιο Πειραιά κατά τα σχολικά έτη 2017-2018 και 2018-2019, η οποία αποσκοπούσε στην ενημέρωση των μαθητών σχετικά με τις δυνατότητες της ηλεκτρονικής επιχειρηματικότητας, στην καλλιέργεια της δημιουργικότητάς τους, την ενίσχυση της φιλαναγνωσίας και την ενίσχυση του πνεύματος εθελοντισμού, εφόσον τα παραγόμενα προϊόντα (δωρεά βιβλίων και ειδών γραφικής ύλης) και μέρος των εσόδων θα διατίθεντο για φιλανθρωπικό σκοπό. Η δράση αποτελεί μια πρωτότυπη προσέγγιση του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΣΕΠ) στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως προτεινόμενη καλή πρακτική για τη δημόσια και ιδιωτική εκπαίδευση και με τον τρόπο που παρουσιάζεται (πιο ολοκληρωμένα) εφαρμόστηκε κυρίως το δεύτερο σχολικό έτος (2018-2019). Η βιωματική και ανακαλυπτική μάθηση υπήρξαν τα βασικά μεθοδολογικά εργαλεία και αξιοποιήθηκαν οι προϋπάρχουσες γνώσεις πολλών διδακτικών αντικειμένων.

Σε πρώτο στάδιο, διαμορφώθηκε το γενικό πλαίσιο-στόχος και η ομάδα του Ομίλου σε συνεργασία με έναν μεγάλο αριθμό συμμαθητών τους (σε τμήματα που διδάσκαμε οι εμπλεκόμενοι εκπαιδευτικοί) συνέγραψαν ατομικά και ομαδικά τα βιβλία τους που θα διατίθεντο από τον εικονικό εκδοτικό οίκο σε ηλεκτρονική και έντυπη μορφή, μαζί με άλλα προϊόντα που είχαν την επωνυμία της εικονικής επιχείρησης (μολύβια, στυλό, τετράδια, μικροαντικείμενα-χειροτεχνίες των μαθητών, ημερολόγια κ.α.).

Στη συνέχεια, ακολούθησε η σχεδίαση ιστοσελίδας ως μοντέλο εικονικής ηλεκτρονικής επιχείρησης που θα «προωθούσε» τα προϊόντα τους, ενώ η όλη διαδικασία υλοποιήθηκε κατά τρόπο αληθοφανή και ρεαλιστικό, δραματοποιώντας όλα τα στάδια της πορείας μέσω της τεχνικής των παγωμένων εικόνων και της κινηματογράφησης μικρών δρώμενων. Η ομάδα των συμμετεχόντων μαθητών λειτουργούσε ως διοικητικό συμβούλιο και οι μαθητές/τριες είχαν διακριτούς ρόλους που αφορούσαν όλα τα στάδια της διαδικασίας (εκδότης, διευθύντρια, υπεύθυνοι τομέων -π.χ. λογοτεχνίας, επιστήμης-, διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού, διαφήμιση-πωλήσεις, διανομές, λογιστής, πληροφορικός-διαχειριστής ηλεκτρονικής σελίδας της επιχείρησης κ.α.)

Λέξεις- κλειδιά: επιχειρηματικότητα, βιωματική μάθηση, εικονικός εκδοτικός οίκος Zanneio Editions, δραματοποίηση, Πειραματικά και Πρότυπα Σχολεία (ΠΠΣ)

3.2. Η επιχειρηματικότητα ως εκπαιδευτικό εργαλείο: από τη διδακτική θεωρία στην κοινωνική δραστηριοποίηση της σχολικής ζωής και ο ρόλος των ΠΠΣ

Ο εικονικός εκδοτικός οίκος Zanneio Editions αποτελεί μια εναλλακτική προσέγγιση-πρόταση στο ζήτημα του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού και μια έμπρακτη προσπάθεια πραγματοποίησης του αιτήματος του σύγχρονου σχολείου να συνδέσει τη σχολική ύλη με την τρέχουσα κοινωνική πραγματικότητα, η οποία παρουσιάζει αυξανόμενες δυσκολίες στην εξεύρεση εργασίας. Άλλωστε, το προαναφερθέν αίτημα-στόχος του εκπαιδευτικού συστήματος λειτούργησε ως βασικό επιχείρημα της στελέχωσης Προτύπων και Πειραματικών Σχολείων (ΠΠΣ), καθώς διαμορφώθηκε εξ αρχής ένα θεσμικό πλαίσιο, όπως αναφέραμε, που προβλέπει ως προαπαιτούμενο την εφαρμογή καινοτόμων πρακτικών στα συγκεκριμένα σχολεία. Η έννοια της καινοτομίας επικεντρωνόταν στην ανά-νοηματοδότηση της σχολικής πραγματικότητας και στην υπέρβαση των στερεότυπων αντιλήψεων περί παραδοσιακών παιδαγωγικών μεθόδων, καλλιεργώντας έναν ενδοσχολικό διάλογο μεταξύ επιστημονικών κλάδων, έρευνας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, διδακτέας ύλης και σύγχρονης ζωής. (ΦΕΚ 118/2011, Ν.3966/2011, αρ. 36)

Έτσι, η παρούσα εργασία δεν αποσκοπεί απλώς στην καταγραφή μιας ενδοσχολικής δράσης, αλλά στοχεύει σε μια ανά-οριοθέτηση του βεληνεκούς του αντικειμένου του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού και διερευνά τη δυνατότητα διεκδίκησης ενός νέου ρόλου στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Την ίδια στιγμή, η διδακτική αυτή προσέγγιση εντάσσεται πλήρως στο πλαίσιο δραστηριοτήτων και του θεσμικού ρόλου των ΠΠΣ. Η συγκεκριμένη ενδοσχολική δραστηριότητα δείχνει μια διαφορετική διάσταση του ΣΕΠ και πιστεύουμε ότι έχει την προοπτική για μια διασχολική εφαρμογή, εφόσον κρίνουμε ότι υπάρχει ανάγκη για εναλλακτικές προσεγγίσεις στο εν λόγω αντικείμενο. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, διαμορφώνουμε και ένα ανοιχτό αίτημα για τη

συγκέντρωση καλών πρακτικών, που θα συνδέουν τη σχολική κοινότητα με την επιστημονική έρευνα και την εργασιακή και κοινωνική πραγματικότητα, ώστε να λειτουργήσουν ως διαμεσολαβητές και αρωγοί μιας εντατικοποιημένης εφαρμογής διαθεματικών προσεγγίσεων στα σχολικά μαθήματα.

Αυτή ακριβώς η στόχευση βασίζεται και ακολουθεί το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των ΠΠΣ που συνίσταται στην υποστήριξη της δημιουργικότητας, της καινοτομίας και της αριστείας, με τη δημιουργία Ομίλων, στους οποίους μπορούν να συμμετέχουν μαθητές και από άλλες σχολικές μονάδες. Συγκεκριμένα, οι Όμιλοι αφορούν όλους τους γνωστικούς τομείς της σχολικής κοινότητας, ώστε να διαμορφώνονται δομές που αποτελούν άξονες συνεργασίας και αλληλοϋποστήριξης, προωθώντας τη διαφοροποιημένη διδασκαλία, την ομαδοσυνεργατική και διερευνητική μέθοδο, ενώ καλλιεργούν τις διαφορετικές κλίσεις των μαθητών προς όφελος συνολικά της παρεχόμενης εκπαίδευσης (ΦΕΚ 118/2011, Ν.3966/2011, αρ. 40, 41).

Γενικά, η δυνατότητα υλοποίησης Προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων, Ομίλων Αριστείας και Δημιουργικότητας, Project, Διαθεματικών Δράσεων εντός της σχολικής μονάδας στα ΠΠΣ οφείλει να λειτουργεί πολλαπλασιαστικά και για την εξωσχολική κοινότητα, διαμορφώνοντας ένα ευέλικτο και δυναμικό παιδαγωγικό κλίμα ανάμεσα στα σχολεία όμορων περιοχών.

Συμπερασματικά, η προτεινόμενη αναβάθμιση των ΠΠΣ, αν και προβλεπόταν θεωρητικά στην αρχική δομή τους, δεν έχει επιτευχθεί επαρκώς, ούτε έχουν οριστεί κίνητρα συμμετοχής και συνεργασίας των άλλων σχολείων με τα ΠΠΣ σε επίπεδο μεθοδολογίας, διοικητικής ευελιξίας και Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών. Με βάση τη διδακτική εμπειρία μας σε ΠΠΣ, αν και παρατηρείται μια συνεχής προσπάθεια υλοποίησης αξιολογών εξωσχολικών προγραμμάτων και Ομίλων στα συγκεκριμένα σχολεία -και όχι μόνο-, η διάδραση με την υπόλοιπη σχολική κοινότητα και η διάχυση των αποτελεσμάτων καλών πρακτικών παραμένει ζήτημα (χωρίς να λείπουν οι επιτυχημένες προσπάθειες).

Κρίνεται αναγκαίο, επομένως, μέσα από σαφείς παιδαγωγικές δραστηριότητες, θεσμικές και δομικές αλλαγές/διευκολύνσεις να επιδιωχθεί ο σταδιακός επανασχεδιασμός των τρόπων και της ποιότητας της παρεχόμενης γνώσης και της διάχυσης των αποτελεσμάτων καλών πρακτικών στην ελληνική δημόσια εκπαίδευση είτε προέρχονται από τα ΠΠΣ είτε όχι.

Συνεπώς, δίνοντας στα ΠΠΣ έναν ρόλο διαμεσολαβητή ανάμεσα στις σχολικές μονάδες ανά περιοχή, οι εκπαιδευτικοί των συγκεκριμένων σχολείων έχουν την ευθύνη να εφαρμόζουν συστηματικά θεωρητικά μοντέλα ενίσχυσης-πρόκλησης του μαθητικού ενδιαφέροντος, με σκοπό την επανοικείωση της σχολικής και κοινωνικής ζωής. Άρα, σε μια εποχή αυξανόμενης ανεργίας, έντονης εσωστρέφειας-ατομισμού και διάχυτης ανασφάλειας των μαθητών που οδηγεί συχνά στην αμφισβήτηση ή την αποδόμηση της σημασίας της μόρφωσης αναφορικά με την αγορά εργασίας,

επικαιροποιείται η έννοια της επιχειρηματικότητας που διαθλάται στη σχολική ζωή απευθείας από τους κλυδωνισμούς της εποχής. (Μπρίνια, 2013)

Επιπρόσθετα, η κλιμακούμενη ανασφάλεια δημιουργεί συχνά ρωγμές στην πίστη των μαθητών αναφορικά με την αξία της κοινωνικής συνοχής και αλληλοβοήθειας που οφείλουν να διατρέχουν τη δημοκρατία, απαιτώντας από μέρους της εκπαιδευτικής κοινότητας την εκ νέου προσέγγιση και προώθηση του κινήματος του εθελοντισμού που οφείλει να έχει σημαίνουσα θέση στην παιδαγωγική διαδικασία.

Ενδεικτικά, αναφέρεται ότι για το σχολικό έτος 2015-2016 σύμφωνα με εγκύκλιο του αυτοτελούς τμήματος Επαγγελματικού Προσανατολισμού του Υπουργείου Παιδείας Έρευνας και Θρησκευμάτων ενθαρρύνεται η πραγματοποίηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, με σκοπό την εξοικείωση των μαθητών των δημόσιων σχολείων με τις βασικές αρχές της οικονομίας και την έννοια της «Κοινωνικής Επιχείρησης». Ως «Κοινωνική Επιχείρηση» νοηματοδοτείται η δημιουργία και στελέχωση πιλοτικών μορφωμάτων στα πρότυπα μη κερδοσκοπικών οργανισμών, ενισχύοντας όχι μόνο την επιχειρηματικότητα, αλλά και τον εθελοντισμό της μαθητικής κοινότητας. (ΥΠΕΘ, 2015β)

Έτσι, οι συγκεκριμένες δραστηριότητες έχουν ως σκοπό να ωθήσουν τους μαθητές στην αναζήτηση καινοτόμων λύσεων και στην ανάληψη κοινωφελών πρωτοβουλιών, ώστε να συνειδητοποιήσουν τη δυνατότητά τους να συντελούν στην οικονομική πρόοδο και την πραγματοποίηση θετικών κοινωνικών αλλαγών, συνδέοντας τους δύο όρους και αποκαθαίροντάς τους από όποια λανθασμένη σημασιοδότηση. (ΥΠΕΘ, 2015β)

Προς την ίδια κατεύθυνση, όπως αναφέραμε, το Σωματείο Επιχειρηματικότητας Νέων (ΣΕΝ / Junior Achievement Greece) έχει εξαγγείλει Διαγωνισμό Κοινωνικής Καινοτομίας για μαθητές Γ' Γυμνασίου, ΓΕΛ και ΕΠΑΛ, ο οποίος αναδεικνύει την έννοια της κοινωνικής επιχείρησης, καθώς ενθαρρύνει τους εφήβους να αναπτύξουν καινοτόμες ιδέες για τα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα και παράλληλα τους δίνει τη δυνατότητα να καλλιεργήσουν δεξιότητες που είναι απαραίτητες, για να γίνουν κοινωνικά υπεύθυνοι επαγγελματίες στο μέλλον. (<http://senja.gr/>·Μπρίνια, 2013)

Δίνεται, επομένως, η δυνατότητα στους νέους να δηλώσουν συμμετοχή στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα της «Εικονικής Επιχείρησης», μέσα από το οποίο οι μαθητές εξοικειώνονται με τα στάδια, τις δυσκολίες και τις προοπτικές υλοποίησης μιας δικής τους επιχείρησης, μαθαίνοντας με έναν παιγνιώδη τρόπο τους τρόπους λειτουργίας της οικονομίας. Αυτή ακριβώς η μεθοδολογία αποτέλεσε την έμπνευση για την οργάνωση της εν λόγω δράσης, καθώς το συγκεκριμένο πρόγραμμα ενθαρρύνει τους μαθητές να μοιράσουν τους ρόλους, να εκλέξουν το διοικητικό συμβούλιο, να συγκεντρώσουν μετοχικό κεφάλαιο, να χρηματοδοτήσουν και να διαθέσουν στην αγορά το προϊόν ή την υπηρεσία της επιλογής τους, παρουσιάζοντας στο τέλος του προγράμματος την έκθεση και τον

ισολογισμό στους «μετόχους» της «επιχείρησης». (<http://senja.gr/>) Συνεπώς, μέσω συγκεκριμένων πρωτοβουλιών επιτυγχάνεται στην ελληνική εκπαίδευση μια έμμεση μορφή διασχολικής συνεργασίας, ενώ διευκολύνεται η πραγματοποίηση της ενδοσχολικής δράσης με την παροχή πληροφοριακού υλικού σε επίπεδο δομής και οργάνωσης του προγράμματος.

Όπως γίνεται αντιληπτό, είναι σημαντική η ενσωμάτωση της έννοιας της επιχειρηματικότητας στις δράσεις που πραγματοποιούνται στα ΠΠΣ, καθώς η συγκεκριμένη έννοια συνδυάζεται με την έννοια της καινοτομίας, εφόσον συνοδεύεται με νέες μεθοδολογίες, παιδαγωγικές και στρατηγικές τεχνικές. Ειδικότερα και οι δύο έννοιες αποσκοπούν στην ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών για τη σχολική ζωή και την ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων που θεωρούνται απαραίτητες για μια επιτυχή ενσωμάτωση στην αγορά εργασίας. (Καραϊσκος, 2003)

Σε κάθε περίπτωση, η καινοτομία και η επιχειρηματικότητα σε συνδυασμό με τον επαγγελματικό προσανατολισμό αποτελούν επίμονο αίτημα της εποχής μας. (Μπρίνια, 2013) Η παρούσα διδακτική προσέγγιση, λοιπόν, δεν συνιστά μια θεωρητικής φύσεως επισήμανση και γενικόλογη αξιολόγηση της ελλιπούς προσαρμοστικότητας του ελληνικού σχολείου στις ανάγκες της σύγχρονης ζωής, αλλά αποτελεί ένα παράδειγμα σύνδεσης της δημόσιας εκπαίδευσης με την εποχή μας.

3.3. Μεθοδολογικά εργαλεία υλοποίησης: από την παροχή της γνώσης στη βιοματική κατασκευή της

Βασικός στόχος της σχολικής δράσης ήταν η δημιουργία ενός εικονικού εκδοτικού οίκου στο Ζάννειο Πειραματικό Γυμνάσιο Πειραιά που θα προωθεί βιβλία σχετικά με τη διδακτέα ύλη, με λογοτεχνικές και καλλιτεχνικές δημιουργίες των μαθητών, όπως και κλασικά βιβλία λογοτεχνίας και εκλαϊκευμένα επιστημονικά βιβλία Θετικών Επιστημών (Χημεία- Βιολογία) με βιβλιοπαρουσιάσεις και κριτικές των μαθητών. Η οργάνωση και η υλοποίηση της συγκεκριμένης δράσης αποτέλεσε μια προσπάθεια γεφύρωσης του κενού πληροφόρησης που δημιούργησαν οι σχετικές αλλαγές, οι οποίες συνέβησαν το τελευταίο χρονικό διάστημα, με σημαντικότερες τη σταδιακή κατάργηση βασικών δομών του ΣΕΠ. (ΓΡΑΣΕΠ, ΓΡΑΣΥ)

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, το εν λόγω εγχείρημα αποσκοπεί στη δημιουργία μιας εικονικής επιχείρησης που εξοικειώνει τους μαθητές με το ηλεκτρονικό εμπόριο ως μια μορφή ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας, προσπαθώντας με έναν διαδραστικό τρόπο να λειτουργήσει ενημερωτικά για τους μαθητές σχετικά με τις δυνατότητες απορρόφησής τους στην αγορά εργασίας.

Η μελέτη περίπτωσης αφορά στη διερεύνηση των επαγγελματικών δυνατοτήτων-ευκαιριών που δίνει η διαδικτυακή πραγματικότητα σε νέους ανθρώπους, σε επίπεδο εργασιακής απασχόλησης,

αλλά και επιχειρηματικής ανάπτυξης. Η ιδέα της συγκεκριμένης δράσης προέκυψε αρχικά μέσα στο πλαίσιο του μαθήματος της Ν. Γλώσσας και Ν. Λογοτεχνίας της Γ΄ Γυμνασίου κατά τη διάρκεια συζητήσεων σχετικά με την αυξανόμενη ανεργία της εποχής μας και τη σύνδεση εργασίας-μόρφωσης σε μια μεταβατική περίοδο για την οικονομία της Ευρώπης. Οι μαθητές έδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το εν λόγω ζήτημα, ενώ παρατηρήθηκε μια απρόσμενου βαθμού ενημέρωση σχετικά με την ελληνική και ευρωπαϊκή οικονομία. Ωστόσο, η όποια άποψη/θέση των μαθητών γινόταν μέσα από ένα πρίσμα απαισιοδοξίας και μηδενισμού αναφορικά με τις δυνατότητες υπέρβασης αυτής της στατικότητας που περιέγραφαν.

Η ιδέα αποκρυσταλλώθηκε και διαμορφώθηκε με την υπάρχουσα δομή, καθώς αποφασίστηκε ένας σχεδιασμός που θα βοηθούσε την ολομέλεια να κατανοήσει τον τρόπο λειτουργίας μιας επιχείρησης, να προωθήσει τα δημιουργικά ενδιαφέροντα και τις κοινωνικές ευαισθησίες των μαθητών και την ίδια στιγμή να προβάλλει την ιδιαίτερη ιστορία του σχολείου. Στόχος ήταν να διαμορφωθεί ένα πλαίσιο που οι εμπλεκόμενοι μαθητές θα συνεργαστούν και θα βιώσουν όλα τα στάδια μιας επιχειρηματικής δραστηριότητας (από την παραγωγή στην προώθηση των έργων τους). Παράλληλα, αυτή η διαδικασία θα αποτελούσε κίνητρο καλλιέργειας της φιλιαναγνωσίας και του δημιουργικού λόγου, αφού το εμπορικό είδος που θα προωθούσαν ήταν τα δικά τους κείμενα, αλλά και σημαντικά έργα της σύγχρονης και κλασικής γραμματείας, εφόσον «εξασφαλιζόνταν» τα πνευματικά δικαιώματα διάθεσής τους στην αγορά με την επωνυμία των εκδόσεων του σχολείου τους.⁵

Βασικό εργαλείο και βοήθεια στο συγκεκριμένο εγχείρημα υπήρξε το αυξημένο ενδιαφέρον και η εξοικείωση των μαθητών με το διαδίκτυο και τις ηλεκτρονικές αγορές, καθώς οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι είχαν παρακολουθήσει και συμμετάσχει στη διαδικασία επιλογής και παραγγελίας διαφόρων ειδών μέσω ηλεκτρονικού εμπορίου μαζί με τους γονείς τους. Άλλωστε, θεωρείται πλέον ευρέως αποδεκτό στις παιδαγωγικές θεωρίες ότι οι ΤΠΕ ενισχύουν το ενδιαφέρον των μαθητών και διευκολύνουν τη διαθεματική προσέγγιση των γνωστικών αντικειμένων στη σχολική διαδικασία. (Παναγιωτακόπουλος, 1999)

Μια περαιτέρω ενθάρρυνση αποτέλεσε το γεγονός ότι μια σχετική έρευνα των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών έδειξε ότι οι διαδικτυακές επιχειρήσεις γνωρίζουν μεγάλη άνθηση και το μερίδιό τους στο παγκόσμιο εμπόριο συνεχώς αυξάνεται. Μάλιστα, διαπιστώθηκε ότι προβλέπονται και επιχορηγήσεις για νέες επιχειρήσεις αυτού του είδους. Έτσι, καταλήξαμε από κοινού μαθητές και εκπαιδευτικοί στη στοχοθεσία της δράσης και στα ενδιάμεσα στάδια υλοποίησής της. Το εγχείρημα

⁵ Το ζήτημα των πνευματικών δικαιωμάτων και της λογοκλοπής θεωρούμε ότι είναι κρίσιμο θέμα που χρειάζεται να τονιστεί και να συζητηθεί περισσότερο στη σχολική κοινότητα, ειδικά λόγω της ένταξης των ερευνητικών εργασιών τα τελευταία χρόνια στη σχολική ζωή. Οι εκπαιδευόμενοι είναι αναγκαίο να κατανοήσουν τη σημασία της βιβλιογραφικής αναφοράς και της κατάλληλης διαχείρισης των πηγών ως νομική και ηθική υποχρέωση του επιστήμονα κάθε ειδικότητας.

οργανώθηκε στα πρότυπα μιας πραγματικής επιχείρησης που δραστηριοποιείται στον χώρο της έκδοσης του βιβλίου, διαθέτοντας ιστοσελίδα, λογαριασμούς στα κοινωνικά δίκτυα (facebook και twitter), όνομα - λογότυπο, διευθυντή - εκδότη, επιστημονικό προσωπικό, πληροφορικό, γραφίστα, ομάδα αναγνωστών και τμήμα διαφήμισης-προώθησης. Για τη συμμετοχή στο πρόγραμμα «Εικονική Επιχείρηση» κατατέθηκε στο Σωματείο Επιχειρηματικότητας Νέων σχετική αίτηση.

Απώτερος σκοπός της εικονικής επιχείρησης ήταν οι μαθητές να γνωρίσουν τον επιχειρηματικό κόσμο που αφορά τη σύγχρονη εκδοτική κίνηση (έμφαση στα βιβλία για εφήβους), να εκφραστούν δημιουργικά, να συνεργαστούν δουλεύοντας σε ομάδες και να κατανοήσουν τη σημασία της φιλαναγνωσίας σε μια ψηφιακή εποχή. Η δράση πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του Ομίλου Αριστείας και Δημιουργικότητας, σχετικού με το διδακτικό αντικείμενο του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού, το σχολικό έτος 2018-2019 (τον προηγούμενο χρόνο είχε γίνει μια πιλοτική εφαρμογή) και οργανώθηκε με βάση τις αρχές της διαθεματικότητας.

3.4.1. Η δραματοποίηση ως εργαλείο ανακαλυπτικής μάθησης

Η μέθοδος της δράσης στηρίχθηκε στο διαλεκτικό μοντέλο, την ιδεοθύελλα/καταιγισμό ιδεών, την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και την ανακαλυπτική μάθηση, ενώ αξιοποιήθηκε η σύγχρονη τεχνολογία τόσο για τη συγγραφή των βιβλίων, ημερολογίων, την επιμέλεια εξωφύλλων και τη μορφοποίησή τους, την κατάλληλη φωτογράφιση για την ανάρτησή τους στην ιστοσελίδα, όσο και για τη δημιουργία έντυπου υλικού, όπως διαφημιστικού φυλλαδίου, επαγγελματικών καρτών και εκπαιδευτικών κουπονιών για συχνούς πελάτες, για ανέργους και μαθητές του σχολείου. Η ανακαλυπτική μάθηση, αναμφίβολα, υπήρξε η βασική μέθοδος προσέγγισης ενός τέτοιου εγχειρήματος, αφού η κύρια στοχοθεσία της εν λόγω πρακτικής είναι οι μαθητές μέσω των μεθοδολογικών εργαλείων να κατανοήσουν αυθεντικές καταστάσεις στον φυσικό και κοινωνικό κόσμο και να αναζητήσουν λύσεις σε προβλήματα της σύγχρονης ζωής. (Ματσαγούρας, 2012; Vygotski, 1978) Συνεπώς, ήταν το πλέον ενδεδειγμένο διδακτικό εργαλείο για την εφαρμογή και υλοποίηση της συγκεκριμένης δράσης.

Ωστόσο, το ζητούμενο σε αυτή την περίπτωση δεν ήταν απλώς να διαβάσουν σημαντικά βιβλία και να τα εντάξουν ως επανέκδοση στον εκδοτικό τους οίκο, αλλά και να συγγράψουν δικά τους και να επιμεληθούν την εικονογράφησή τους, ανακαλύπτοντας δημιουργικές τους ικανότητες και ενισχύοντας τις γλωσσικές τους ικανότητες. Την ίδια στιγμή, αποσκοπούσε να οικειώσει βιωματικά τους μαθητές με τις προκλήσεις της κοινωνικής και εργασιακής πραγματικότητας, να κατανοήσουν τις δυσκολίες και τα οφέλη όλης της διαδικασίας ως στελέχη, παραγωγοί, διαχειριστές και «κατασκευαστές» του πελατολογίου τους. Να αισθανθούν τη σημασία της συνεργασίας, της προφορικής παρουσίασης της άποψής τους και της δουλειάς τους, τις πολύπλευρες δεξιότητες που

χρειάζεται να αναπτύξει ένας εργαζόμενος σήμερα στον χώρο του πολιτισμού, αλλά και να ενισχύσουν τις κοινωνικές ευαισθησίες τους: επειδή το σχολείο ιδρύθηκε από το Ζάνναιο Ορφανοτροφείο υπάρχει μια αυξημένη ευαισθησία στη σχολική κοινότητα σχετικά με τα άπορα παιδιά, γι' αυτό μέρος των εσόδων από συμμετοχή σε bazaar βιβλίων ή πωλήσεις συγκεκριμένων προϊόντων θα δινόταν στο Τζάνναιο Ορφανοτροφείο Πειραιά. Άρα, το διαθεματικό εγχείρημα επέμενε σε μια πολυδύναμη κινητοποίηση των μαθητών που θα κατάφερναν μέσω του προγράμματος να αισθανθούν τη μετάβαση από την αδράνεια της ανεργίας στη δραστηριοποίηση της επιχειρηματικής δημιουργικότητας. Σημαντικός στόχος αποτελούσε, επίσης, η συναισθηματική κινητοποίηση, η αυτενέργεια ως θέση ζωής, η συναίσθηση της ανάγκης για αρμονική συνεργασία μεταξύ στελεχών, εργαζομένων και πελατών. (Μπέλλας, 1985) Ήταν απαραίτητο να επισημανθεί η σημασία της διαμόρφωσης ενός σταθερού πελατολογίου που θα είναι απόρροια μιας σαφούς επιχειρηματικής φιλοσοφίας, η οποία θα σεβόταν τον πελάτη, δίνοντας έμφαση στην ποιότητα του προϊόντος και στην προσωπικότητα του καταναλωτή που απευθυνόταν η επιχείρηση -έμφαση στο μαθητικό κοινό και όχι μόνο σε μαθητές του Ζαννείου, με βασικό στόχο τη συγγραφή βιβλίων που θα τους προσέλκυαν, αλλά και θα ήταν χρήσιμα και ωφέλιμα.

Κατά συνέπεια, επισημάνθηκε ότι προϋπόθεση για να εξελιχθεί κανείς σε υπεύθυνο και καινοτόμο επιχειρηματία είναι να είναι πρωτίστως ενημερωμένος και υπεύθυνος καταναλωτής και ειδικά αν θέλει να εμπλακεί στον χώρο του πολιτισμού και του βιβλίου να έχει αυξημένες πνευματικές ανησυχίες και να έχει αγάπη, γνώση και άποψη για το καλό βιβλίο ως περιεχόμενο και μορφή. Αυτή η τελευταία διάσταση άφηγε το περιθώριο σε μαθητές με καλλιτεχνικές ευαισθησίες να εκφραστούν και να πρωταγωνιστήσουν στο εγχείρημα, αφού βοηθούσαν όλους να κατανοήσουν τη σημασία της αισθητικής του βιβλίου και τον τρόπο που αυτή επηρεάζει το αγοραστικό κοινό που απευθύνεται. Έτσι, οι μαθητές θα καλλιεργούσαν μέσω της βιωματικής μάθησης τις δημιουργικές τους ικανότητες, θα ένιωθαν τη χαρά της δημιουργίας, να μάθαιναν να εκτιμούν δια της πράξης τον δεξιοτέχνη συγγραφέα, τον καλό εικονογράφο, τον κάθε πρωτότυπο δημιουργό, δηλαδή, που επιτυγχάνει να παράγει κάτι μοναδικό και ποιοτικό με τον μόχθο του και το ταλέντο του.

Επιπρόσθετα, με αυτόν τον τρόπο οι μαθητές θα αξιοποιούσαν ταυτόχρονα ποικίλες γνώσεις και πληροφορίες από άλλα γνωστικά αντικείμενα, βοηθώντας τους να συνειδητοποιήσουν ότι η σχολική ύλη και οι εμπειρίες τους στο σχολείο είναι συσσωρευση και παροχή γνώσης προερχόμενη από την πραγματική ζωή και τους προετοιμάζει για την ομαλή κοινωνική ενσωμάτωσή τους. Ειδικότερα:

- η Γλώσσα και Λογοτεχνία για τη συγγραφή και προώθηση λογοτεχνικών βιβλίων,

- η Κοινωνική ιστορία και η Ιστορία Τέχνης για τη δημιουργία σύντομων αφιερωμάτων σε εποχές, επαγγέλματα, πρόσωπα που πρωταγωνίστησαν σε σημαντικά γεγονότα, καλλιτεχνικά ρεύματα,
- τα Εικαστικά για τη γραφιστική επιμέλεια των έργων τους,
- η Οικιακή οικονομία και τα Μαθηματικά για τη διαχείριση και οργάνωση της επιχείρησης,
- και η Πληροφορική για τη δημιουργία της ιστοσελίδας.

Σε κάθε περίπτωση, όλα τα εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα συνέδραμαν ουσιαστικά στην υλοποίηση μιας διαθεματικής δράσης που η κοινή συνισταμένη της ήταν ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός. Όλες αυτές οι δραστηριότητες χρειαζόταν να ταξινομηθούν σε στάδια και με παιγνιώδη χαρακτήρα να βιωθούν από τους μαθητές, προκειμένου να αποτελεί η συνολική διαδικασία μια προσομοίωση της πραγματικότητας. Κατά συνέπεια, επιστρατεύθηκε η τέχνη του θεάτρου και της δραματοποίησης. (Catterall, 2007) Η διδακτική αξιοποίηση της δραματικής τέχνης και η ανακαλυπτική μέθοδος στη συγκεκριμένη δράση αποτέλεσε την ειδοποιό διαφορά στο όλο σχέδιο.

Πάντως, η οικείωση με το θέατρο και την τεχνική της δραματοποίησης δεν ήταν προαπαιτούμενο, γιατί το όλο εγχείρημα έγινε με φυσικό τρόπο, μέσα στα εργαστήρια Φυσικών Επιστημών, Πληροφορικής και Βιολογίας -αν και χωρίς αμφιβολία ενδύονταν έναν ρόλο που ανέλαβαν να ενσαρκώσουν ρεαλιστικά μέσα στο πλαίσιο της εμπορικής έκθεσης. Κάθε βήμα προετοιμαζόταν με παρακολούθηση video ή αναζητώντας πληροφορίες στη Δημοτική βιβλιοθήκη, ενώ στη συνέχεια με μορφή διοικητικού συμβουλίου αποφασίζονταν τα επόμενα βήματα της επιχείρησης είτε αυτά αφορούσαν την πραγματική υλοποίηση και παραγωγή υλικού και διαφημιστικών είτε αυτά επικεντρώνονταν στην πιο πειστική προσομοίωση (τιμές, στρατηγικές εξέλιξης, εκπτώτικές πολιτικές κ.α.). Επομένως, θέατρο και πράξη αλληλεπιδρούσαν και το κάθε στάδιο, παρά τον χιουμοριστικό του χαρακτήρα, δεν είχε κάτι το ψεύτικο και προσποιητό. Οι μαθητές, δηλαδή, μπορεί να υποκρίνονταν τους επαγγελματίες συγγραφείς, καλλιτέχνες ή επιστήμονες, όταν δημιουργούσαν και προωθούσαν τα έργα τους, αλλά επί της ουσίας δεν υποκρίνονταν αυτή την εργασία, αφού πράγματι την πραγματοποιούσαν. Αυτό μείωσε το άγχος και τις αναστολές τους, επιτρέποντας σε περισσότερους μαθητές να συμμετέχουν στα δρώμενα.

Όταν πάλι επρόκειτο για μια πιο απαιτητική καλλιτεχνικά σκηνή, όπως τη στιγμή της σύλληψης της ιδέας της επιχείρησης ή της επαφής των επιχειρηματιών με τους τυπογράφους, συμμετείχαν οι μαθητές που επιθυμούσαν και οι άλλοι βοηθούσαν στο σενάριο και την κινηματογράφηση. Σε περιπτώσεις που παρουσιάστηκε δυσκολία ή απροθυμία επιλέχθηκε η τεχνική

των *παγωμένων εικόνων* ως λιγότερο απαιτητική, αλλά αρκούντως αποτελεσματική στη συναισθηματική εμπλοκή των συμμετεχόντων. (Catterall, 2007)

3.4.2. Στάδια της δραματοποίησης

Στη συνέχεια, διαμορφώθηκαν και καθορίστηκαν συγκεκριμένα στάδια υλοποίησης της δράσης που το καθένα ανταποκρινόταν στη συνολική σύνθεση μιας εσω-αφήγησης στους μαθητές περί της δημιουργίας και διοίκησης μιας εικονικής επιχείρησης. Το κάθε στάδιο βρισκόταν σε άμεση ανταπόκριση με τα απαιτούμενα βήματα που ακολουθεί ένας παραγωγός και επιχειρηματίας ηλεκτρονικού εμπορίου, άρα, ο γνώμονας της διάκρισης των σταδίων ήταν να διαμορφωθεί μια ρεαλιστική εξιστόρηση ενός εκδοτικού οίκου που λειτουργούσε στον χώρο της σχολικής κοινότητας και εμπορευόταν γνωστά βιβλία με μεγάλη γκάμα θεματολογίας που «είχαν αποκτήσει» τα πνευματικά δικαιώματα, βιβλία που παρήγαγαν οι μαθητές, γραφική ύλη και διακοσμητικά μαθητών.

Τα στάδια που ορίστηκαν ως προς τα δρώμενα ήταν τα εξής, προβλέποντας και την ενσάρκωση των ανάλογων ρόλων:

- η εκδότρια και η διευθύντρια βρίσκονται σε αγαστή συνεργασία, για να προωθούν τις διαζώσεις (επίσκεψη στο σχολείο) και εξ αποστάσεως (μέσω ιστοσελίδας) «αγορές»,
- ενημέρωση από δικηγόρο για το νομικό πλαίσιο κατασκευής της ιστοσελίδας της επιχείρησης,
- ο λογιστής που πραγματοποιεί τον έλεγχο των οικονομικών δεδομένων: έσοδα/έξοδα,
- η συνεργασία με πληροφορικό για τη διαδικασία και τις δυνατότητες που τους δίνει το ηλεκτρονικό εμπόριο,
- επιλογή επαγγελματιών «αναγνωστών»: υπεύθυνοι επαγγελματίες που έχουν ως αρμοδιότητα να διαβάζουν τα χειρόγραφα νέων συγγραφέων-υποψήφιων συνεργατών του εκδοτικού οίκου, να τα αξιολογούν και εν τέλει να αποφασίζουν ποια θα εκδοθούν,
- διαμόρφωση δικτύου συνεργατών-συγγραφέων εγνωσμένου κύρους: καλλιέργεια σχέσεων εμπιστοσύνης,
- επιλογή του κατάλληλου προσωπικού για την επιμέλεια, προώθηση και διανομή των βιβλίων),
- προσομοίωση συνεδριάσεων για την αντιμετώπιση τυχόν προβλημάτων και τον σχεδιασμό της στρατηγικής του εκδοτικού οίκου,

- οργάνωση μηνιαίων εκδηλώσεων ή συμμετοχή σε εμπορικές εκθέσεις για την προβολή των νέων βιβλίων που κυκλοφορούν από τον εκδοτικό οίκο,
- σχεδιασμός και νέες προτάσεις για την ενίσχυση της κοινωνικής δράσης του εκδοτικού οίκου,
- και πρόβλεψη για φόρμα αξιολόγησης του προϊόντος και της επιχείρησης στην ιστοσελίδα, με σκοπό την περαιτέρω βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Όπως γίνεται αντιληπτό, με τη δραματοποίηση το εξωσχολικό πρόγραμμα απέκτησε μια ακόμα διάσταση, έγινε ένα υπό εξέλιξη θεατρικό έργο γύρω από την επιχειρηματικότητα και την αγορά εργασίας, με ύφος δραματοποιημένου ντοκιμαντέρ. Άρα, ήταν σημαντικό να τονιστεί εξ αρχής στους μαθητές ότι ο στόχος των δρώμενων δεν ήταν αισθητικός (να έχουν καλές και πειστικές ερμηνείες), αλλά αμιγώς διδακτικός (να βιώσουν την καθημερινότητα μιας επιχείρησης που δραστηριοποιείται στον τομέα του πολιτισμού).

3.4.3. Η σχεδίαση της εικονικής επιχείρησης: από τη σκηνοθεσία της δραματοποίησης στη μεθοδική έρευνα οργάνωσης των σταδίων

Σε κάθε περίπτωση, πέρα από τα στάδια προσομοίωσης της λειτουργίας μιας επιχείρησης, προσαρμοσμένα στις γνώσεις και την ηλικία των μαθητών, η ενδοσχολική δράση απαιτούσε μια σειρά ενεργειών και σχεδιασμών από μέρους των εκπαιδευτικών και μαθητών, προκειμένου να αποδοθεί ρεαλιστικότερα ο κάθε ρόλος και να παρασκευαστούν κατά το δυνατόν αρτιότερα προϊόντα που θα μπορούσαν αληθινά να χρησιμοποιηθούν στο τέλος, δωρίζοντάς τα για φιλανθρωπικό σκοπό.

Γενικά, κάθε απόφασης προηγείτο μια σύντομη έρευνα σχετικά με τα οφέλη και τα μειονεκτήματα κάθε προτεινόμενης επιλογής. Έτσι, για παράδειγμα, αν προτεινόταν η δημιουργία ενός λευκάματος με τους κορυφαίους ποδοσφαιριστές όλων των εποχών, γινόταν συζήτηση και έρευνα για το πόσο εφικτό είναι ένα τέτοιο εγχείρημα ή τι αναγνωστική αναγνώριση θα είχε, ενώ διαμορφώνονταν προτάσεις σχετικά με τον τρόπο οργάνωσης της ύλης και την επιλογή του ύφους και της εικονογράφησης. Γίνονταν, επίσης, μικρές συνεντεύξεις-ερωτήσεις σε συμμαθητές των μελών της ομάδας, αν θα διάβαζαν κάτι σχετικό.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, ορίστηκαν οι ακόλουθες υποστηρικτικές ενέργειες/υπό-δράσεις ως άξονες στήριξης του όλου σχεδιασμού:

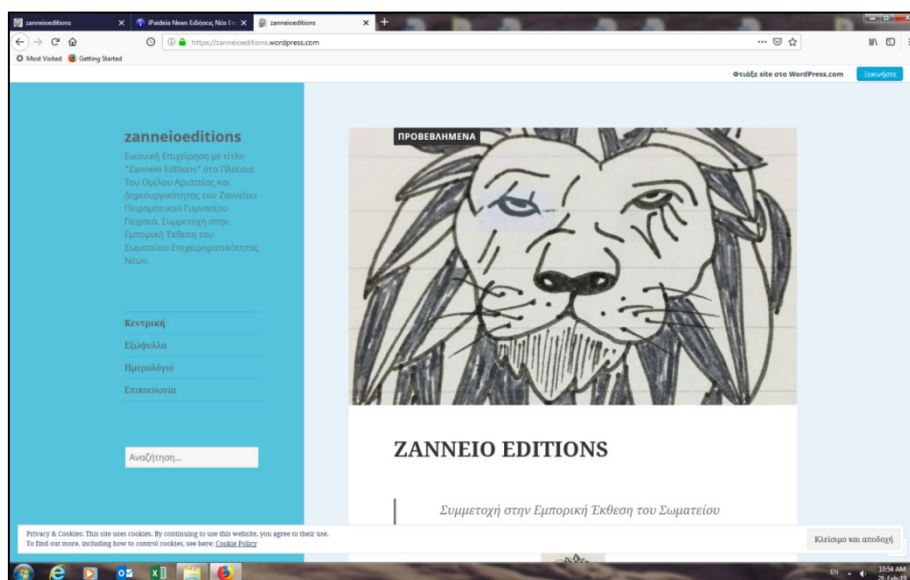
- αναζήτηση στο διαδίκτυο για τη συλλογή πληροφοριών και προτύπων σχετικά με τον τρόπο ηλεκτρονικής παρουσίασης και οργάνωσης ενός εκδοτικού οίκου με τη δυνατότητα διαδικτυακών πωλήσεων,

- συζήτηση και ενημέρωση από πληροφορικό σχετικά με τη δημιουργία ιστοσελίδας και από κοινού αποφάσεις για το χρώμα, τη γραμματοσειρά και τον τρόπο εμφάνισης των βιβλίων,
- ανάγνωση σημαντικών εφηβικών και κλασικών λογοτεχνικών έργων, για να επιλέξουν ποιους κλασικούς συγγραφείς θα επανεκδίδαμε ως εκδοτικός οίκος και από τους σύγχρονους με ποιους θα συνεργαστούμε (έγινε γι' αυτό σχετική ενημέρωση από δικηγόρο για το τι ισχύει νομικά για τα πνευματικά δικαιώματα),
- συζήτηση και αποφάσεις με βάση τα αναγνωστικά ενδιαφέροντα των ίδιων και των συμμαθητών τους για το τι θεματικές θα καλύπτει ο εκδοτικός οίκος,
- προγραμματισμός από την αρχή της χρονιάς με την κινητοποίηση πολλών σχολικών τμημάτων για την παραγωγή ποιημάτων, διηγημάτων και παραμυθιών για την έκδοση ανθολογίων με πρωτότυπα κείμενα μέχρι τη συμμετοχή στην εμπορική έκθεση,
- συνεργασία με γραφίστα για την εκμάθηση βασικών δεξιοτήτων μορφοποίησης και διαμόρφωσης εξωφύλλου,
- σχεδίαση κόμικ και εικαστικών έργων που θα χρησιμοποιούνταν για την εικονογράφηση των βιβλίων και των ημερολογίων,
- προγραμματισμός συγγραφής θεματικών λευκωμάτων με παρουσιάσεις-κριτικές σημαντικών λογοτεχνικών έργων, κινηματογραφικών ταινιών κ.α.,
- συγγραφή σύντομων οδηγιών χρήσης οργάνων του εργαστηρίου Φυσικών Επιστημών,
- παρουσίαση των βασικών υποχρεώσεων μιας επιχείρησης, επεξήγηση σημαντικών οικονομικών όρων, μελέτη μέσω παραδειγμάτων τεχνικών της διαφήμισης (ΥΠΕΘ, 2015δ, ΥΠΕΘ, 2015ε),
- συγγραφή και επιμέλεια από την ομάδα των ημιδομημένων σεναρίων για την κάθε σκηνή-στάδιο,
- οργάνωση εκδηλώσεων για τη βιβλιοπαρουσίαση νέων βιβλίων, ανάρτηση συνεντεύξεων με συγγραφείς στην ιστοσελίδα, συμμετοχή σε εκθέσεις βιβλίου,
- απόφαση δωρεάς των προϊόντων σε μη κυβερνητική οργάνωση που έχει αναλάβει τη φροντίδα των ορφανών στον Πειραιά (Τζάννειο Ορφανοτροφείο),
- και επιλογή επέκτασης της δράσης σε διασχολικό επίπεδο: πρόβλεψη για συνέχισής της την επόμενη χρονιά μέσω e-twinning, σε συνεργασία με άλλα σχολεία Ελλάδας και Ευρώπης.

Βασικές αρχές που λειτουργούσαν ως οδηγός σε όλη την προσπάθεια ήταν ο αλληλοσεβασμός και η συνειδητοποίηση ότι η όποια πρόοδος μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από την ομαδική συνεργασία. Επιπλέον, σε όλη τη διάρκεια της δράσης το ζήτημα του εθελοντισμού (συμμετοχή εργαζομένων σε διάφορες δραστηριότητες κοινωνικής ωφέλειας ως εκπρόσωποι του εκδοτικού

οίκου), αλλά και της κοινωνικής ευθύνης (χρήση ανακυκλώσιμου χαρτιού, προώθηση των ηλεκτρονικών βιβλίων για οικολογικούς λόγους κ.α.) παρέμενε σημαντικό κομμάτι της εικονικής επιχείρησης.

Με τη βοήθεια της ιστοσελίδας και των κοινωνικών δικτύων οι μαθητές ωθήθηκαν στη συνεργατική μάθηση, έχοντας ως κοινό στόχο την υποστήριξη της επιχείρησής τους, την ανάρτηση σε αυτό των έργων τους, αλλά και φωτογραφικό υλικό της όλης δράσης. (Ερευνητικό Ακαδημαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών, 2010) Έτσι, με τη συγκεκριμένη διδακτική πρακτική επιτεύχθηκε η σύνδεση μεταξύ διαφορετικών γνωστικών περιοχών, από διαφορετικά διδακτικά αντικείμενα, ενισχύοντας με αυτόν τον τρόπο συσχετίσεις και συνθέσεις που οδηγούν στην ολιστική αντιμετώπιση της γνώσης. (Ματσαγγούρας, 2002)

Εικόνα 1: Διαδικτυακός χώρος εικονικής επιχείρησης

3.5. Συμμετοχή στην εμπορική έκθεση

Στα πλαίσια συμμετοχής στο πρόγραμμα «Εικονική Επιχείρηση» συμμετείχαμε (η ομάδα των μαθητών και οι υπεύθυνοι καθηγητές) στην εμπορική έκθεση, η οποία πραγματοποιήθηκε τη Δευτέρα 1 Μαρτίου 2019, στο Εμπορικό Κέντρο The Mall Athens. Η εμπορική έκθεση TradeFair διοργανώνεται κάθε χρόνο από τον οργανισμό Junior Achievement πανευρωπαϊκά και αποτελεί μια από τις βασικές δραστηριότητες του προγράμματος «Εικονική Επιχείρηση». Έχει ως στόχο τη συμμετοχή και αναγνώριση των επιτευγμάτων των μαθητών σε διαφορετικά επίπεδα. Ενθαρρύνει την ενεργό συμμετοχή των μαθητών, οι οποίοι έρχονται σε επαφή με εικονικές επιχειρήσεις άλλων σχολείων, με απώτερο σκοπό την ανταλλαγή απόψεων και την ανάπτυξη δεξιοτήτων παρουσίασης.

Κατά τη συμμετοχή μας (ένα από τα ελάχιστα Γυμνάσια που πήραν μέρος στο διαγωνιστικό κομμάτι) οι μαθητές είχαν την ευκαιρία ως ομάδα με διακριτούς ρόλους να έχουν το δικό τους περίπτερο και να συμμετάσχουν στη διαδικασία παρουσιάζοντας την ιδέα τους και τη λειτουργία της επιχείρησής τους. Η κριτική επιτροπή, που ρωτούσε τους μαθητές για τον τρόπο δουλειάς τους, αποτελείτο από μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του ΣΕΝ/JA Greece και στελέχη, συνεργάτες του ΣΕΝ/JA Greece από τον επιχειρηματικό χώρο με μακροχρόνια εμπειρία. Τα κριτήρια αξιολόγησης ήταν η καινοτομία του προϊόντος ή της υπηρεσίας, το περίπτερο (εμφάνιση περιπτέρου, παρουσία προϊόντος/υπηρεσίας, σχεδιασμός προϊόντος/υπηρεσίας, αναγνώριση χορηγιών), προωθητικό υλικό, αποτελεσματικότητα στην πώληση, ομαδικότητα/πνεύμα συνεργασίας της ομάδας και τέλος περιβαλλοντικός αντίκτυπος. (<http://senja.gr/programmes/high-school.html>)

Εικόνα 2: Βεβαίωση συμμετοχής στην εμπορική έκθεση

Zanneio Editions-Επιχειρηματικό σχέδιο (business plan): Μέσα στο πλαίσιο της δράσης συντάχθηκε από την ομάδα των μαθητών το επιχειρηματικό σχέδιο με τη βοήθεια του εθελοντή-συμβούλου του ΣΕΝ (οικονομικό στέλεχος ελληνικής Τράπεζας) και των συντονιστών του Ομίλου. Το επιχειρηματικό σχέδιο αφορούσε την αξιολόγηση του Ετήσιου Απολογισμού της Εικονικής Επιχείρησης και αποστέλλοταν προς αξιολόγηση. Κριτήρια αποτίμησης ήταν:

- η αποτελεσματικότητα και η ικανότητα της ομάδας όσον αφορά στη λειτουργία,
- η αποδοτικότητα,

- τα αποτελέσματα,
- και οι δυνατότητες και στρατηγικές διεύρυνσης της επιχείρησης.
(<http://senja.gr/programmes/high-school.html>)

Παρακάτω παραθέτουμε το επιχειρηματικό σχέδιο:

Όνομα Επιχείρησης: Zanneio Editions

Προτεινόμενα προϊόντα ή υπηρεσίες: βιβλία σχετικά με τη διδακτέα ύλη, με λογοτεχνικές και καλλιτεχνικές δημιουργίες των μαθητών, όπως κλασικά βιβλία λογοτεχνίας και εκλαϊκευμένα επιστημονικά βιβλία Θετικών Επιστημών (Χημεία – Βιολογία). Ημερολόγια με δημιουργίες των μαθητών, στυλό και μπλοκ σημειώσεων με το λογότυπο της εταιρίας.

Δήλωση Αποστολής. Θέλουμε η «ZANNEIO EDITIONS» να γίνει η πρώτη εκδοτική εταιρία από μαθητές για μαθητές, που θα μπορέσει να προσφέρει ευχάριστα αναγνώσματα προορισμένα για συνομήλικούς τους, αλλά και να αναβιώσει ή να επεξεργαστεί εκ νέου χρήσιμα σχολικά εγχειρίδια, τα οποία λόγω περιορισμένου προϋπολογισμού δεν είναι πλέον διαθέσιμα (π.χ. εργαστηριακοί οδηγοί και τετράδια εργασιών). Θα προσφέρει, επίσης, την ευκαιρία σε παιδιά του Γυμνασίου, που κάθε χρόνο θα επιλέγονται μέσα από διαδικασία αξιολόγησης, να αναπτύξουν τις γλωσσικές τους ικανότητες, τη δημιουργική τους σκέψη, να αγαπήσουν το βιβλίο, να ευαισθητοποιηθούν κοινωνικά (ειδικά για προβλήματα που αντιμετωπίζουν παιδιά της ίδιας ηλικίας, που δεν έχουν ανάλογες με εκείνα ευκαιρίες μάθησης και οικογενειακής στήριξης) και να αποκτήσουν τα πρώτα ερεθίσματα επιχειρηματικότητας μέσω της ενασχόλησής τους με τον εκδοτικό οίκο. Στην προσπάθειά τους αυτή θα έχουν πολύτιμη βοήθεια από τους μαθητές που ασχολήθηκαν με τον εκδοτικό οίκο το προηγούμενο σχολικό έτος.

Ποιους στόχους ελπίζετε να επιτύχετε σύντομα. Η επιχείρηση ελπίζουμε σύντομα (στα επόμενα 1 έως 2 έτη) να γίνει γνωστή αρχικά στο Ζάννειο Πειραματικό Λύκειο, με το οποίο συστεγαζόμαστε και στη συνέχεια στις σχολικές μονάδες του Δήμου Πειραιά, που εντάσσεται και η σχολική μας μονάδα. Επιπλέον, να υποστηριχθεί ακόμα πιο ενεργά από τους αποφοίτους παρελθόντων ετών του Ζαννείου Πειραματικού Γυμνασίου και Λυκείου, εφόσον είμαστε ένα ιστορικό σχολείο που ιδρύθηκε το 1956 και έχει ενεργό σύλλογο αποφοίτων που ήδη μας έχει στηρίξει στην όποια προσπάθειά μας.

Ποιοι είναι οι απώτεροι στόχοι σας. Απώτεροι στόχοι της επιχείρησης (3 έως 5 έτη) είναι να γίνει ευρέως γνωστή στη μαθητική κοινότητα (βαθμίδα Γυμνασίου και Λυκείου) και οι μαθητές, γονείς και εκπαιδευτικοί που επισκέπτονται την ιστοσελίδα μας (<https://zanneioeditions.wordpress.com/>) να αγοράζουν τις ηλεκτρονικές εκδόσεις της επιχείρησης. Όσον αφορά στα μέλη της εικονικής επιχείρησης απώτερος σκοπός είναι να γνωρίσουν οι μαθητές τον επιχειρηματικό κόσμο που αφορά τη σύγχρονη εκδοτική κίνηση (έμφαση στα βιβλία για εφήβους), να εκφραστούν δημιουργικά, να συνεργαστούν δουλεύοντας σε ομάδες, να κατανοήσουν τη σημασία της φιλαναγνωσίας και να γνωρίσουν καλύτερα το ηλεκτρονικό βιβλίο.

Ποιοι πόροι είναι απαραίτητοι για τη λειτουργία της επιχείρησης; (ανθρώπινο δυναμικό, χρήματα, εξοπλισμός). Για τη λειτουργία της επιχείρησης είναι απαραίτητοι οι μαθητές (συνολικά δώδεκα - 9 κορίτσια και 3 αγόρια) που αποτελούν το ανθρώπινο δυναμικό της και οι οποίοι έχουν διακριτούς ρόλους μέσω συγκεκριμένης οργανωσιακής διάρθρωσης (εκδότρια, διευθύντρια, υπεύθυνη Σχολικών βοηθημάτων, υπεύθυνη τομέα Λογοτεχνίας, υπεύθυνος τομέα βιβλίων με θέμα τον Αθλητισμό, υπεύθυνη τομέα Επιστημονικών Δοκιμίων (μελέτες), υπεύθυνη τομέα με θέμα τις Τέχνες, πληροφορικός, πωλήτρια, γραφίστας, επιμελητής-διορθωτής κειμένων, υπεύθυνος διανομής προώθησης).

Από το επόμενο σχολικό έτος (2019-2020) σκοπός μας είναι να έχουμε ένα ΔΣ, το οποίο να αποτελείται από μέλη του συλλόγου αποφοίτων, μέλη του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων, τον διευθυντή της σχολικής μονάδας, τους υπεύθυνους καθηγητές και δύο μαθητές της επιχείρησης τον γενικό διευθυντή και τον οικονομικό διευθυντή. Η θητεία του ΔΣ θα είναι μονοετής.

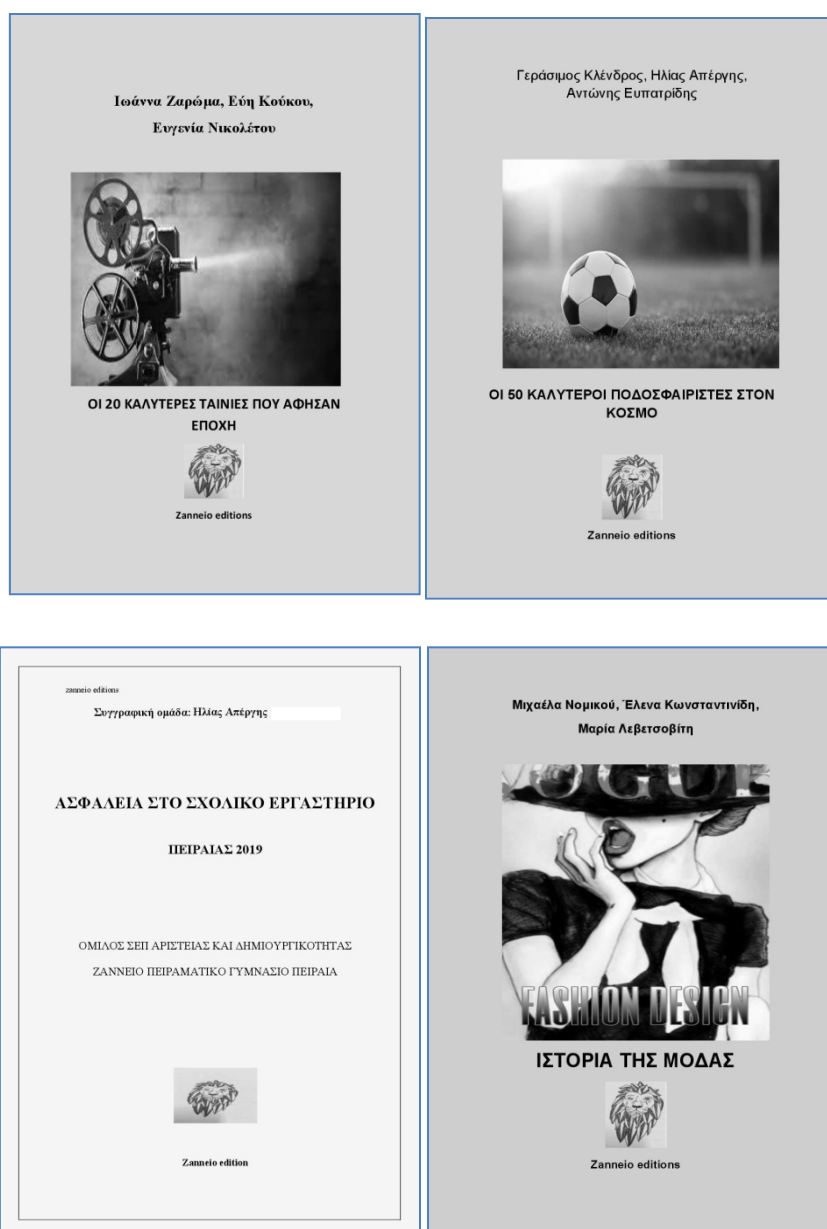
Το αρχικό κεφάλαιο για την πρώτη εκτύπωση των εκδόσεων προσφέρθηκε από τον Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων. Για τη λειτουργία της επιχείρησης είναι αναγκαία, επίσης, η χρήση των εκτυπωτών και φωτοτυπικών της σχολικής μονάδας για την εκτύπωση και ανατύπωση των έργων των μαθητών.

Συμβουλές που σας έχουν δοθεί για τη δημιουργία της επιχείρησης. Οι συμβουλές που μας έχουν δοθεί αφορούν στη συνεργασία των μελών της ομάδας, η οποία είναι απαραίτητο να στηρίζεται στην ειλικρίνεια. Είναι, επίσης, κρίσιμο να τηρούνται αυστηρά τα χρονοδιαγράμματα που έχουμε θέσει όσον αφορά στους βραχυπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους. Κάθε μέλος της ομάδας αναφέρεται στον προϊστάμενό του και όλοι στο ΔΣ της επιχείρησης.

Περιγραφή του προϊόντος ή της υπηρεσίας

Από την επιχείρησή μας διατίθενται οι παρακάτω τίτλοι.

- Μια φορά και έναν καιρό στο σχολείο μας... (Συλλογή παραμυθιών μας)
- Παράθυρο στον κόσμο μας (Συλλογή διηγημάτων μας)
- Οι 20 καλύτερες ταινίες που άφησαν εποχή
- Ασφάλεια στο σχολικό εργαστήριο
- Ιστορία της μόδας
- Οι 50 καλύτεροι ποδοσφαιριστές
- Τα ημερολόγιά μας (πρωτότυπο εικονογραφικό υλικό)

Εικόνα 3: Εξώφυλλα εκδόσεων εικονικής επιχείρησης

Ποιο είναι το κόστος παραγωγής του προϊόντος ή της παρεχόμενης υπηρεσίας, συμπεριλαμβανομένων όλων των εξόδων, π.χ. εγκαταστάσεις, θέρμανση, ηλεκτρικό, μισθοδοσία, τηλέφωνο, κλπ.

Το κόστος των προϊόντων παρατίθεται στον παρακάτω πίνακα:

Προϊόν	Κόστος Υλικών
Στυλό	20 λεπτά
Μπλοκ	50 λεπτά
Ημερολόγια με πρωτότυπο εικονογραφικό υλικό	4 ευρώ
Λευκώματα	2 ευρώ
Εκδόσεις βιβλίων από συγγραφείς μαθητές	2 ευρώ
Επανεκδόσεις κλασικών βιβλίων ή έργων επαγγελματιών συγγραφέων	5 ευρώ

Ποιος είναι ο τρόπος παροχής των υπηρεσιών ή κατασκευής των προϊόντων που θα προσφέρετε. Τα προϊόντα που προσφέρουμε υπάρχει η δυνατότητα να αγοραστούν από παράρτημα της επιχείρησης που λειτουργεί εντός της σχολικής μονάδας κάθε Πέμπτη 14:00-15:35. Μελλοντικά θα υπάρχει η δυνατότητα «download» από το site της επιχείρησης και πληρωμής μέσω χρεωστικής κάρτας. Επίσης, θα μοιραστούν διαφημιστικά φυλλάδια και κάρτες της επιχείρησης στις σχολικές μονάδες του Δήμου Πειραιά.

Ποιοι είναι οι πιθανοί πελάτες σας. Μαθητές, γονείς και καθηγητές της σχολικής μονάδας (Ζάννειο Πειραματικό Γυμνάσιο), αλλά και του Ζαννείου Πειραματικού Λυκείου, με το οποίο συστεγαζόμαστε (αναφερόμαστε σε τωρινούς μαθητές, αλλά και αποφοίτους). Στη συνέχεια, αποβλέπουμε να προσελκύσουμε και μαθητές άλλων σχολικών μονάδων του Δήμου Πειραιά.

Τι είδους έρευνα αγοράς έχετε κάνει. Μέσω συνεντεύξεων σε επιλεγμένους μαθητές εντός της σχολικής μονάδας (Ζάννειο Πειραματικό Γυμνάσιο) διερευνήθηκαν οι απόψεις τους σχετικά με το είδος των βιβλίων που μελετούν στον ελεύθερό τους χρόνο και με τι κριτήρια αγοράζουν τα βιβλία

που διαβάζουν.⁶ Η έρευνα θα συνεχιστεί σε επόμενο στάδιο στο Ζάννειο Πειραματικό Λύκειο. Μελλοντικά, με χρήση on-line ερωτηματολογίου, θα πραγματοποιήσουμε έρευνα πεδίου σε μεγαλύτερο δείγμα μαθητών στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου Πειραιά.

Με ποιο τρόπο θα προωθήσετε το προϊόν ή την υπηρεσία σας. Η προώθηση της υπηρεσίας πραγματοποιήθηκε αρχικά με τη συμμετοχή στη Μαθητική Εμπορική Έκθεση που πραγματοποιήθηκε την 1^η Μαρτίου στο The Mall Athens, όπως και σχετική ενημέρωση-παρουσίαση στη σχολική κοινότητα. Επιπλέον, θα διαφημιστεί εντός της σχολικής μονάδας, μέσω του Ομίλου φιλιαναγνωσίας και ραδιοφώνου που υλοποιούνται την τρέχουσα σχολική χρονιά (2019-2020). Στη συνέχεια, μέσω ανάρτησης στην ιστοσελίδα του σχολείου και στη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Πειραιά θα αποκτήσει ακόμα μεγαλύτερη δημοσιότητα. Τέλος, η επιχείρηση διαφημίζεται ήδη στα κοινωνικά δίκτυα (instagram) και υπάρχει και το αντίστοιχο site (<https://zanneioeditions.wordpress.com/>).

3.6. Αποτίμηση αποτελεσμάτων και μελλοντικές προοπτικές

Η συγκεκριμένη πρακτική, επομένως, πιστεύουμε ότι αποτελεί ένα παράδειγμα καινοτόμου δράσης με σαφείς προοπτικές επέκτασής της και σε άλλα σχολεία, διαμορφώνοντας ένα σχολικό δίκτυο ενίσχυσης της διαθεματικότητας, της διεπιστημονικής προσέγγισης, του εθελοντισμού και της σύνδεσης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με την επιστημονική έρευνα, αναφορικά με τα ζητήματα της επιχειρηματικότητας και του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Αποτελεί, λοιπόν, μια ακόμα ένδειξη ότι η συνεργασία σχολείων μπορούν να συμβάλλουν στη σταδιακή αναμόρφωση της εικόνας της ελληνικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Γενικά, η εκπαίδευση είναι αναγκαίο να αλληλεπιδρά με την κοινωνία, εφόσον στόχος του σχολείου είναι να προετοιμάσει τους εφήβους για την ομαλή μετάβαση από τα σχολικά χρόνια στην ενήλικη ζωή. Η οικονομική ζωή δεν μπορεί να εξοβελίζεται από τη δημόσια παιδεία, αλλά χρειάζεται να φιλτράρεται μέσα από τους αξιακούς κώδικες που προβάλλει μια δημοκρατική πολιτεία και να εισαγάγει τον μαθητή αρμονικά στην εργασιακή πραγματικότητα, εξοπλισμένο με γνώση και αποφασιστικότητα.

⁶ Ρωτήθηκαν συνολικά 12 μαθητές (4 από κάθε τάξη) από μαθητές της ομάδας του Ομίλου. Τα κριτήρια ήταν τα εξής: α) δύο αγόρια και δύο κορίτσια από κάθε τάξη, β) οι δύο τουλάχιστον να είναι εγγεγραμμένα μέλη στη Βιβλιοθήκη του Σχολείου με σαφή ενδιαφέρον για τα βιβλία και δύο με τυχαία επιλογή (κλήρωση), για να έχουμε μια πιο σφαιρική άποψη και να μελετήσουμε και τι θα αποτελούσε κριτήριο αγοράς για μαθητές που δε διαβάζουν συστηματικά (βλ. ερωτήσεις συνέντευξης στο παράρτημα Β).

Την ίδια στιγμή, παραμένει ένα μικρό παράδειγμα διεπιστημονικής και διαθεματικής προσέγγισης, με σκοπό να επαναφέρει κατά τρόπο ελκυστικό το διδακτικό αντικείμενο του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού, εφόσον η ίδια η πραγματικότητα επιβάλλει την επανεκτίμηση της σημασίας του. Θεωρούμε ότι η υλοποίηση της προαναφερθείσας δράσης στοχεύει και υπηρετεί αυτή την κατεύθυνση, καθώς η δημιουργία της εικονικής επιχείρησης έδωσε στους μαθητές την ευκαιρία για αυτόνομη μάθηση, για δημιουργική συνεργασία, για αυτορρυθμιζόμενη ταχύτητα εκμάθησης και για ελεύθερη έκφραση με χαρακτηριστικά ποιοτικού διαλόγου.

Η συμμετοχή των μαθητών στο πρόγραμμα της «Εικονικής Επιχείρησης» είχε ως αποτέλεσμα στην ανάπτυξη πρωτοβουλιών εκ μέρους των μαθητών. Η ομάδα των μαθητών, επίσης, εμφάνισε υψηλό βαθμό συνεργασίας, ενώ η συμμετοχή της ομάδας στην εμπορική έκθεση βοήθησε στην αλληλεπίδρασή τους με μαθητές άλλων σχολικών μονάδων. Γι' αυτό πρόθεσή μας είναι το σχολικό έτος 2019-2020 να οργανώσουμε εκ νέου τη δράση, πάντα διατηρώντας το κοινωνικό της χαρακτήρα, και παράλληλα να συμμετάσχουμε στο «Πανόραμα Επιχειρηματικότητας και Σταδιοδρομίας», το οποίο είναι το μεγαλύτερο πολυσυνέδριο σε θέματα επιχειρηματικότητας των νέων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού.

Να αναφέρουμε, επιπλέον, ότι υπάρχει και το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Διαγωνισμός Κοινωνικής Καινοτομίας (Social Innovation Relay-SIR)» του Σωματείου Επιχειρηματικότητας Νέων, ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα που διεξάγεται online και απευθύνεται σε μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (15 -18 ετών), κατά το οποίο οι ίδιοι αναπτύσσουν καινοτόμες ιδέες και λύσεις για τα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα.

Με παρότρυνση των ίδιων μας των μαθητών η εικονική επιχείρηση θα παρουσιαστεί στο 3^ο «Μαθητικό Συνέδριο Έρευνας και Επιστήμης», με τη μορφή ολοκληρωμένης επιστημονικής μελέτης/έρευνας. Με λίγα λόγια, όπως ταιριάζει στην εκπαιδευτική πράξη περιγράφουμε μια διαδικασία σε εξέλιξη που θεωρούμε ότι μπορεί να λειτουργήσει ως έναυσμα για άλλους συναδέλφους σχετικά με τον τρόπο πρόσληψης του διδακτικού πλαισίου του ΣΕΠ. Προφανώς, αυτό δε σημαίνει ότι δεν προκύπτουν καθημερινά διαφόρων τύπων προβλήματα, αναγνωρίσιμα σε όλους τους εκπαιδευτικούς.

Ζητήματα έλλειψης χρόνου και χώρου στη σχολική κοινότητα, η μεγάλη πίεση που υφίστανται οι σύγχρονοι έφηβοι, η πολυδιάσπαση των εκπαιδευτικών, η απροθυμία πολλών μαθητών, έστω και στιγμιαία, να συνεργαστούν ή να εμπλακούν σε δραστηριότητες που αφορούν τη δημόσια έκθεση ή ομιλία. Αυτή η διαδικασία θα δώσει στην ομάδα να κατανοήσει τη σημασία και τη διάκριση ανάμεσα στην προφορική παρουσίαση μιας ιδέας σε μια εμπορική έκθεση (προώθηση και δημόσια προβολή), σε σχέση με το κανονιστικό πλαίσιο και την τεκμηρίωση που καλείται να έχει μια πιο συστηματική και ολοκληρωμένη εισήγηση σε ένα μαθητικό συνέδριο.

Πάντως, παρά τα οφέλη, τα προβλήματα σε τέτοια εγχειρήματα δε λείπουν και σε καμία περίπτωση οι συντονιστές της δράσης και συγγραφείς του εν λόγω υλικού δεν ξεχνάμε πόσο βοηθάει τη διαδικασία η εξοικείωση των μαθητών ενός Πειραματικού Σχολείου με τέτοια διδακτικά πλαίσια και με διαφοροποιημένες μορφές διδακτικής προσέγγισης. Ωστόσο, η εκπαιδευτική και κοινωνική πραγματικότητα είναι δεδομένη για όλους και δε σημαίνει ότι δεν υπάρχουν πάντοτε ελλείψεις, δυσκολίες και εμπόδια. Θεωρούμε, όμως, ότι αξιοποιώντας ο εκπαιδευτικός μια ποικιλία τεχνικών και πρακτικών που προτείνει η θεωρία και προσαρμόζοντάς τις κατάλληλα στο εκάστοτε παιδαγωγικό πλαίσιο μπορούν να δοθούν αποτελεσματικές απαντήσεις και λύσεις.

Μια κατάσταση που διαμόρφωσε δομές χρόνων δε λύνεται με μια προσπάθεια ή εγχείρημα, όσο και επιτυχημένο κι αν αποδειχτεί, αλλά εφόσον το ΣΕΠ αποσκοπεί να ωθήσει τους εφήβους να ανακαλύψουν τον εαυτό τους, ώστε να επιλέξουν με τις ιδανικότερες, κατά το δυνατόν, συνθήκες ωριμότητας και ελευθερίας τις σπουδές τους και το εργασιακό τους περιβάλλον, χρειαζόμαστε συνθήκες και μεθόδους πολύπλευρης κινητοποίησης των εκπαιδευόμενων.

Το ΣΕΠ στον 21^ο αιώνα δεν αφορά στη μετάδοση πληροφοριών, αλλά στην άσκηση των νέων πολιτών να διαχειρίζονται τις δομές σκέψης, να προσεγγίζουν κριτικά τις συνθήκες και νοοτροπίες και βέβαια να φτάνουν σε μια στέρεη γνώση/αποδοχή των πραγματικών προσδοκιών τους. Γι' αυτό στο τελευταίο μέρος θα επιμείνουμε στα Τεστ Δεξιοτήτων, Κλίσεων και Αξιών που είναι ένα πολύτιμο εργαλείο στον Επαγγελματικό Προσανατολισμό, όχι γιατί περιορίζουν ή υπονομεύουν τις επιθυμίες και φιλοδοξίες των μαθητών μας, αλλά γιατί είναι ένα ακόμα εργαλείο για να τους βοηθήσουμε να ανακαλύψουν τι πραγματικά θέλουν.

Τέταρτο κεφάλαιο

Τα Τεστ Επαγγελματικού Προσανατολισμού ως μέσο αυτογνωσίας: οικοδομώντας οι μαθητές την αυτοεικόνα τους

4.1. Θεωρία Holland: τύποι Προσωπικότητας και Επαγγελματικός Προσανατολισμός

Κάθε δράση που εντάσσεται στο πλαίσιο ενός προγράμματος Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού δεν μπορεί να μη συνδυάζεται με την υλοποίηση μιας σειράς σύγχρονων Τεστ Επαγγελματικού Προσανατολισμού, που θα συμβάλουν στην προσπάθεια των εφήβων να διαμορφώσουν την αυτοεικόνα τους. Έτσι, στους Ομίλους που υλοποιήσαμε τα σχολικά έτη 2017-2018 και 2018-2019 εφαρμόσαμε στην αρχή και στο τέλος της διαδικασίας τα Τεστ από τον διαδικτυακό χώρο του ΕΟΠΠΕΠ. Η φιλοσοφία κατασκευής των συγκεκριμένων Τεστ βασίζεται στη θεωρία του Holland.

Η συγκεκριμένη θεωρία ανήκει στις θεωρίες της Προσωπικότητας και αναφέρεται στη σύνδεση του κάθε ατόμου με το περιβάλλον που αυτό δραστηριοποιείται και το οποίο επηρεάζει τις επαγγελματικές του επιλογές. Σύμφωνα με τον μελετητή, τη χρονική στιγμή δηλαδή που ένα άτομο κάνει μια επαγγελματική επιλογή προσπαθεί να ταιριάξει τα χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς του με το εκάστοτε περιβάλλον, συμβάλλοντας στο να επιτύχει ικανοποίηση, παραμονή αλλά και συνεισφορά στο περιβάλλον αυτό. (Αττάρτ, 2011)

Κατά τη θεωρία αυτή η επιλογή επαγγέλματος είναι έκφραση της προσωπικότητας και τα Τεστ Ενδιαφερόντων είναι στην ουσία Τεστ Προσωπικότητας. Χαρακτηριστικά προβλέπει έξι διαφορετικούς τύπους Προσωπικότητας που αντιστοιχούν σε μια σειρά επαγγελματικών επιλογών. Υπενθυμίζουμε, βέβαια, ότι οι τύποι Προσωπικότητας βοηθούν στην αυτοαντίληψη και δε σημαίνει ότι είναι πανάκεια για κάθε επαγγελματική επιλογή, ούτε συνιστούν δομές νοητικών και ψυχοδυναμικών χαρακτηριστικών που λειτουργούν μονωτικά και με αυτοτέλεια. Αντιθέτως, υπόκειται σε συνθήκες αλληλεπίδρασης μέσα σ' έναν άνθρωπο και επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό και από τις συνθήκες του περιβάλλοντος που το νέο άτομο δρα και αναπτύσσεται. Συγκεκριμένα οι τύποι Προσωπικότητας είναι:

α) Πρακτικός –Ρεαλιστικός: προτιμά τα εξειδικευμένα και τεχνικά επαγγέλματα.

β) Ερευνητικός: προτιμά δραστηριότητες που ανήκουν στον χώρο των επιστημών (Θετικών, Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών), διότι συνδέονται με παρατήρηση και έρευνα.

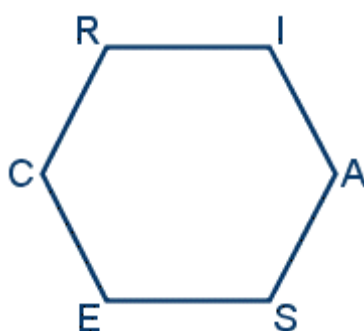
γ) Καλλιτεχνικός: προτιμά καλλιτεχνικές, ελεύθερες και μη συστηματικές δραστηριότητες, που εμπλέκουν τη φαντασία και την αποκλίνουσα σκέψη, αποβλέποντας στην πρωτοτυπία/μοναδικότητα και εκφράζοντας τη δημιουργικότητα των ατόμων.

δ) Κοινωνικός: προτιμά τις δραστηριότητες που συνεπάγονται σχέσεις με άλλους ανθρώπους, όπως είναι η διδασκαλία, η παροχή βοήθειας, συμβουλών και κοινωνικής εργασίας.

ε) Επιχειρηματικός: διαθέτει ηγετικές και εποπτικές ικανότητες, δυνατότητες πειθούς και κοινωνικότητα.

στ) Οργανωτικός – Διοικητικός: προτιμά δραστηριότητες που χαρακτηρίζονται από ακρίβεια, τάξη και συστηματικότητα.

Αντίστοιχα, η θεωρία του περιγράφει έξι τύπους Περιβάλλοντος, οι οποίοι αντιστοιχούν σε έξι τύπους επαγγελμάτων (πρακτικά, ερευνητικά, καλλιτεχνικά, κοινωνικά, επιχειρηματικά και οργανωτικά-διοικητικά επαγγέλματα). Συνεπώς, η επαγγελματική ικανοποίηση ενός ανθρώπου εξαρτάται από τον βαθμό στον οποίο το εργασιακό του περιβάλλον ταιριάζει με την προσωπικότητά του. (Nauta, 2010)

Σχήμα 1. Το εξάγωνο του Holland: R = Πρακτικός, I= Ερευνητικός, S = Κοινωνικός, A = Καλλιτεχνικός, E = Επιχειρηματικός, C = Οργανωτικός/Διοικητικός⁷

Όπως αναφέραμε, υπάρχει σημαντικός βαθμός συγγένειας και αλληλοεπικάλυψης μεταξύ των έξι τύπων προσωπικότητας που περιγράφηκαν, ωστόσο, οι τύποι Προσωπικότητας που είναι πιο κοντά μεταξύ τους στο παραπάνω σχήμα παρουσιάζουν μεγαλύτερες ομοιότητες. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι ο Ρεαλιστικός και ο Ερευνητικός τύπος που βρίσκονται δίπλα στο σχήμα εμφανίζουν περισσότερα κοινά ενδιαφέροντα. Αντίθετα, ο Ρεαλιστικός και ο Κοινωνικός που είναι σε αντιδιαμετρικά σημεία έχουν μεγαλύτερες διαφορές. Σε κάθε περίπτωση, τα περισσότερα άτομα

⁷ Βλ.

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%98%CE%B5%CF%89%CF%81%CE%AF%CE%B1_%CF%84%CE%BF%CF%85_Holland, (Ανάκτηση 10-9-2018).

είναι συνήθως πολυσύνθετοι χαρακτήρες και ως αποτέλεσμα τα χαρακτηρίζουν επιμέρους στοιχεία από διάφορους τύπους προσωπικότητας, με περισσότερες ή μικρότερες αναλογίες από τον καθένα. Γι' αυτό, οι συντονιστές τέτοιων προγραμμάτων οφείλουν να είναι ενημερωμένοι και να τονίζουν αυτή την αλληλεπίδραση, καθησυχάζοντας την ανησυχία ενός εφήβου που συχνά πρώτα σκέφτεται το επάγγελμα και μετά προσπαθεί να ταιριάζει τις απαντήσεις του, ώστε να δικαιώσουν την επιθυμία του. Με λίγα λόγια, χρειάζεται ενημέρωση και διακριτική παρέμβαση από τον συντονιστή για να βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους να απαντούν με ειλικρίνεια, ενώ οι ερμηνείες των Τεστ χρειάζεται να γίνονται σ' ένα κλίμα ασφάλειας και εμπιστοσύνης.

Οι μαθητές είναι αναγκαίο να αντιληφθούν τον πραγματικό ρόλο των Τεστ ως εργαλεία συμπληρωματικά για την ενίσχυση της αυτογνωσίας και όχι ως μια τελεστική διαδικασία που θα δείξει δήθεν τον μοναδικό επαγγελματικό τους δρόμο. Μια τέτοια προσέγγιση απέχει από την κατάλληλη χρήση τους και γεμίζει άγχος τη διαδικασία, ενώ ελλοχεύει και τον κίνδυνο της απογοήτευσης και της ματαίωσης της όποιας προσπάθειας των μαθητών από ουσιαστική συμμετοχή. Άλλωστε, όχι τυχαία, η εξατομικευμένη προσωπική έκθεση (αποτελέσματα του Τεστ) εμφανίζει διασπορά συνήθως σε τρεις τύπους Προσωπικότητας και δεν ορίζει μια οριστική και απόλυτη απάντηση-περιγραφή.

4.2. Τεστ Επαγγελματικών Ενδιαφερόντων (ΤΕΠΕ)

Μ' αυτό το Τεστ ο μαθητής μπορεί να ανιχνεύσει τα επαγγελματικά του ενδιαφέροντα, εφόσον τα ενδιαφέροντα είναι βασική πλευρά της προσωπικότητας ενός ατόμου. Εκφράζουν ό,τι του αρέσει (εκδήλωση ενδιαφέροντος) και ό,τι δεν του αρέσει (έλλειψη ενδιαφέροντος). Καλλιεργούνται δε μέσα από τις διάφορες δραστηριότητες που αναλαμβάνει κάποιος (π.χ. ενδοσχολικές ή εξωσχολικές δραστηριότητες, χόμπυ κλπ.). Υπό αυτό το πρίσμα, το να ασχολείται κάποιος με αυτό που του αρέσει, έχει εξαιρετικά σημαντικό ρόλο στην επιλογή σπουδών και στην απόφαση της επαγγελματικής σταδιοδρομίας. Σε κάθε περίπτωση, τα αποτελέσματα που παίρνει ένας μαθητής από το Τεστ αυτό δείχνουν την περιοχή των κύριων ενδιαφερόντων του, μέσα στα οποία πρέπει να βρεθεί το επάγγελμα που θα επιλέξει, αν θέλει να είναι ικανοποιημένος από αυτό (https://www.eoppep.gr/teens/index.php?option=com_tests&view=tepe&Itemid=332)

4.3. Τεστ Εργασιακών Αξιών (ΤΕΡΓΑ)

Το Τεστ των Εργασιακών Αξιών, επίσης, συμβάλλει στην προσπάθεια του μαθητή να κατανοήσει τι θέλει να του προσφέρει η εργασία, άρα ποιο είναι το κύριο κίνητρό του ή η σειρά/κατάταξη συγκεκριμένων κινήτρων στη συνείδησή του, προκειμένου να αισθάνεται ικανοποιημένος από τον εργασιακό του βίο. Η γνώση αυτή θα τον βοηθήσει να προσδιορίσει τις αξίες του, όταν σχεδιάζει τη

σταδιοδρομία του και να επιλέξει ανάμεσα στις υπάρχουσες επιλογές και ευκαιρίες που του δίνονται για απασχόληση και επαγγελματική ανάπτυξη. Τα συγκεκριμένα Τεστ αποσκοπούν να τον ωθήσουν να φανταστεί μέσα σε ποια πλαίσια εργασίας θα ένιωθε υποθετικά ικανοποίηση και επιτυχία και από την άλλη πλευρά, τι θα τον ανάγκαζε να αποφασίσει να παραιτηθεί.

Οι απαντήσεις του (όπως «εάν ο μισθός ήταν καλός...» ή «εάν οι συνθήκες εργασίας ήταν πιεστικές...») θεωρούμε ότι δηλώνουν ορισμένες όψεις της προσωπικότητάς του και τον βοηθούν να αντιληφθεί καλύτερα ποιες αξίες οργανώνουν τη συμπεριφορά του και κινητοποιούν τις δυνατότητές του για επαγγελματική δράση και εξέλιξη, αλλά και με ποιο κώδικα αντιλήψεων προσλαμβάνει ως άτομο το τι συνιστά εξέλιξη. Σε τελική ανάλυση, το συγκεκριμένο Τεστ περιλαμβάνει εννέα βασικές κλίμακες εργασιακών αξιών και από τα αποτελέσματα που θα έχει ένας μαθητής καταλαβαίνει ποιες είναι οι πιο σημαντικές εργασιακές αξίες που κατευθύνουν τις επιλογές του. (https://www.eoppep.gr/teens/index.php?option=com_tests&view=terga&Itemid=333)

4.4. Τεστ Επαγγελματικών Αποφάσεων (ΤΕΠΑ)

Με βάση των αρχών που δομούν τα συγκεκριμένα Τεστ «αποφασίζω» σημαίνει ουσιαστικά επιλέγω μεταξύ δύο ή περισσότερων εναλλακτικών λύσεων, την πλέον πρόσφορη και αποτελεσματική, σύμφωνα με τις εκάστοτε περιστάσεις. Η λήψη αποφάσεων που αφορούν στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές είναι ιδιαίτερα καθοριστική για την περαιτέρω πορεία κάθε ατόμου, αφού επιλέγοντας κανείς επάγγελμα, επιλέγει παράλληλα και τρόπο ζωής. Στόχος της διαδικασίας λήψης επαγγελματικών αποφάσεων είναι να μπορεί ένας μαθητής να παίρνει αποφάσεις σχετικά με τη μελλοντική επαγγελματική του εξέλιξη, οι οποίες χρειάζεται να εναρμονίζονται με τις αξίες, τους στόχους, τα ενδιαφέροντα, τις ικανότητες, τα προσωπικά χαρακτηριστικά και τις προσδοκίες του, με το μικρότερο δυνατό κόστος.

Στην πραγματικότητα, όμως, η ικανότητα λήψης αποφάσεων στην καθημερινή ζωή δεν είναι πάντα μια λογική διαδικασία, αλλά συχνά μια αμφίρροπη και πολύ μπερδεμένη υπόθεση που μπορεί να περιλαμβάνει πολλά εμπόδια. Το συγκεκριμένο Τεστ Επαγγελματικών Αποφάσεων βοηθά τον/τη μαθητή/τρια να διερευνήσει σε ποιο βαθμό οι παρακάτω τρεις βασικοί παράγοντες επηρεάζουν την ικανότητά του/της να προβαίνει σε αποτελεσματικές επαγγελματικές επιλογές:

α) η έλλειψη ξεκάθαρων ενδιαφερόντων, δηλαδή η αδυναμία να προσδιορίσει τα κυρίαρχα επαγγελματικά του ενδιαφέροντα και συνακόλουθα η σύγχυση όσον αφορά στην επαγγελματική του ταυτότητα (δηλαδή τα ενδιαφέροντα, τις κλίσεις και τις αξίες του),

β) η έλλειψη επαγγελματικής ωριμότητας, όσον αφορά στον εργασιακό ρόλο, δηλαδή ο μικρός βαθμός σημαντικότητας που μπορεί να αποδίδει στον ρόλο της μελλοντικής του εργασίας και γενικότερα της σταδιοδρομίας στη ζωή του,

γ) τα εμπόδια που διαβλέπονται να υπάρχουν στο άμεσο οικογενειακό και κοινωνικό του περιβάλλον, αναφορικά με την υλοποίηση της επαγγελματικής του προτίμησης. (https://www.eoppep.gr/teens/index.php?option=com_tests&view=kepa&Itemid=331)

4.5. Δομημένα Τεστ και ΣΕΠ: επισημάνσεις από την πρακτική εφαρμογή τους στον Όμιλο Συμβουλευτικής

4.5.1. Συνοπτική περιγραφή της Ανοιχτής Εκπαιδευτικής Πρακτικής

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η συμβολή του διδακτικού αντικειμένου Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού είναι κομβική για τους έφηβους-μαθητές του Γυμνασίου, και συγκεκριμένα της Γ' Γυμνασίου, διότι τους υποστηρίζει στη διαδικασία λήψης αποφάσεων που αφορούν στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές τους επιλογές, αποφάσεις που επηρεάζουν σημαντικά και το σύνολο της ζωής τους. Οι μαθητές, ωστόσο, αν και βρίσκονται σε μια κρίσιμη ηλικία, εφόσον θα επιλέξουν τον κατάλληλο τύπο Λυκείου που θα ακολουθήσουν, έχουν ελλιπή ενημέρωση για τα διάφορα επαγγέλματα, καθώς και για τους προσανατολισμούς της Β' Λυκείου.

Αγνοούν, επίσης, την ύπαρξη των δομημένων Τεστ Επαγγελματικού Προσανατολισμού παρόλο που η απόφασή τους αυτή, αναφορικά με το Λύκειο στο οποίο θα φοιτήσουν, θα έχει σημαντικό αντίκτυπο στη σταδιοδρομία τους. Ως εκ τούτου, κρίνουμε ότι χρειάζεται να προσφέρεται στον έφηβο η κατάλληλη ευαισθητοποίηση σε θέματα επαγγελμάτων και σταδιοδρομίας, ώστε να είναι σε θέση να αποφασίσει κατά το δυνατόν περισσότερο συνειδητοποιημένα.

Γενικά, η Ανοιχτή Εκπαιδευτική Πρακτική που υλοποιήσαμε συσχετίζεται με το αντικείμενο του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού και στόχος της εκπαιδευτικής πρακτικής είναι η αντικειμενική και πολύπλευρη πληροφόρηση των μαθητών γύρω από τα σύγχρονα επαγγέλματα και τους προσανατολισμούς μετά το Γυμνάσιο, η ενθάρρυνση συνεργατικών και κοινωνικών δεξιοτήτων (θετική στάση, υπευθυνότητα), καθώς και η καλλιέργεια κριτικής και δημιουργικής σκέψης, αξιοποιώντας τις δυνατότητες που προσφέρουν οι σύγχρονες ΤΠΕ. Απώτερος σκοπός των Τεστ είναι να αποκτήσει ο μαθητής, μια καλύτερη εικόνα του εαυτού του, μαθαίνοντας περισσότερα για τις κλίσεις και τις ικανότητές του, ώστε να αξιοποιήσει το πραγματικό του δυναμικό και να συνειδητοποιήσει τις δυνατότητες και αδυναμίες του, καθώς και τα πραγματικά επαγγελματικά του ενδιαφέροντα και τις εργασιακές του αξίες. (<http://photodentro.edu.gr/oep/r/8532/700?locale=el>)

Υπό αυτό το πρίσμα, οι μαθητές κλήθηκαν να πραγματοποιήσουν τρία Τεστ Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Επαγγελματικών Ενδιαφερόντων, Εργασιακών Αξιών και Επαγγελματικών Αποφάσεων) που παρέχει η Διαδικτυακή Πύλη Συμβουλευτικής Επαγγελματικού Προσανατολισμού Εφήβων & Νέων του Εθνικού Οργανισμού Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.). Σε σχέση με τις δυσκολίες που αντιμετωπίστηκαν, κάποιες ερωτήσεις των Τεστ χρειάστηκαν διευκρίνιση, οπότε ίσως θα ήταν χρήσιμο να κατασκευαστούν Τεστ ανάλογα με τη βαθμίδα που ανήκει ο μαθητής (Γυμνάσιο ή Λύκειο). (<http://photodentro.edu.gr/oepr/8532/700?locale=el>)

Όπως περιγράψαμε και νωρίτερα, στα σημαντικά στιγμιότυπα επικοινωνίας, η αντίδραση ή και η αμφισβήτηση κάποιων μαθητών σχετικά με τα αποτελέσματα των Τεστ, απαιτεί παρέμβαση του συντονιστή και πραγματική γνώση αναφορικά με τη χρησιμότητά τους και τον τρόπο συμπλήρωσης και ερμηνείας τους. Μάλιστα, επιβεβαιώθηκε ότι η επίδραση που ασκεί το οικογενειακό περιβάλλον είναι σχεδόν καθοριστική για την επιλογή επαγγέλματος, αφού ακόμα και στις μέρες μας υπάρχουν κοινωνικές προκαταλήψεις και στερεότυπες αντιλήψεις που επηρεάζουν αρνητικά την αξιολόγηση διαφόρων επαγγελμάτων. Γι' αυτό, άλλωστε, επιλέξαμε στο δεύτερο κεφάλαιο να διαμορφώσουμε ένα διδακτικό πλαίσιο που επικαιροποιεί τον διάλογο για τα κοινωνικά στερεότυπα στον χώρο της εργασίας και δημιουργεί προϋποθέσεις εμπάθουσας και ανάλυσης της αρνητικής τους επίδρασης στον νέο άνθρωπο και κατ' επέκταση στην κοινωνία που θα συνδιαμορφώσει.

4.5.2. Σχεδιασμός της Ανοιχτής Εκπαιδευτικής Πρακτικής

Όπως επισημάναμε, η κατάργηση του διδακτικού αντικείμενου του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού στη βαθμίδα της Γ' Γυμνασίου είχε ως άμεση συνέπεια, η ενασχόληση πλέον των μαθητών με τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό να επιτυγχάνεται μόνο μέσω: α) Προγραμμάτων Αγωγής Σταδιοδρομίας (αν υλοποιούνται στη σχολική μονάδα που ανήκουν), β) Βιωματικών Δράσεων και γ) τέλος μέσω Ομίλων Αριστείας και Δημιουργικότητας σε Πειραματικά και Πρότυπα Σχολεία (εφόσον το αντικείμενο αυτών σχετίζεται με το ΣΕΠ). Οι προαναφερθείσες δράσεις διέπονται από συγκεκριμένη μεθοδολογία υλοποίησης, η οποία ενθαρρύνει τη διεπιστημονική θεώρηση, τη βιωματική προσέγγιση, την καλλιέργεια κριτικής σκέψης, δεξιότητες δηλαδή που αποτελούν πολύτιμο εργαλείο στην προσωπική και επαγγελματική εξέλιξη των εφήβων. Όμως, δεν πρέπει να ξεχνάμε το γεγονός ότι σε αυτές συμμετέχει ένα μικρό μέρος του μαθητικού δυναμικού της σχολικής μονάδας και όχι το σύνολό του.

Με βάση αυτές τις περιοριστικές συνθήκες προχωρήσαμε στην περιγραφείσα υλοποίηση Ανοιχτής Εκπαιδευτικής Πρακτικής, καθώς αποτελεί αναπόσπαστο αντικείμενο του Σχολικού

Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Ακριβώς λόγω της σημασίας που δίνεται στις έννοιες αυτογνωσία, αυτοπεποίθηση, κριτική σκέψη, ο τίτλος των Ομίλων μας ήταν: «Όμιλος Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Ανακαλύπτω τον Εαυτό μου και Επιλέγω τον Κατάλληλο Προσανατολισμό».

Για την υλοποίηση των Τεστ στις δύο φάσεις, αρχή και τέλος του προγράμματος, είχαμε την τεχνική υποστήριξη από εκπαιδευτικό (ειδικότητας ΠΕ 86) που υπηρετεί στο ΚΕ.ΠΛΗ.ΝΕ.Τ. Πειραιά και ο οποίος συμμετείχε κατά το κρίσιμο στάδιο της συμπλήρωσής τους. Επιπρόσθετα, υλοποίησε την ανάρτηση και δημιούργησε το κατάλληλο υλικό βάσει των προδιαγραφών που δόθηκαν στο Πανελλήνιο Αποθετήριο Ανοιχτών Εκπαιδευτικών Πρακτικών του Υπουργείου Παιδείας «Φωτόδεντρο Ανοιχτές Εκπαιδευτικές Πρακτικές».

Η μεθοδολογία συμπλήρωσής τους στηρίχθηκε στο διαλεκτικό μοντέλο, την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και την ερευνητική μάθηση, αξιοποιώντας τη σύγχρονη τεχνολογία, αφού για κάθε τύπο προσωπικότητας δίνονταν περαιτέρω πληροφορίες και παραδείγματα σύνδεσης της προσωπικότητας με επαγγελματικές επιλογές και εργασιακές συνθήκες σε πρακτικό επίπεδο (μέσω και συζητήσεων με επαγγελματίες). Η χρήση των διαδραστικών Τεστ Επαγγελματικού Προσανατολισμού που παρέχει η Διαδικτυακή Πύλη Συμβουλευτικής Επαγγελματικού Προσανατολισμού Εφήβων & Νέων του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. υπήρξε ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο στο όλο εγχείρημα και τα αποτελέσματά τους καθοδήγησαν τον σχεδιασμό των δράσεων στα πλαίσια του Ομίλου, σε συνδυασμό και με τις επιλογές που είχαμε κάθε φορά διαθέσιμες, με βάση τον αρχικό μας προγραμματισμό.

Συγκεκριμένα, οι μαθητές είχαν τη δυνατότητα να περιηγηθούν και να αλληλεπιδράσουν με το διαδικτυακό πολυμεσικό υλικό που είναι διαθέσιμο στη συγκεκριμένη πύλη, να προχωρήσουν σε εγγραφή και στη συνέχεια να πραγματοποιήσουν τα τρία Τεστ Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Μάλιστα, προσφέρεται η δυνατότητα να αποθηκευτούν αυτά τα Τεστ και να τα εκτελέσουν ξανά στη συνέχεια της διαδικασίας ή και πολύ αργότερα, ώστε να παρατηρήσουν τυχόν μεταβολές, κυρίως όταν θα βρίσκονται πλέον στη σχολική βαθμίδα του Λυκείου.

Η πρόσθετη παιδαγωγική αξία από τη χρήση των διαδραστικών Τεστ έγκειται στο ότι αυτό το διαδικτυακό εργαλείο προκαλεί το ενδιαφέρον, εμπνέει και κινητοποιεί τους μαθητές στο να αποκτήσουν πληρέστερη γνώση των χαρακτηριστικών της προσωπικότητάς τους, των ενδιαφερόντων τους, των ικανοτήτων-δεξιοτήτων και των αξιών τους. Συνολικότερα, η Διαδικτυακή Διαδραστική Πύλη Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού για εφήβους είναι ένα φιλικό διαδραστικό περιβάλλον πολυμέσων που βοηθά τους εκπαιδευόμενους να επεξεργάζονται και να αξιολογούν πληροφορίες, καθώς και να διερευνούν εναλλακτικές εκπαιδευτικές και

επαγγελματικές διεξόδους, με στόχο τη δια βίου επαγγελματική τους ανάπτυξη στη σύγχρονη κοινωνία της δια βίου μάθησης.

4.5.3. Διαμόρφωση εκπαιδευτικών στόχων και η διαδικασία υλοποίησης δομημένων Τεστ ΣΕΠ σε ψηφιακό περιβάλλον

Στόχοι σχετικοί με το γνωστικό αντικείμενο. Ως βασικοί στόχοι σε αυτό το στάδιο τέθηκαν η ενημέρωση σχετικά με τους τύπους Λυκείου που υπάρχουν στο Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και τους αντίστοιχους προσανατολισμούς στη Β' Λυκείου, τα πεδία των Σχολών και τα επαγγελματικά δικαιώματα αυτών, καθώς και μονογραφίες επαγγελμάτων, τα οποία ενδιαφέρουν τους μαθητές ή κρίνεται ότι έχουν καλύτερες εργασιακές προοπτικές, με βάση τα πρόσφατα στατιστικά δεδομένα.

Στόχοι σχετικοί με δεξιότητες που αφορούν στο γνωστικό αντικείμενο. Όπως σε κάθε διαθεματικό εγχείρημα, επιδιώξαμε την καλλιέργεια κριτικής και δημιουργικής σκέψης, καθώς και αυτόνομης μάθησης. Μέσω των Τεστ Επαγγελματικών Ενδιαφερόντων, Εργασιακών Αξιών και Επαγγελματικών Αποφάσεων, οι μαθητές καλούνται, όπως είδαμε, να ανακαλύψουν τον εαυτό τους, τις κλίσεις τους και τα ιδιαίτερα ταλέντα τους και να αποκτήσουν ενεργητική στάση απέναντι στην επαγγελματική τους σταδιοδρομία.

Στόχοι σχετικοί με τη χρήση της τεχνολογίας. Οι συμμετέχοντες μαθητές ήταν αναγκαίο να μπορούν να περιηγηθούν στο διαδίκτυο και να αλληλοεπιδράσουν με ψηφιακό πολυμεσικό εκπαιδευτικό περιεχόμενο. Επιπλέον, έπρεπε να εγγραφούν στην πλατφόρμα του Ε.Ο.Π.ΠΕΠ. και να κάνουν χρήση του ηλεκτρονικού τους ταχυδρομείου, για τη δημιουργία λογαριασμού, εφόσον ήταν προϋπόθεση για την πραγματοποίηση των αντίστοιχων διαδραστικών Τεστ.

Στόχοι σχετικοί με τις κοινωνικές δεξιότητες. Σε όλη τη διάρκεια της δράσης (πρώτη και δεύτερη φάση) οι μαθητές ενθαρρύνθηκαν να αναπτύξουν συνεργατικές και κοινωνικές δεξιότητες (θετική στάση, υπευθυνότητα) σε θέματα επαγγελμάτων και σταδιοδρομίας. Θελήσαμε από κοινού οι συντονιστές να καλλιεργηθεί κλίμα προβληματισμού και διαλόγου μεταξύ των μαθητών, κυρίως κατά το στάδιο που δίνονται διευκρινίσεις στις ερωτήσεις που περιέχουν τα αντίστοιχα Τεστ και κατά τη διάρκεια σχολιασμού των αποτελεσμάτων τους να εργαστούν ομαδικά και να ανταλλάξουν απόψεις και επιχειρήματα.

Περιβάλλον-πλαίσιο. Όπως αναφέραμε και για τις άλλες δράσεις, η Ανοιχτή Εκπαιδευτική Πρακτική αξιοποίησης εκπαιδευτικού περιεχομένου πραγματοποιήθηκε και τις δύο χρονιές μέσα στο πλαίσιο Ομίλων Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού τα σχολικά έτη 2017-2018 και 2018-2019 με συμμετέχοντες 12 μαθητές της Γ' Γυμνασίου του Ζαννείου Πειραματικού Γυμνασίου Πειραιά. Οι συναντήσεις του Ομίλου γίνονταν κάθε Πέμπτη, μετά τη λήξη των μαθημάτων (14:05-

15:35), στο Σχολικό Εργαστήριο Φυσικών Επιστημών ή στο Εργαστήριο Πληροφορικής, τα οποία διαθέτουν ηλεκτρονικούς υπολογιστές με σύνδεση στο διαδίκτυο, όπως και βιντεοπροβολέα.

Πρότερες γνώσεις και διάρκεια εφαρμογής. Οι πρότερες γνώσεις των μαθητών της Γ' Γυμνασίου σε σχέση με τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό αποδείχθηκε ότι ήταν ελάχιστες. Αρχικά θεωρήσαμε ότι έμμεσα οι μαθητές ήταν πιθανό να έχουν αποκτήσει γνώσεις μέσω περιγραφών επαγγελμάτων της αγοράς εργασίας, που αναφέρονται σε διάφορα διδακτικά αντικείμενα ή από γονείς και φίλους, ωστόσο και τις δύο χρονιές υλοποίησης φάνηκε ότι η εκτίμησή μας ήταν λανθασμένη. Επίσης, είχαν ελλιπή ενημέρωση για τους τύπους Λυκείου και για τους προσανατολισμούς της Β' Λυκείου.

Πάντως, τυπικά οι απαραίτητες γνώσεις που χρειάζεται να έχουν οι μαθητές για την εφαρμογή της εκπαιδευτικής πρακτικής σχετίζονται μόνο με τη δυνατότητα βασικής χρήσης του υπολογιστή, περιήγησης στο διαδίκτυο, αλλά και τη δημιουργία λογαριασμού σε κάποια υπηρεσία ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Η συνολική διάρκεια της εφαρμογής ήταν 4 εβδομάδες με 2 διδακτικές ώρες ανά εβδομάδα (σύνολο 8 διδακτικών ωρών) μετά τη λήξη των μαθημάτων, το χρονικό διάστημα Οκτωβρίου-Νοεμβρίου και άλλες 3 εβδομάδες τον Απρίλιο-Μάιο, τόσο το έτος 2017-2018, όσο και το 2018-2019. Η συμμετοχή των μαθητών στην όλη δράση (όπως και στον Όμιλο Αριστείας και Δημιουργικότητας), πρέπει να τονιστεί ότι ήταν εθελοντική.

4.5.4. Αναλυτική περιγραφή της πραγματοποίησης της Ανοιχτής Εκπαιδευτικής Πρακτικής

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1, Ενημέρωση για τα Τεστ Επαγγελματικού Προσανατολισμού

Διάρκεια: 1 διδακτική ώρα

Είδος δραστηριότητας.

- Παρουσίαση της θεωρίας Holland και των έξι βασικών τύπων Προσωπικότητας-Ενδιαφερόντων, τους οποίους προτείνει: Πρακτικός, Ερευνητικός, Καλλιτεχνικός, Κοινωνικός, Επιχειρηματικός και Οργανωτικός-Διοικητικός τύπος.
- Επισκόπηση των αντίστοιχων Τεστ Επαγγελματικού Προσανατολισμού από τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς.

Οργάνωση τάξης: οι μαθητές εργάστηκαν ατομικά.

Ρόλος του διδάσκοντος: ο ρόλος των διδασκόντων ήταν διδακτικός και υποστηρικτικός.

Σύνδεση με τον διδακτικό στόχο. Μέσω των Τεστ Επαγγελματικών Ενδιαφερόντων οι συμμετέχοντες μαθητές ανακάλυψαν τις κλίσεις τους και απέκτησαν ενεργητική στάση απέναντι στην επαγγελματική τους σταδιοδρομία, κατά τρόπο που βοήθησε την υλοποίηση των δράσεων που περιγράφηκαν στο δεύτερο και τρίτο κεφάλαιο.

Ψηφιακό εκπαιδευτικό περιεχόμενο: θεωρία του Holland (ιστοσελίδα με υλικό πληροφόρησης) από Wikipedia.⁸

Περιγραφή: οι μαθητές ενημερώθηκαν για τη θεωρία του Holland και τα αντίστοιχα Τεστ, ενώ περιηγήθηκαν στο διαδίκτυο για περαιτέρω αναφορές.

Αποτελέσματα της δραστηριότητας: οι μαθητές κατανόησαν τη φιλοσοφία των Τεστ, αλλά και τους αντίστοιχους τύπους Προσωπικότητας, σύμφωνα με τη θεωρία του Holland μέσω εμπλουτισμένης εισήγησης και διδασκαλίας με διαλεκτικό μοντέλο.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2. Ενημέρωση για τον διαδικτυακό τόπο του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. και τα Σύγχρονα Επαγγέλματα.

Διάρκεια: 2 διδακτικές ώρες

Είδος δραστηριότητας.

- Παρουσίαση του διαδικτυακού τόπου του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π., των διαθέσιμων εργαλείων και του παρεχόμενου υλικού πληροφόρησης από τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς.
- Περιήγηση στον ιστότοπο με έμφαση στις μονογραφίες των διαφόρων επαγγελμάτων.

Οργάνωση τάξης: οι μαθητές εργάστηκαν ατομικά και ομαδικά.

Ρόλος του διδάσκοντος: ο ρόλος των διδασκόντων ήταν καθοδηγητικός, προκειμένου να παρουσιάσει το υλικό, να δώσει επεξηγήσεις για τη χρήση του και να διευκολύνει την πλοήγηση των μαθητών. Μέσω φύλλων εργασίας δόθηκε η δυνατότητα ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας, ώστε να κατανοηθεί σε ποιο βαθμό υπήρχε προϋπάρχουσα γνώση σε σχέση με τις μονογραφίες των επαγγελμάτων που επισήμαναν ότι τους ενδιέφεραν (νομικοί, ιατροί, ερευνητές, μυθιστοριογράφοι, ζωγράφοι, διαφημιστές, οικονομολόγοι, αρχιτέκτονες, πληροφορικοί, ψυχολόγοι κ.α.)

Σύνδεση με τον διδακτικό στόχο. Οι μαθητές ενημερώθηκαν για τις διαθέσιμες πηγές πληροφόρησης, σχετικά με επαγγελματικές ευκαιρίες και δυνατότητες σε μια εποχή κρίσης.

⁸Βλ. https://el.wikipedia.org/wiki/Θεωρία_του_Holland (Ανάκτηση 10-9-2018).

Ψηφιακό εκπαιδευτικό περιεχόμενο. Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός – ΣΥΕΠ (ιστοσελίδα με υλικό πληροφόρησης) από Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. (<https://www.eoppep.gr/index.php/el/work-guidance-and-consulting>)⁹

Ανάπτυξη σταδιοδρομίας νέων– ενηλίκων (ιστοσελίδα με υλικό πληροφόρησης) από Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.:

- (<https://www.eoppep.gr/index.php/el/work-guidance-and-consulting/developing-careers-adult>)¹⁰
- Υλικό πληροφόρησης/Επαγγελματικές μονογραφίες: (ιστοσελίδα με υλικό πληροφόρησης) από Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. (<https://www.eoppep.gr/index.php/el/work-guidance-and-consulting/developing-careers-adult/information-manual>)¹¹

Εργαλεία αυτοβοήθειας (ιστοσελίδα με υλικό πληροφόρησης) από Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. (<https://www.eoppep.gr/index.php/el/work-guidance-and-consulting/developing-careers-adult/self-help-tools>)¹²

Περιγραφή. Οι μαθητές ενημερώθηκαν για τον ρόλο του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π., αλλά και για την ύπαρξη της αντίστοιχης πλατφόρμας. Στη συνέχεια, πλοηγήθηκαν στον δικτυακό τόπο του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π., εξερεύνησαν παρεχόμενο υλικό πληροφόρησης και τα διαθέσιμα εργαλεία. Επιπλέον, έγιναν ειδικότερες επισημάνσεις σχετικά με τα πορίσματα ερευνών που αναφέρονταν σε επαγγέλματα με αυξημένη ζήτηση ή έστω με μεγαλύτερες πιθανότητες απορρόφησης τα επόμενα χρόνια (έμφαση στα επαγγέλματα που ζήτησαν να επιμείνουμε στις παρουσιάσεις). Μαθητές, μάλιστα, συμμετείχαν εθελοντικά και παρουσίασαν συνοπτικά δικά τους ευρήματα από σχετική έρευνα που έκαναν για συγκεκριμένα επαγγέλματα.

Αποτελέσματα της δραστηριότητας. Οι μαθητές ενημερώθηκαν για το διαθέσιμο υλικό πληροφόρησης και τα εργαλεία αυτοβοήθειας στον ιστότοπο του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. και ενημερώθηκαν για τα σύγχρονα επαγγέλματα με έναν διαδραστικό τρόπο, ενισχύοντας την αυτενέργεια των συμμετεχόντων.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3. Περιήγηση στη Διαδικτυακή Διαδραστική Πύλη Συμβουλευτικής Επαγγελματικού Προσανατολισμού Εφήβων & Νέων.

Διάρκεια: 2 διδακτικές ώρες

⁹ Τελευταία ανάκτηση 20-9-2019.

¹⁰ Τελευταία ανάκτηση 21-9-2019.

¹¹ Τελευταία ανάκτηση 21-9-2019.

¹² Τελευταία ανάκτηση 22-9-2019.

Είδος δραστηριότητας. Περιήγηση στη Διαδικτυακή Διαδραστική Πύλη Συμβουλευτικής Επαγγελματικού Προσανατολισμού Εφήβων & Νέων του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π., με έμφαση στον θεματικό κατάλογο για τις σπουδές μετά το Γυμνάσιο.

Οργάνωση τάξης: οι μαθητές εργάστηκαν ατομικά.

Ρόλος του διδάσκοντος: ο ρόλος των διδασκόντων ήταν καθοδηγητικός και παρενέβαιναν, όπου κρινόταν αναγκαίο.

Σύνδεση με τον διδακτικό στόχο. Οι μαθητές ενθαρρύνθηκαν να μελετήσουν διαθέσιμους πόρους αναφορικά με τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό και να πληροφορηθούν για τις σπουδές μετά το Γυμνάσιο.

Ψηφιακό εκπαιδευτικό περιεχόμενο.

- Διαδικτυακή Διαδραστική Πύλη Σταδιοδρομίας Εφήβων & Νέων (πολυμεσικό περιβάλλον) από Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. (<http://www.eoppep.gr/teens/>)¹³
- Γνώρισε τη Διαδικτυακή Διαδραστική Πύλη Σταδιοδρομίας Εφήβων & Νέων (εισαγωγικό βίντεο) από Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. (https://www.eoppep.gr/teens/index.php/uncategorised/199-main_page_video)¹⁴
- Σπουδές μετά το Γυμνάσιο (θεματικός κατάλογος με υλικό πληροφόρησης) από Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. (https://www.eoppep.gr/teens/index.php/spoudes_meta_to_gymnasio)¹⁵
- Βίντεο Επαγγελματών από Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. (<https://www.eoppep.gr/teens/index.php/professional-video>)¹⁶
- ΣΥΝΔΕΣΗ / ΕΓΓΡΑΦΗ (ιστοσελίδα) από Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. (<https://www.eoppep.gr/teens/index.php/%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%B4%CE%B5%CF%83%CE%B7-%CE%BC%CE%B5%CE%BB%CF%89%CE%BD?view=registration>)¹⁷

Περιγραφή. Οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί παρουσίασαν το εισαγωγικό βίντεο για τη Διαδικτυακή Διαδραστική Πύλη του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. Στη συνέχεια, οι μαθητές περιηγήθηκαν στην Πύλη και εξερεύνησαν το πολυμεσικό περιβάλλον υπό την καθοδήγηση των εκπαιδευτικών. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στο υλικό με τον θεματικό κατάλογο για τις σπουδές μετά το Γυμνάσιο, ενώ είχαν και τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν βίντεο επαγγελματών που τους ενδιαφέρουν (σε

¹³ Τελευταία ανάκτηση 22-9-2019.

¹⁴ Τελευταία ανάκτηση 22-9-2019.

¹⁵ Τελευταία ανάκτηση 21-9-2019.

¹⁶ Τελευταία ανάκτηση 20-9-2019.

¹⁷ Τελευταία ανάκτηση 20-9-2019.

συνέχεια της προηγούμενης δραστηριότητας). Τέλος, δημιούργησαν λογαριασμό **στον** διαδικτυακό τόπο του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.

Αποτελέσματα της δραστηριότητας. Οι μαθητές ενημερώθηκαν σχετικά με τους τύπους Λυκείου που υπάρχουν στο Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και τους αντίστοιχους προσανατολισμούς στη Β' Λυκείου (με τα διδακτικά αντικείμενα που εντάσσονται σε αυτούς), τα πεδία των Σχολών και τα επαγγελματικά δικαιώματα που δίνουν στους αποφοίτους τους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4. Πραγματοποίηση των Τεστ του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.

Διάρκεια: 1 διδακτική ώρα

Είδος δραστηριότητας: πραγματοποίηση των διαδραστικών Τεστ που περιλαμβάνει η πλατφόρμα του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.

Οργάνωση τάξης: οι μαθητές εργάστηκαν ατομικά.

Ρόλος του διδάσκοντος: ο ρόλος των διδασκόντων ήταν υποστηρικτικός και συμβουλευτικός κατά τη διάρκεια της πραγματοποίησης των Τεστ.

Σύνδεση με τον διδακτικό στόχο: οι συμμετέχοντες μαθητές και στην πρώτη και δεύτερη φάση κλήθηκαν μέσω της συμπλήρωσης των Τεστ να ανακαλύψουν τις κλίσεις τους και να προβληματιστούν για τη σύνδεση προσωπικότητας και επαγγελματικής επιλογής.

Ψηφιακό εκπαιδευτικό περιεχόμενο.

- Γνώρισε τα εργαλεία Επαγγελματικού Προσανατολισμού της Διαδικτυακής Πύλης Σταδιοδρομίας Εφήβων & Νέων (Βίντεο παρουσίασης Τεστ Επαγγελματικού Προσανατολισμού).
(https://www.youtube.com/watch?time_continue=312&v=zA1NdOjGVbc)¹⁸
- Τεστ Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Online Τεστ).
(<https://www.eoppep.gr/teens/index.php/tests>)¹⁹

Περιγραφή. Οι μαθητές παρακολούθησαν το βίντεο παρουσίασης των Τεστ Επαγγελματικού Προσανατολισμού, καθώς οι διδάσκοντες χρησιμοποιώντας «δοκιμαστικό» λογαριασμό (που είχαν ήδη δημιουργήσει) πραγματοποίησαν τη «συμπλήρωση» ενός Τεστ από κάθε κατηγορία (συνολικά τρία), ώστε να εξοικειωθούν οι μαθητές με τη διαδικασία. Σε πρώτο επίπεδο, συμπληρώθηκε το

¹⁸ Τελευταία ανάκτηση 22-9-2019.

¹⁹ Τελευταία ανάκτηση 20-9-2019.

Τεστ των Επαγγελματικών Ενδιαφερόντων, με σκοπό να γνωρίσουν οι μαθητές βασικές πλευρές της προσωπικότητάς τους. Στη συνέχεια, συμπληρώθηκε το Τεστ των Εργασιακών Αξιών, που μπορεί να βοηθήσει τον έφηβο να συνειδητοποιήσει τι θέλει να του προσφέρει η εργασία και τέλος το Τεστ Επαγγελματικών Αποφάσεων, που διερευνά τους παράγοντες που επηρεάζουν τις αποτελεσματικές επαγγελματικές επιλογές των μαθητών.

Αποτελέσματα της δραστηριότητας. Οι απαντήσεις των Τεστ αποθηκεύτηκαν στην πλατφόρμα του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π., αλλά και εκτυπώθηκαν για να τα έχουν οι μαθητές και σε εκτυπωμένη μορφή.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 5. Σχολιασμός των Τεστ στην Ολομέλεια της Ομάδας

Διάρκεια: 2 διδακτικές ώρες

Είδος δραστηριότητας. Σχολιασμός των Τεστ στην ολομέλεια της ομάδας των 12 μαθητών.

Οργάνωση τάξης: οι μαθητές εργάστηκαν ομαδικά (12 μαθητές).

Ρόλος του διδάσκοντος: οι διδάσκοντες συντόνιζαν τη συζήτηση και σημείωναν στον πίνακα σημαντικά συμπεράσματα που προέκυπταν από τη διαδικασία, ενώ έλυναν απορίες που είχαν δημιουργηθεί στους μαθητές.

Σύνδεση με τον διδακτικό στόχο. Στόχος ήταν οι μαθητές να συνειδητοποιήσουν τις κλίσεις τους και να αποκτήσουν αυτεπίγνωση σχετικά με τις δεξιότητες που απαιτεί κάθε επαγγελματικός χώρος (πάντοτε σε σχέση με τις δικές τους προτιμήσεις). Την ίδια στιγμή, βασική πρόθεση των εκπαιδευτικών ήταν να δοθούν εξηγήσεις και να αποφευχθούν παρανοήσεις σχετικά με τον ρόλο των Τεστ.

Ψηφιακό εκπαιδευτικό περιεχόμενο: δε χρησιμοποιήθηκε ψηφιακό περιεχόμενο.

Περιγραφή. Οι μαθητές σχολίασαν τα αποτελέσματα των Τεστ, που οι ίδιοι είχαν συμπληρώσει και ο κάθε μαθητής παρουσίαζε στην ολομέλεια τις δικές του επιλογές, αιτιολογώντας τη θέση του.

Αποτελέσματα της δραστηριότητας. Οι μαθητές για πρώτη φορά είχαν μια σκιαγράφιση του προφίλ τους με βάση τις απαντήσεις τους, το οποίο μπορούσαν να το συζητήσουν και με τους κηδεμόνες τους.

4.5.5. Στοιχεία τεκμηρίωσης και επέκτασης της Ανοιχτής Εκπαιδευτικής Πρακτικής: αποτελέσματα - αντίκτυπος

Η εκπαιδευτική πρακτική που υλοποιήθηκε χαρακτηρίζεται από ευκολία εφαρμογής στη σχολική μονάδα (σε όποιον χώρο υπάρχει Η/Υ με σύνδεση στο διαδίκτυο) από τους εκπαιδευτικούς όλων των ειδικοτήτων. Παράλληλα, η διαδραστικότητα του πολυμεσικού υλικού και κυρίως των Τεστ φάνηκε ότι προσελκύει το έντονο ενδιαφέρον των μαθητών και προώθησε την ενεργή συμμετοχή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία. Επιπλέον, συντέλεσε στη δημιουργία κλίματος συνεργασίας μεταξύ των μαθητών της ομάδας, καθώς οι συμμετέχοντες εκπαιδευόμενοι συνεργάστηκαν σε ένα κλίμα διαλόγου και ανοιχτών προβληματισμών γύρω από διάφορα θέματα σχετικά με τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό, μέσα από ποικίλες παιδαγωγικές τεχνικές και εποπτικά εργαλεία (π.χ. διαδραστικά περιβάλλοντα, βίντεο, φύλλα εργασίας κ.α.).

Σε σχέση με τα μαθησιακά αποτελέσματα, οι μαθητές ενημερώθηκαν για τους διαθέσιμους πόρους (ιστότοπους, υλικό πληροφόρησης, εργαλεία αυτοβοήθειας) αναφορικά με θέματα σταδιοδρομίας, ενώ παράλληλα πληροφορήθηκαν για τα σύγχρονα επαγγέλματα και τις εναλλακτικές δυνατότητες για τις σπουδές μετά το Γυμνάσιο. Επιπρόσθετα, για πρώτη φορά είχαν μια σκιαγράφηση της προσωπικότητάς τους με βάση τις απαντήσεις των Τεστ και απέκτησαν μια καλύτερη εικόνα του εαυτού τους, καθώς προβληματίστηκαν σχετικά με τις πραγματικές κλίσεις και τα ενδιαφέροντά τους, αλλά και τις εργασιακές αξίες που είχαν υποσυνείδητα διαμορφώσει. Συμπληρώνοντας τα Τεστ μπόρεσαν να αντιληφθούν πώς η προσωπικότητά τους ταιριάζει καλύτερα με χαρακτηριστικά συγκεκριμένων επαγγελμάτων. Μάλιστα, παρατηρήθηκε ότι η εφαρμογή της εν λόγω πρακτικής προώθησε την ενεργητική μάθηση και επιτεύχθηκε μια πρώτη εμβάθυνση σε ζητήματα εργασίας και ανεργίας, μείζονα θέματα που απασχολούν έντονα, ιδιαίτερα στη σύγχρονη εποχή, όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας: μαθητές, εκπαιδευτικούς αλλά και γονείς.

Σε κάθε περίπτωση, οι διαδικτυακές εφαρμογές του ΣΕΠ, όταν χρησιμοποιούνται κατάλληλα, κρίνουμε ότι μπορούν να ενδυναμώσουν την κατανόηση του εαυτού και την προσωπική ανάπτυξη του μαθητή. Η ύπαρξη και η χρήση τέτοιων καινοτόμων εργαλείων είναι σίγουρο ότι μόνο ωφέλιμη μπορεί να είναι στους εφήβους. Ειδικά αν αναλογιστεί κανείς ότι σε διαφορετική περίπτωση ο μόνος τρόπος να έρθουν σε επαφή με Επαγγελματικό Προσανατολισμό είναι με ατομική συνάντηση κατόπιν ραντεβού στο πλησιέστερο ΚΕΣΥΠ (εφόσον υπάρχει η δυνατότητα να μεταβούν εκεί). Αναφερόμαστε φυσικά για μαθητές απομακρυσμένων περιοχών που δεν έχουν τη δυνατότητα συμβουλευτικής υποστήριξης δια ζώσης.

Απρόσμενα γεγονότα. Τα συγκεκριμένα Τεστ θεωρούμε ότι απευθύνονται σε μαθητές Λυκείου, γι' αυτό προκύπτουν συχνά απορίες κατά τη συμπλήρωσή τους. Ωστόσο, με την αντίστοιχη

καθοδήγηση από τους διδάσκοντες συμπληρώνονται και από μαθητές Γυμνασίου. Πάντως, σε περίπτωση μαθητών που έτυχε να απουσιάζουν σε κάποια συνάντηση, κατόπιν συνεννόησης των διδασκόντων, αποφασίστηκε η δημιουργία φύλλων εργασίας, που περιείχαν τις ερωτήσεις και απαντήσεις των Τεστ, με σκοπό τη συμπλήρωσή τους από τους μαθητές, ενώ στη συνέχεια γινόταν η αντιστοίχισή τους με την πλατφόρμα του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. με τον προσωπικό λογαριασμό των διδασκόντων.

Τέλος, παρατηρήθηκε αντίδραση ή και αμφισβήτηση κάποιων μαθητών σχετικά με τα αποτελέσματά τους. Κατόπιν συζήτησης, συμπεράναμε ως ολομέλεια ότι οι παράγοντες που προσδιορίζουν το οικογενειακό περιβάλλον π.χ. η κοινωνικο-οικονομική θέση και μόρφωση των γονέων, η νοοτροπία και τα ιδανικά τους, ο τύπος της οικογένειας (πολύτεκνη, μονογονεϊκή κ.α.), τα πρότυπα ανατροφής των παιδιών, τα επαγγελματικά πρότυπα των γονέων ή οι προκαταλήψεις τους για κάποια επαγγέλματα, δημιουργούν ακόμα και σήμερα «κατεστημένες» δομές και οδηγούν ορισμένες φορές τον νέο στην επιλογή επαγγέλματος που έμμεσα ή και άμεσα επιβάλλεται σ' αυτόν από τους γονείς. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι παρατηρήθηκε ότι έφηβοι που οι γονείς τους (ιδιαίτερα ο πατέρας) ήταν απόφοιτος Ανώτατης Εκπαίδευσης, ο/η μαθητής/τρια αισθανόταν συχνά ένα αίσθημα υποχρέωσης/πίεσης να λάβει ανάλογη μόρφωση και σταδιοδρομία. Όχι σπάνια ανέφεραν ότι θα ακολουθήσουν την επιστημονική ιδιότητα των γονέων, αν και τα Τεστ έδειχναν διαφορετικές κλίσεις και ενδιαφέροντα. Αυτοί συνήθως οι εκπαιδευόμενοι έχρηζαν περαιτέρω εξήγησης των αποτελεσμάτων, καθώς βίωναν αρχικά αίσθημα αποπροσανατολισμού και απογοήτευσης. Σε κάθε περίπτωση, στη δεύτερη φάση συμπλήρωσης τα προβλήματα και οι δυσκολίες ήταν και τα δύο σχολικά έτη λιγότερα.

Εκπαιδευτική τεχνική σε σημαντικά στιγμιότυπα. Η δράση μας είχε καθοδηγητικό, συμβουλευτικό και διαμεσολαβητικό ρόλο με στόχο την αυτογνωσία του μαθητή, την ολοκληρωμένη και αντικειμενική πληροφόρηση για την αγορά εργασίας και τις εναλλακτικές δυνατότητες μετά το Γυμνάσιο, την κινητοποίησή του για την επεξεργασία των πηγών πληροφόρησης, αλλά και τη συνεργασία ανάμεσα στο σχολείο, σε γονείς και αντίστοιχες δομές. Η συγκεκριμένη μεθοδολογία υλοποιήθηκε κατά τη διάρκεια της δράσης ενθαρρύνει τη διεπιστημονική θεώρηση, τη βιωματική προσέγγιση και την ερευνητική μάθηση, διαρκή αιτήματα της σύγχρονης εκπαιδευτικής θεωρίας και πράξης. Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι διδακτικοί στόχοι του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού αποβλέπουν στην πληροφόρηση, στην ανάπτυξη δεξιοτήτων επικοινωνίας, συνεργασίας και αυτοπαρουσίασης, όπως και στην καλλιέργεια κριτικής σκέψης, ώστε να μπορούν να συλλέγουν και να επεξεργάζονται πληροφορίες, αξιοποιήθηκαν τεχνικές αυτόνομης μάθησης, αυτοπαρουσίασης και βιωματικές δράσεις.

Η παρέμβαση των διδασκόντων επικεντρωνόταν κυρίως στο να διευκολύνουν τους μαθητές κατά τη δημιουργία του λογαριασμού στην πλατφόρμα του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.. Παράλληλα, χρειάστηκε να παρέχουν διευκρινίσεις σε απορίες σχετικές με τις ερωτήσεις που καλούνται να απαντήσουν μέσω των Τεστ (διευκρινίσεις σε σχέση με την ετυμολογία των λέξεων). Σημαντικός ήταν ο ρόλος των εκπαιδευτικών και κατά τη διάρκεια του συντονισμού της συζήτησης που ακολούθησε κατά το σχολιασμό των Τεστ στην ολομέλεια της ομάδας, επιμένοντας ότι τα Τεστ είναι ενδείξεις για τις κατευθύνσεις που τους ταιριάζουν και αποτελούν εργαλεία διερεύνησης των οριζόντων και των προοπτικών τους, ώστε να μπορούν να αποφασίσουν το καλύτερο για τον εαυτό τους ανά πάσα στιγμή.

Σχέση με άλλες Ανοιχτές Εκπαιδευτικές Πρακτικές. Η πρακτική αυτή, όπως αναφέραμε, δεν αποτελεί παρά ένα πεδίο δράσης της συμβουλευτικής του ΣΕΠ, εφόσον την πρώτη φορά συνδυάστηκε με την εμβάθυνση στην επιστημονική μεθοδολογία και τη δεύτερη χρονιά με τη δημιουργία εικονικής επιχείρησης. Η ανοιχτή εκπαιδευτική πρακτική μπορεί να επεκταθεί στο σύνολο των μαθητών της Γ' Γυμνασίου, ώστε κάθε μαθητής να διαθέτει τον δικό του λογαριασμό στην πύλη του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. και να πραγματοποιεί τα Τεστ σε διάφορες χρονικές περιόδους και να παρατηρεί τις μεταβολές. Παρέχεται, επιπλέον, η δυνατότητα εκτύπωσης των Τεστ και η αξιολόγησή τους από τον Σύμβουλο Επαγγελματικού Προσανατολισμού του Κ.Ε.ΣΥ.Π. (Κ.Ε.Σ.Υ. με βάση το νέο νόμο για την εκπαίδευση) της Δ.Δ.Ε. που εντάσσεται η σχολική μονάδα. Μελλοντικά δίνεται, επίσης, η δυνατότητα στον κάθε μαθητή μέσω της αποθήκευσης των Τεστ στην πλατφόρμα του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π., να τα συμπληρώσει εκ νέου στο μέλλον (π.χ. κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στο Λύκειο) και στη συνέχεια να συγκρίνει είτε μόνος του είτε με την καθοδήγηση συμβούλου Επαγγελματικού Προσανατολισμού, αλλαγές που παρατηρούνται όσον αφορά στις αποφάσεις του σε σχέση με την επιλογή εργασίας του.

5. Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας, η μετάβαση του εφήβου από το Γυμνάσιο στο Λύκειο απαιτεί άριστη προετοιμασία, που απαιτεί εκ μέρους των εκπαιδευτικών συγκέντρωση, μεθοδική μελέτη και έγκυρη πληροφόρηση. Ωστόσο, την τελευταία δεκαετία ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός ως γνωστό αντικείμενο έχει χάσει αισθητά τον ρόλο του και τη θέση του στη δημόσια εκπαίδευση. Την ίδια στιγμή, δηλαδή που οι κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες με την αυξημένη ανεργία και την απόφαση πολλών νέων Ελλήνων να μεταναστεύσουν στο εξωτερικό φανερώνουν την αναγκαιότητα αναπροσδιορισμού της σημασίας του ως μαθησιακό αντικείμενο στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Αυτό, όμως, δεν μπορεί να σημαίνει απλώς την επαναφορά στη βαθμίδα του Γυμνασίου και τον επανασχεδιασμό της ύλης του, αλλά κυρίως συνίσταται σε μια επαναπροσέγγιση των διδακτικών στόχων και μεθόδων διαμεσολάβησής του.

Συγκεκριμένα, μια χώρα που κλυδωνίζεται από το πρόβλημα της ανεργίας και θεωρητικά ευαισθητοποιεί τους μαθητές μέσα στο πλαίσιο σχετικών συζητήσεων-αναλύσεων στα γλωσσικά μαθήματα, δεν είναι στη σωστή κατεύθυνση να καταργεί το μάθημα του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού από το Γυμνάσιο. Επιπλέον, δείχνει μια βαθιά φοβία ως προς την υιοθέτηση μίας διαφορετικής στάσης απέναντι στις έννοιες της Επιχειρηματικότητας και της Οικονομίας. Θεωρούμε ότι μπορούν αυτές οι έννοιες να απεκδυθούν από στερεότυπα που δεν ταιριάζουν στο σχολείο του 21^{ου} αιώνα και πιστεύουμε ότι είναι εφικτό να διαμορφωθούν διδακτικές προτάσεις που θα βοηθήσουν τους μαθητές να αντιληφθούν πως κάθε τέτοια δομή σκέψης και στάσης δεν συνιστά απομάκρυνση από την αγάπη στον πολιτισμό, στον άνθρωπο και στο περιβάλλον.

Στην εποχή της διαθεματικότητας, διεπιστημονικότητας, της ενίσχυσης του ρόλου της διερευνητικής και βιωματικής μάθησης, όπως και της επίδρασης των πολυμέσων στη σχολική τάξη, ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός δεν μπορεί να παραμένει ανεπηρέαστος από τις εξελίξεις σε επίπεδο εκπαιδευτικής θεωρίας και πράξης. Οι σύγχρονες έρευνες δείχνουν ότι συμβουλευτική παρέμβαση σημαίνει πρωτίστως ενίσχυση της αυτογνωσίας, καλλιέργεια ανθρωπιστικών αξιών, ανάπτυξη κριτικής σκέψης και πολυεπίπεδη ενεργοποίηση των εκπαιδευομένων, ώστε να είναι σε θέση να γνωρίσουν τον εαυτό τους, να ελέγξουν τον βαθμό ετεροκαθορισμού των αποφάσεών τους από δογματισμούς και υπολανθάνουσες πιέσεις του περιβάλλοντος, για να επιλέξουν ελεύθερα τι τους ταιριάζει.

Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός σημαίνει επίγνωση της αξίας της επιλογής και της ευθύνης να αποφασίζεις για τον εαυτό σου. Παράλληλα, σε μια κοινωνία που κατακλύζει τους εφήβους με πληροφορίες, στις οποίες η πρόσβαση γίνεται όλο και πιο άμεση, η εστίαση οφείλει να στρέφεται στους τρόπους επεξεργασίας τους και στην πρακτική αξιοποίησή τους στην

καθημερινότητα. Συνεπώς, κρίνεται απαραίτητο να σχεδιαστούν μέθοδοι και μοντέλα ολιστικής προσέγγισης της γνώσης που εντάσσουν στο διδακτικό πλαίσιο τη δημιουργική σκέψη, τη συνθετική ικανότητα και το ομαδικό πνεύμα. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, οι παραπάνω δράσεις θεωρούμε ότι συνιστούν μια νέα θεώρηση του εν λόγω μαθήματος και φανερώνουν νέες διαστάσεις πρόσληψης της συμβουλευτικής, ωθώντας τον διδακτικό σχεδιασμό σε μια πολύπλευρη κινητοποίηση των μαθητών, που αποβλέπει στην καλλιέργεια ενός δημιουργικού και παιγνιώδους σχολικού κλίματος.

Γι' αυτό με βάση τη σύγχρονη βιβλιογραφία και τη διδακτική μας εμπειρία συγγράψαμε το παρόν εκπαιδευτικό υλικό ως μια μορφή παρουσίασης καλών πρακτικών και διάχυσης των αποτελεσμάτων τους στην εκπαιδευτική κοινότητα, δείχνοντας ότι το ΣΕΠ είναι κατεξοχήν ένα αντικείμενο που οφείλει να γεφυρώνει την εσωτερική και κοινωνική ζωή ενός νέου ανθρώπου, οικοδομώντας βήματα ανάδειξης της μεταξύ τους αλληλεπίδρασης.

Κάθε διδακτική διαδικασία είναι σκόπιμο να εμπλέκει το σύνολο των εκπαιδευομένων και να οδηγεί σε συμπεράσματα σχετικά με τον εργασιακό βίο μέσα από τη διερευνητική μάθηση, λαμβάνοντας υπόψη οι συντονιστές ότι χρειάζεται να διευκολύνουν και να καλλιεργούν τον διάλογο σχετικά με θέματα ισότητας, ίσων ευκαιριών και αξιοκρατίας. Επιπλέον, είναι σημαντικό να δημιουργείται κλίμα αποδοχής και να αναδεικνύεται η αξία όλων των επαγγελματικών επιλογών και μορφών νοημοσύνης. Γι' αυτό, οι μαθητές έχουν πολλά να αποκομίσουν από τη σύνδεσή τους με την κοινωνική πραγματικότητα, κατανοώντας τον ρόλο των επιστημών, τεχνών, των πρωτογενών τομέων της οικονομίας, όπως και του «επιχειρείν» στη σύγχρονη Ευρώπη και Ελλάδα.

Έτσι, στα προηγούμενα κεφάλαια θεωρήσαμε ότι με βάση την εκπαιδευτική θεωρία και τη σύγχρονη διδακτική του ΣΕΠ, οι εκπαιδευόμενοι είναι απαραίτητο πρωτίστως να έρθουν σε επαφή με εργαλεία και παιδαγωγικά πλαίσια που συμβάλλουν στην ανάπτυξη της αυτογνωσίας και εμβαθύνουν στις δομές διαμόρφωσης των κινήτρων, αξιών και επιδιώξεών τους. Άρα, διαμορφώνουν τις ευκαιρίες και παρέχουν τους τρόπους κριτικής διαχείρισης των παραγόντων (εσωγενών και εξωγενών) που συγκροτούν την ταυτότητα. Σε αυτή ακριβώς τη στόχευση αποσκοπούν η συμπλήρωση ανάλογων Τεστ που περιγράψαμε πληρέστερα στο τέταρτο κεφάλαιο. Από την άλλη πλευρά, διδακτικά μοντέλα που αξιοποιούν το διαθεματικό πλαίσιο και δομούνται μέσα από μια διεπιστημονική προσέγγιση που προάγει τη βιωματική μάθηση και τη συνδέει με το μάθημα του ΣΕΠ, όπως οι πρακτικές που αναφέρουμε στο δεύτερο και τρίτο κεφάλαιο, επιχειρούν να εντείνουν τη δημιουργικότητα και να συνδέσουν τις αρχές της επιστημονικής σκέψης, της εργασιακής ηθικής και των συνθηκών της σύγχρονης αγοράς με τις αξίες του εθελοντισμού και της κοινωνικής δράσης.

Κατά συνέπεια, μέσω καλών πρακτικών ΣΕΠ οι σχολικές μονάδες χρειάζεται να κινητοποιηθούν και να συν-διαμορφώνουν συνεργατικά ένα διαφορετικό πλαίσιο λειτουργίας της

συμβουλευτικής ΣΕΠ στην ελληνική δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενθαρρύνοντας τους μαθητές να αναπτύσσουν τις μετά-γνωστικές ικανότητες που απαιτεί η αυτορρυθμιζόμενη μάθηση. (ΥΠΕΘ, 2015α).

Σε κάθε περίπτωση, οι έννοιες Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία και Εθελοντισμός οφείλουν να ανα-σημασιοδοτηθούν κριτικά και να λάβουν περίοπτη θέση στην παιδαγωγική διαδικασία του ΣΕΠ, εφόσον προσβλέπουν σε έναν πιο διαδραστικό ρόλο και πιο φιλόδοξο προσανατολισμό για το δημόσιο σχολείο, προετοιμάζοντας τους μαθητές για την επαγγελματική και κοινωνική τους πορεία, μακριά από δογματισμούς, ακρότητες και εσωστρεφείς/στερεότυπες προσεγγίσεις σχετικά με την εργασιακή συμβουλευτική στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. (Μπρίνια, 2013) Η δημιουργικότητα και η καινοτομία ως παιδαγωγικοί στόχοι και στρατηγικές προσέλευσης του μαθητή στη σχολική διαδικασία μπορούν να αναφέρονται χωρίς ηθικά διλήμματα στην επιχειρηματικότητα, με γνώμονα πάντοτε το δημοκρατικό ήθος, την κοινωνική ευθύνη και τη σχέση ατόμου-συνόλου που υπηρετεί το πνεύμα του εθελοντισμού.

Κατά συνέπεια, κρίνουμε ότι οι σχολικές δράσεις Επαγγελματικού Προσανατολισμού σε ένα σύγχρονο και ευέλικτο εκπαιδευτικό σύστημα οφείλουν να έχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που αποτελούν και σηματοδότες αλλαγής της παραδοσιακής σχολικής κοινότητας. Έτσι, μπορούμε να καταλήξουμε, με βάση και τις σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρίες, σε κάποια γνωρίσματα υψηλής προτεραιότητας που οφείλουν οι εμπλεκόμενοι να προσπαθούν να χαρακτηρίζουν τις ενδοσχολικές δράσεις τους, τα οποία ορίζονται ως εξής:

- α) να διακρίνονται από σαφή στοχοθεσία,
- β) να προτείνονται καθορισμένα στάδια,
- γ) να εμπλέκουν και να επιδιώκουν διεπιστημονικές προσεγγίσεις, για να επιτυγχάνεται φυσικότερα η διαθεματικότητα,
- δ) να δημιουργούν κλίμα συνεργασίας και αλληλοσεβασμού μεταξύ των συμμετεχόντων,
- ε) να επιμένουν σε δημιουργικές δραστηριότητες που προάγουν κατά το δυνατόν τον εθελοντισμό,
- στ) να περιλαμβάνουν τεχνικές αξιολόγησης της διαδικασίας,
- ζ) και να προβλέπουν δυνατότητες διεύρυνσης σε διασχολικό επίπεδο, επιμένοντας στη διάχυση των αποτελεσμάτων στη σχολική κοινότητα σχετικά με τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. (Ματσαγγούρας, 2002)

Κατά συνέπεια, δράσεις με αυτά τα χαρακτηριστικά κρίνονται ωφέλιμες και χρειάζεται να πραγματοποιούνται στη δημόσια εκπαίδευση, όχι μόνο μέσα στο πλαίσιο των ΠΠΣ, που ούτως ή άλλως περιγράφονται και απαιτούνται από το θεσμικό πλαίσιό τους, αλλά σε όλες τις σχολικές μονάδες. Γι' αυτό οι εκάστοτε φορείς είναι απαραίτητο να διευκολύνουν, να υποστηρίζουν και να

επεκτείνουν τη δυναμική κάθε εγχειρήματος που αποτελεί ένα ακόμα βήμα σε μια πιο ανοιχτή και πολυεπίπεδη εκπαίδευση για όλο το μαθητικό δυναμικό.

Βιβλιογραφία

Α. Ξενόγλωσση και μεταφρασμένη

- Asher, S. R., Oden, S. L. & Gottman, J. M. (2000). Κοινωνικές δεξιότητες και φιλία. Στο Βοσνιάδου, Σ. (επιμ.), *Κείμενα εξελικτικής ψυχολογίας: Κοινωνική ανάπτυξη*. Αθήνα: Gutenberg.
- Bruner, J. S. (1966). *Towards a theory of instruction*. Massachusetts: Belkapp Press.
- Catterall, J. S. (2007). Enhancing peer conflict resolution skills through drama: an experimental study. *Research in Drama Education: The Journal of Applied Theatre and Performance*, 12, 163-178.
- Cedefop (2010). *The skills matching challenge Analysing skills mismatch and policy implications*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Στο <http://www.cedefop.europa.eu/it/events-and-projects/projects/analysing-skill-mismatch> (Ανάκτηση 20-8-2019).
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (30 Δεκεμβρίου 2006). *Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18^{ης} Δεκεμβρίου 2006 σχετικά με τις βασικές ικανότητες της δια βίου μάθησης (L/394)*. Στο <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:EL:PDF> (Ανάκτηση 10-8-2019).
- ΕΟΠΠΕΠ (2011). *Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός για την υποστήριξη των επίδοξων επιχειρηματιών της Ευρώπης. Πολιτικές και πρακτικές για την αξιοποίηση των μελλοντικών δυνατοτήτων* (μτφρ. Σ. Ταμπούρη). Αθήνα: Euroguidance Πρόγραμμα δια βίου μάθησης.
- Creswell, J. (2011). *Η έρευνα στην εκπαίδευση. Σχεδιασμός, διεξαγωγή και αξιολόγηση της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας* (μτφρ. Ν. Κουβαράκου). Αθήνα: Έλλην.
- Lawton, D., Cairns, J. and R. Gardner (Eds.) (2000). *Education for citizenship*. Great Britain: Cromwell Press.
- Laurillard, D. (2012). *Teaching as design science Building Pedagogical Patterns for Learning and Technology*. London: Routledge.
- Lieberman, A. & McLaughlin, M. (1992). Networks for educational change: powerful and problematic. *Phi Delta Cappan*, 73 (9), 673-677.
- Fourez, A., Maingain, A. & Dufour, B. (2002). *Διδακτικές προσεγγίσεις της διαθεματικότητας* (μτφρ. Χ. Ράπτης). Αθήνα: Πατάκης.
- Nauta M. (2010). The Development, Evolution, and Status of Holland's Theory of Vocational Personalities: Reflections and Future Directions for Counseling Psychology. Στο *Journal of Counseling Psychology*, 57 (1), 11-22.
- Mcleod, J., (2003). *Εισαγωγή στη συμβουλευτική* (μτφρ. Δ. Καραθάνου). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Meirieu, Ph. & Avanzini, G. (1998). *Apprendre...oui, mais comment*, 2^η έκδοση. Paris: ESF.

- OECD (2014). *Testing student and university performance globally: OECD's AHELO*. Στο <http://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/testingstudentanduniversityperformancegloballyoecdshelo.htm> (Ανάκτηση 19-7-2019).
- Robson, C. (2010). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου* (μτφρ. Β. Νταλάκου & Κ. Βασιλικού). Αθήνα: Gutenberg.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Witko, D., Bernes, B., Magnusson, C., & Bardick, D. (2005). Senior high career planning: What students want. *Journal of Educational Inquiry*, 6 (1), 34-49.
- Wood, D. J., Bruner, J. S., & Ross, G. (1976). The role of tutoring in problem solving. *Journal of Child Psychiatry and Psychology*, 17 (2), 89-100.
- Zimmerman, B. J., & Martinez-Pons, M. (1986). Development of a Structured Interview for Assessing Student Use of Self-Regulated Learning Strategies. *American Educational Research Journal*, 23 (1), 614-628.
- Zimmerman B. J. (1990). Self-Regulated Learning and Academic Achievement: An Overview. *Educational Psychologist*, 25(1), 3-17.

B. Ελληνόγλωσση

- Αδαμοπούλου, Α., Βλαχάκη, Φ. & Δουλάμη Σ. (2009). *Βασικές Αρχές Επαγγελματικής Συμβουλευτικής. Διαδικασίες και Τεχνικές*. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Στο <http://repository.edulll.gr/edulll/handle/10795/1151> (Ανάκτηση 10-9-2019).
- Αλαχιώτης, Σ. (2001). *Οδηγός για την Εφαρμογή της Ευέλικτης Ζώνης. Βιβλίο για τον Δάσκαλο*. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Αττάρτ, Κ. (2011). *Εφαρμογή Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Career and Personality Test*. Μεταπτυχιακή Διατριβή. Πανεπιστήμιο Πειραιώς-Τμήμα Πληροφορικής, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Πληροφορική».
- Αρμακόλας, Σ., Παναγιωτακόπουλος, Χ., & Μασσαρά, Χ. (2015). Η αυτορρυθμιζόμενη μάθηση και το μαθησιακό περιβάλλον στην εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Στο Α. Λιοναράκης, Β. Ιωακειμίδου, Μ. Νιάρη, Ε. Μανούσου, Α. Χαρτοφυλάκα, (επιμ), *Πρακτικά του 7^{ου} Συνεδρίου για την Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης*. Στο <http://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/openedu/article/view/32/24> (Ανάκτηση 10-7-2019).
- Βίκη, Α. & Παπάνης, Ε. (2007). *Ο επαγγελματικός προσανατολισμός*. Στο http://epapanis.blogspot.com/2007/09/blog-post_7902.html (Ανάκτηση 10-9-2019).
- Γκιάστας, Ι., Δημητρόπουλος, Ε., Ρέππα, Ε. & Τσέργας, Ι. (2013). *Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός. Σχεδιάζοντας το Επαγγελματικό μου Μέλλον*. Γ' Γυμνασίου. Αθήνα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων-Διόφαντος.
- Δημητρόπουλος, Ε., (2003). *Αποφάσεις και λήψη αποφάσεων*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Δημητρόπουλος, Ε. (2000). *Συμβουλευτική Προσανατολισμός, τόμος Α', Συμβουλευτική και Συμβουλευτική Ψυχολογία*. Αθήνα: Γρηγόρης.

- Ερευνητικό Ακαδημαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών (2010). *Εκπαιδευτικό Υλικό για την Υπηρεσία Εκπαιδευτικών Κοινοτήτων και Ιστολογίων. 1^ο μέρος: Χρήση Ιστολογίου ως εκπαιδευτικό εργαλείο.*
- Ζαφειρίου, Γ. (2003). *Μέθοδοι έρευνας στη Βιβλιοθηκονομία. Διδακτικές σημειώσεις.* Σίνδος: Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης.
- Θεοδωρόπουλος, Π., Παπαθεοφάνους, Π. & Φιλλένια Σ. (2010). *Χημεία Γ' Γυμνασίου, Εργαστηριακός Οδηγός.* Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.
- Ιωαννίδη-Καπόλου, Ε. (2006). Κοινωνιολογική έρευνα-Μέθοδοι και τεχνικές. *Σημειώσεις. Τομέας Κοινωνιολογίας, ΕΣΔΥ.* Στο www.nsph.gr/Files/006_Koinoniologias/Research_Stages.doc (Ανάκτηση 10-5-2017).
- Καραϊσκος, Ν. (2003). *Καινοτόμες δράσεις στο δημοτικό σχολείο.* Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.
- Κορφιάτη, Α. & Μπρούζος, Α. (2013). Αντιλήψεις Ελλήνων μαθητών Γυμνασίου για την αναγκαιότητα επαναπροσδιορισμού του ρόλου και της λειτουργίας του σύγχρονου ελληνικού σχολείου. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής – Προσανατολισμού, 101*, 120-131.
- Κουμάρας, Π. (2000). *Πειράματα Φυσικών Επιστημών με υλικά καθημερινής χρήσης.* Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.
- Κυριαζή, Ν. (2002). *Η Κοινωνιολογική Έρευνα, Κριτική Επισκόπηση των Μεθόδων και των Τεχνικών.* Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα (1^η έκδοση, 1999).
- Μακρή-Μπότσαρη, Ε. (2008). *Θέματα Εισαγωγικής Επιμόρφωσης για νεοδιόριστους Εκπαιδευτικούς.* Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Μανούσου, Γκ. (2017). *Οι δεξιότητες των φοιτητών που εκπονούν μεταπτυχιακή-ερευνητική εργασία.* Αθήνα: Δίκτυο ανοιχτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Στο <https://gellym.pressbooks.com/> (Ανάκτηση 28-9-2019).
- Ματσαγγούρας, Η. (2002). *Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση. Εννοιοκεντρική αναπλαισίωση και σχολική γνώση.* Αθήνα: Γρηγόρης.
- Ματσαγγούρας, Η. Γ. (2012). *Η καινοτομία των ερευνητικών εργασιών στο Λύκειο.* Αθήνα: ΙΤΥΕ-Διόφαντος.
- Μιχαηλίδης, Α. & Ζήκος, Ν. (2016). Διαθεματικότητα και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών: από τη διδασκαλία των επιστημών στη διδασκαλία της «επιστημονικότητας. Στο *Πρακτικά του 1^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου «Προγράμματα Σπουδών – Σχολικά εγχειρίδια: Από το παρελθόν στο παρόν και το μέλλον»* (τόμος β', σσ. 482-492), ΕΚΕΔΙΣΥ, Παιδαγωγική Εταιρεία Ελλάδας και Pierce-Αμερικάνικο Κολλέγιο Ελλάδας. Αθήνα.
- Μπέλλας, Θ. (1985). *Η ψυχοκοινωνιολογία της αγωγής.* Αθήνα: Επικαιρότητα.
- Μπρίνια, Β. (2013). «Η Επιχειρηματικότητα στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: Εφαρμογή και Προοπτικές», Ημερίδα με θέμα: *Ενίσχυση της Επιχειρηματικότητας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*, 25 Απριλίου 2013. Αθήνα: Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Νικολακάκη, Ε., & Κουτσούμπα, Μ. (2013). Η αυτορρυθμιζόμενη μάθηση στην εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση *Open Education The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology, 9 (1)*, 19-31.

- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2012). *Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Επιμορφωτικό υλικό*, τόμος Δ', *Θέματα αξιοποίησης της ομάδας στην τάξη*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Παναγιωτακόπουλος, Χ. (1999). Ο Η/Υ και το εκπαιδευτικό λογισμικό. Στο Α. Κόκκος, Α. Λιοναράκης, & Χ. Ματραλής (επιμ.), *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Το εκπαιδευτικό υλικό και οι νέες τεχνολογίες*. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Ρόντος, Κ. & Παπάνης, Ε. (2007). *Οι τεχνικές του καλού ερωτηματολογίου*. Αθήνα: Εκδόσεις Σιδέρη.
- Σπυροπούλου, Δ., Αναστασάκη, Α., Δεληγιάνη, Δ., Κούτρα, Χ. & Μπούρας, Σ. (2008). *Καινοτόμα Προγράμματα στην Εκπαίδευση: λειτουργική διεισδυτικότητα και βιωσιμότητα*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (Εκπαίδευση και Ποιότητα στο Ελληνικό Σχολείο).
- Σταμέλος, Γ. & Δακοπούλου Α. (2006). *Η διατριβή στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Τσέπογλου, Σ. (2005). *Σπουδές μετά το Γυμνάσιο*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.
- Τσιρώνης, Χ. (2008). Κοινωνική αλληλεπίδραση και κοινωνικές σχέσεις στο σχολείο. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην ενσωμάτωση των μαθητών. Στο Ζ. Παπαναούμ (πρόλογος), Δ. Κ. Μαυροσκούφης (εισαγωγή), *Οδηγός Επιμόρφωσης. Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και Αγωγή. Τίτλος πράξης: Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο (Γυμνάσιο)*. Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ-ΥΠΠΘ, 123-140. Στο http://www.pi.ac.cy/pi/files/epimorfosi/entaxi/odigos_epimorfosis_diapolitismiki.pdf (Ανάκτηση 7-11-2019).
- Υ.ΠΑΙ.Θ. (Απόφαση 146715/09-10-2013). Δ.Ε.Π.Π.Σ. *Κανονισμός λειτουργίας των εκπαιδευτικών ομίλων και των τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.
- Υ.ΠΟ.ΠΑΙ.Θ. (2015 α). Αρ. Πρωτ: 144968/Δ2. *Οδηγίες για τις Βιωματικές Δράσεις Ημερήσιου και Εσπερινού Γυμνασίου για το σχ. έτος 2015-2016*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.
- Υ.ΠΟ.ΠΑΙ.Θ. (2015 β). *Δραστηριότητες με στόχο την ανάπτυξη της καινοτομίας και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας - Διαγωνισμός Κοινωνικής Καινοτομίας*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.
- Υ.ΠΟ.ΠΑΙ.Θ. (2015γ). Αρ. Πρωτ: 6554/Δ7. *Υποχρεωτικές εργαστηριακές δραστηριότητες μαθημάτων Φυσικών Επιστημών στα Γυμνάσια, Γενικά Λύκεια και ΕΠΑ.Λ. για το σχολικό έτος 2015-2016*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.
- Υ.ΠΟ.ΠΑΙ.Θ. (2015 δ). *Έκφραση-Έκθεση. Για το Γενικό Λύκειο, αναθεωρημένη έκδοση, τχ. Α'*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.
- Υ.ΠΟ.ΠΑΙ.Θ. (2015 ε). *Έκφραση-Έκθεση. Για το Γενικό Λύκειο, αναθεωρημένη έκδοση, τχ. Γ'*, Αθήνα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος».
- ΥΠΕΠΘ (2015 στ). Αρ. Πρωτ: 171784/Δ7. *Δραστηριότητες με στόχο την ανάπτυξη της καινοτομίας και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στο πλαίσιο του θεσμού του σχολικού συνεταιρισμού*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.
- Υ.ΠΟ.ΠΑΙ.Θ. (2015 ζ). Εγκύκλιος 144968/Δ2/16-9-2015. *Οδηγίες για τις Βιωματικές Δράσεις Ημερήσιου και Εσπερινού Γυμνασίου για το σχολικό έτος 2015-2016*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.

Υ.ΠΟ.ΠΑΙ.Θ. (2016). Εγκύκλιος 6554/Δ7/ 18-01-2016. *Δραστηριότητες με στόχο την ανάπτυξη της καινοτομίας και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας - Διαγωνισμός Κοινωνικής Καινοτομίας*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.

ΥΠΕΠΕΘ (2019). 212004/Δ7/07-12-2018. Εγκύκλιος με θέμα: «Σχεδιασμός και υλοποίηση Προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων (Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας, Πολιτιστικών Θεμάτων) για το σχολικό έτος 2018-2019.

ΥΠ.Π.Ε.Θ. (2019). Εγκύκλιος 44300/Δ7/21-03-2019. *Σχεδιασμός Υλοποίηση Προγραμμάτων Αγωγής Σταδιοδρομίας για το σχολικό έτος 2018-2019*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.

Φ.Ε.Κ. (167 τ.Α/1985). *Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις*.

Φ.Ε.Κ. (188/Α/23-9-1997). *Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων του στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις*.

Φ.Ε.Κ. (303 τ.Β/2003). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ) Δημοτικού – Γυμνασίου*.

Φ.Ε.Κ. (304/Β/13-3-2003). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (Α.Π.Σ) Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού*.

Φ.Ε.Κ. (5440/Β/5-12-2008). *Διαπίστωση της παύσης λειτουργίας υπηρεσιών και οργανικών μονάδων και της έναρξης πλήρους λειτουργίας των Κέντρων Εκπαιδευτικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης (Κ.Ε.Σ.Υ.)*.

Φ.Ε.Κ. (118-2011-Ν.3966/2011). *Θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των Προτύπων Πειραματικών Σχολείων*.

Φ.Ε.Κ. (127 τ.Β/2013) και παρ. 3 του άρθρου 46 του Ν. 1566/85. *Καθορισμός λειτουργίας Σχολικών Συνεταιρισμών*.

Φ.Ε.Κ. (193/Α/17-9-2013). *Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις*.

Χατζηδήμου, Δ. (2011). *Εναλλακτικές μορφές, τεχνικές και μέθοδοι διδασκαλίας και μάθησης. Στο Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών. Βασικό επιμορφωτικό υλικό. τόμος Α' Γενικό Μέρος*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 34-47.

Χατζηπαναγιώτου, Π. & Μαρμαρά, Χ. (2013). *Πρακτικές δικτύωσης σχολείων: τα δίκτυα μάθησης ως μηχανισμός για την ενθάρρυνση της συνεχιζόμενης επαγγελματικής ανάπτυξης εκπαιδευτικών και διευθυντών*. Στο http://www.diapolis.auth.gr/epimorfotiko_uliko/index.php/2014-09-05-15-40-12/2014-09-05-15-45-43/88-odigos-chatzipan?showall=1 (Ανάκτηση 10-9-2019).

Χατζηπαναγιώτου, Π. (2001). *Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: ζητήματα οργάνωσης, σχεδιασμού και αξιολόγησης*. Αθήνα: Τυπωθήτω-Δαρδανός.

Γ. Δικτυογραφία για τα Τεστ Επαγγελματικού Προσανατολισμού

6^ο Πανόραμα Επιχειρηματικότητας και Σταδιοδρομίας. Η επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα: πώς μπορεί από την κρίση να αναδυθεί η Ελλάδα που θέλουμε. Στο <https://www.panorama.org/%ce%b1%cf%81%cf%87%ce%b5%ce%af%ce%bf-%cf%80%ce%b1%ce%bd%ce%bf%cf%81%ce%ac%ce%bc%ce%b1%cf%84%ce%bf%cf%82/> (Ανάκτηση 2-4-2016).

Σωματείο Επιχειρηματικότητας Νέων. Στο <http://senja.gr/>, (Ανάκτηση 3-4-2016).

Θεωρία του Holland. Στο https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%98%CE%B5%CF%89%CF%81%CE%AF%CE%B1_%CF%84%CE%BF%CF%85_Holland (Ανάκτηση 10-8-2019).

Ανοικτή Εκπαιδευτική Πρακτική. Διδακτικές Εφαρμογές της Συμβουλευτικής μέσω ΤΠΕ. Στο <http://photodentro.edu.gr/oep/r/8532/700?locale=el> (Ανάκτηση 14-5-2019).

Σωματείο Επιχειρηματικότητας Νέων/Junior Achievement Greece. Στο <http://senja.gr/about.html> (Ανάκτηση 2-7-2019).

Σωματείο Επιχειρηματικότητας Νέων/Junior Achievement Greece. Προγράμματα Γυμνασίου. Στο <http://senja.gr/programmes/high-school.html> (Ανάκτηση 7-5-2019).

Σωματείο Επιχειρηματικότητας Νέων/Junior Achievement Greece. Προγράμματα Γυμνασίου. Εικονική Επιχείρηση. Στο <https://sen-programs.senja.gr/programmes/eikoniki-epixeirisi> (Ανάκτηση 12-5-2019).

ΕΟΠΠΕΠ. Διαδικτυακή Διαδραστική Πύλη για μαθητές γυμνασίου - λυκείου και νέους που σχεδιάζουν τη σταδιοδρομία τους. Τεστ Επαγγελματικών Αποφάσεων. Στο https://www.eoppep.gr/teens/index.php?option=com_tests&view=kepa&Itemid=331 (Ανάκτηση 14-5-2019).

ΕΟΠΠΕΠ. Διαδικτυακή Διαδραστική Πύλη για μαθητές Γυμνασίου, Λυκείου και νέους που σχεδιάζουν τη σταδιοδρομία τους. Τεστ Επαγγελματικών Ενδιαφερόντων. Στο https://www.eoppep.gr/teens/index.php?option=com_tests&view=tepe&Itemid=332 (Ανάκτηση 14-5-2019).

ΕΟΠΠΕΠ. Διαδικτυακή Διαδραστική Πύλη για μαθητές γυμνασίου - λυκείου και νέους που σχεδιάζουν τη σταδιοδρομία τους. Τεστ Εργασιακών Αξιών. Στο https://www.eoppep.gr/teens/index.php?option=com_tests&view=terga&Itemid=333 (Ανάκτηση 14-5-2019).

Πανόραμα Επιχειρηματικότητας και Σταδιοδρομίας. Στο <https://www.pan-orama.org/whatis-2019/> (Ανάκτηση 14-5-2019).

Ελληνική Στατιστική Αρχή. Κατάσταση απασχόλησης και ποσοστό ανεργίας (Ιανουαρίου 2004 - Αυγούστου 2019). Στο <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO02/-> (Ανάκτηση 20-7-2019).

ΕΟΠΠΕΠ. Τεστ Επαγγελματικού Προσανατολισμού. <https://www.eoppep.gr/teens/index.php/tests> (Ανάκτηση 20-9-2019).

Παράρτημα Ι. Ερωτηματολόγιο για σύνδεση φύλου και εργασίας

Ερώτηση 1. Πιστεύετε ότι εξακολουθεί ακόμα και σήμερα να αποτελεί το φύλο για την ελληνική κοινωνία κριτήριο επιλογής επαγγέλματος ενός νέου ανθρώπου;

- πολύ
- αρκετά
- λίγο
- καθόλου

Ερώτηση 2. Να επιλέξετε από τα παρακάτω πεδία, όσες επιλογές κρίνετε ότι αποτελούσαν στο παρελθόν τις κυριότερες αιτίες διαχωρισμού των επαγγελματιών με βάση το φύλο.

- κοινωνία και ρατσιστική υποτίμηση,
- στερεότυπα,
- κοινωνία και πρότυπα,
- έλλειμμα παιδείας,
- επαγγελματική ανέλιξη,
- βιολογική διαφοροποίηση,
- άλλο.

Ερώτηση 3. Κατά τη γνώμη σας, υπάρχουν αντικειμενικοί λόγοι που παραδοσιακά η κοινωνία διαχώριζε τα επαγγέλματα σε ανδρικά και γυναικεία;

- πολύ
- αρκετά
- λίγο
- καθόλου
- δεν ξέρω/ δεν απαντώ

Ερώτηση 4. Αν ένας άνδρας ή μια γυναίκα επιλέξει σήμερα ένα επάγγελμα που κατά το παρελθόν θεωρείτο εργασιακό περιβάλλον κατάλληλο για το άλλο φύλο (π.χ. μια γυναίκα να εργάζεται στην οικοδομή), πιστεύετε ότι θα αντιμετώπιζε κάποια μορφή αρνητική κριτική; (Οικογένεια, κοινωνικός περίγυρος, σύζυγος, συνάδερφοι, προϊστάμενοι, άλλο).

- ναι
- όχι

Ερώτηση 5. Να επιλέξετε από τις παρακάτω επιλογές, όσες κρίνετε ότι θα αποτελούσαν σήμερα τις κυριότερες μορφές (έμμεσης ή άμεσης) απόρριψης ενός άνδρα που θα επιλέξει ένα μη παραδοσιακό επάγγελμα για το φύλο του. (Μπορείτε να επιλέξετε, όσες επιλογές κρίνετε ότι σας εκφράζουν).

- μισθολογική διαφορά,

- ειρωνικά σχόλια,
- αδυναμία εξέλιξης,
- έλλειψη εμπιστοσύνης από συναδέλφους,
- έλλειψη εμπιστοσύνης από πελάτες,
- άλλο.

Ερώτηση 6. Να επιλέξετε από τις παρακάτω επιλογές, όσες κρίνετε ότι θα αποτελούσαν σήμερα τις κυριότερες μορφές (έμμεσης ή άμεσης) απόρριψης μίας γυναίκας που θα επιλέξει ένα μη παραδοσιακό επάγγελμα για το φύλο της. (Μπορείτε να επιλέξετε, όσες επιλογές κρίνετε ότι σας εκφράζουν).

- κοινωνική απομόνωση,
- ειρωνικά σχόλια,
- μισθολογική διαφορά,
- αδυναμία εξέλιξης,
- έλλειψη εμπιστοσύνης από συναδέλφους,
- έλλειψη εμπιστοσύνης από πελάτες,
- άλλο.

Ερώτηση 7. Να επιλέξετε από τις παρακάτω επιλογές, όσες κρίνετε ότι αποτελούν τους κυριότερους φορείς που έχουν τη δύναμη/ευθύνη για την εξάλειψη αυτών των διαχωρισμών. (Μπορείτε να επιλέξετε, όσες επιλογές κρίνετε ότι σας εκφράζουν).

- οικογένεια,
- κρατικός μηχανισμός,
- εκκλησία,
- σχολείο,
- ΜΜΕ,
- υπεύθυνοι ΣΕΠ,
- άλλο.

Ερώτηση 8. Στην επιλογή του δικού σας επαγγέλματος πιστεύετε ότι σας επηρεάζουν ή θα σας επηρεάσουν διαχωρισμοί που σχετίζονται με το φύλο;

- πολύ
- αρκετά
- λίγο
- καθόλου

Παράρτημα II. Ερωτήσεις συνέντευξης σε μαθητές/τριες για την κατανόηση των αναγνωστικών ενδιαφερόντων και των κριτηρίων αγοράς βιβλίων

Ερώτηση 1. Δηλώστε το όνομά σας, την τάξη σας, το τμήμα σας και την περιοχή κατοικία σας.

Ερώτηση 2. Πόσο σημαντική θεωρείς τη συχνή ανάγνωση βιβλίων ελληνικών και ξένων (ή από μετάφραση) για έναν σύγχρονο άνθρωπο;

Ερώτηση 3. Διάβασες κάποιο βιβλίο το τελευταίο τρίμηνο; Αν ναι, ποιος ο συγγραφέας και ο τίτλος του;

Ερώτηση 4. Αν όχι, ποιοι λόγοι δε σου επέτρεψαν να διαβάσεις;

Ερώτηση 5. Πόσα βιβλία διάβασες τον τελευταίο χρόνο;

Ερώτηση 6. Ποια περιγραφή σου ταιριάζει περισσότερο: α) είμαι ένας άνθρωπος που αγαπά το βιβλίο και διαβάζει συστηματικά, β) μου αρέσει να διαβάζω, αλλά μόνο συγκεκριμένο είδος βιβλίων, γ) μου αρέσει να διαβάζω, αλλά δεν προλαβαίνω, δ) δε μου αρέσει να διαβάζω, αλλά με πιέζει το περιβάλλον μου και το κάνω αναγκαστικά, ε) δε μου αρέσει το διάβασμα και δε διαβάζω.

Ερώτηση 7. Πώς συνήθως φτάνει ένα βιβλίο που θα διαβάσεις στα χέρια σου; [Διευκρίνιση, αν κριθεί απαραίτητη: μέσω δανεισμού από βιβλιοθήκη ή φίλους; Το αγοράζουν οι γονείς σου για σένα; Αποφασίζετε μαζί με τους γονείς και το αγοράζετε μέσω διαδικτύου ή κατά την επίσκεψή σας σε βιβλιοπωλείο;]

Ερώτηση 8. Το τελευταίο βιβλίο το αγόρασες και το διάβασες με παρότρυνση φίλων, γονέων, εκπαιδευτικών;

Ερώτηση 9. Ποιο είδος βιβλίου από την παρακάτω λίστα θα προτιμούσες να αγοράσεις:

Ποίηση	
Πεζογραφία	
Μελέτη σχετικά με κάποιο επιστημονικό τομέα	
Ιστορία	
Θεατρικό έργο	
Κόμικ	

Ερώτηση 10. Σκοπεύεις να αγοράσεις και να διαβάσεις μέσα στον επόμενο μήνα κάποιο βιβλίο;

Ερώτηση 11. Αν ναι, με ποιο από την παρακάτω μορφή θα προτιμούσες να είναι; Ηλεκτρονικό ή έντυπο;

Ερώτηση 12. Θεωρείς ότι τα επόμενα χρόνια το ηλεκτρονικό βιβλίο θα υποκαταστήσει στη συνείδηση του καταναλωτικού κοινού το έντυπο;

Ερώτηση 13. Επίλεξε ποιο από τα επαγγέλματα που σχετίζονται με τον χώρο του βιβλίου θα σε ενδιέφερε να ασχοληθείς επαγγελματικά και αιτιολόγησε την επιλογή σου:

Λογοτέχνης	
Εκδότης	
Δημοσιογράφος	
Διορθωτής	
Ιδιοκτήτης βιβλιοπωλείου	
Μελετητής σε έναν επιστημονικό χώρο	
Γραφίστας	

Ερώτηση 14. Θεωρείς ότι ένα άτομο που δραστηριοποιείται επαγγελματικά στον χώρο του ελληνικού βιβλίου αποβλέπει κυρίως (βαθμολόγησε τα 5 πρώτα με σειρά προτεραιότητας: 1 το κυριότερο και 5 το λιγότερο σημαντικό)

Κέρδος	
Κοινωνικό κύρος	
Δημόσιες σχέσεις	
Εργασιακή σταθερότητα	
Υστεροφημία	
Εξασφάλιση ενός μικρομεσαίου, αλλά επαρκούς εισοδήματος	
Αίσθημα προσφοράς	
Δε θα είχε άλλες επιλογές	
Άλλο (προσδιορίστε)	

Ερώτηση 15. Ποιος παράγοντας θα σε οδηγούσε περισσότερο στην απόφαση να αγοράσεις ένα βιβλίο;

Η τιμή	
Το θέμα	
Μου το σύστησε κάποιος/κάποια που εκτιμώ τη γνώμη του/της	
Είδα να διαφημίζεται στα Μ.Μ.Ε.	
Το εξώφυλλο	
Άλλο (προσδιορίστε)	

Ερώτηση 16. Θα ήταν κίνητρο αγοράς ενός βιβλίου, αν γνώριζες ότι μέρος των εσόδων δίνονταν για φιλανθρωπικό σκοπό;

Ερώτηση 17. Θα ήταν κίνητρο αγοράς ενός βιβλίου, αν γνώριζες ότι ο συγγραφέας θα ήταν κάποιος/κάποια συμμαθητής/τριά σου;

Ερώτηση 18. Θεωρείς ότι θα εξέφραζε πιο πειστικά τις σκέψεις και συναισθήματά σου;

Ερώτηση 19. Θα σκεφτόσουν τον επόμενο χρόνο να συμμετέχεις εθελοντικά σε κάποια δραστηριότητα ή με κάποιο καθορισμένο ρόλο (συγγραφέας, πωλητής, επιμελητής, γραφίστας κ.α.) στον μαθητικό εκδοτικό οίκο του σχολείου σου;

Ερώτηση 20. Θα παρακολουθούσες κάποια ομιλία ενός γνωστού συγγραφέα στο σχολείο σου που θα οργάνωνε ο μαθητικός εκδοτικός οίκος της σχολικής μονάδας; Θα είχες κάποια συγκεκριμένη προτίμηση σε όνομα συγγραφέα ή είδος βιβλίου;

Παράρτημα ΙΙΙ. Τεστ Επαγγελματικού Προσανατολισμού

Τεστ Επαγγελματικού Προσανατολισμού: (ανώνυμη συμπλήρωση από μαθητή που συμμετείχε στη δράση το σχολικό έτος 2018-2019)

Τεστ Επαγγελματικών Ενδιαφερόντων (ΤΕΠΕ)

Αποτελέσματα. Επαγγελματικές κατηγορίες

ΠΡ: ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ: το επίκεντρο της προσοχής είναι τα αντικείμενα

ΕΡ: ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΣ: επικέντρωση στις ιδέες

ΚΑ: ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΣ: επικέντρωση της προσοχής βρίσκεται σε ανθρώπους και ιδέες

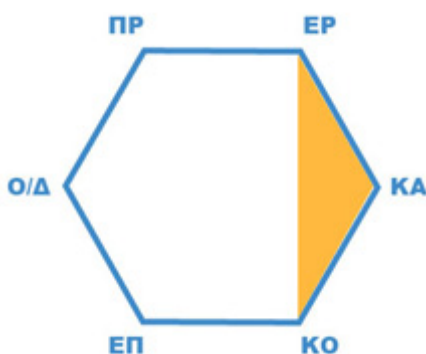
ΚΟ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ: κέντρο της προσοχής ο άνθρωπος

ΕΠ: ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΣ: επικέντρωση σε ανθρώπους και δεδομένα

Ο/Δ: ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΟΣ / ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΣ: επικέντρωση στη σκέψη και στα δεδομένα

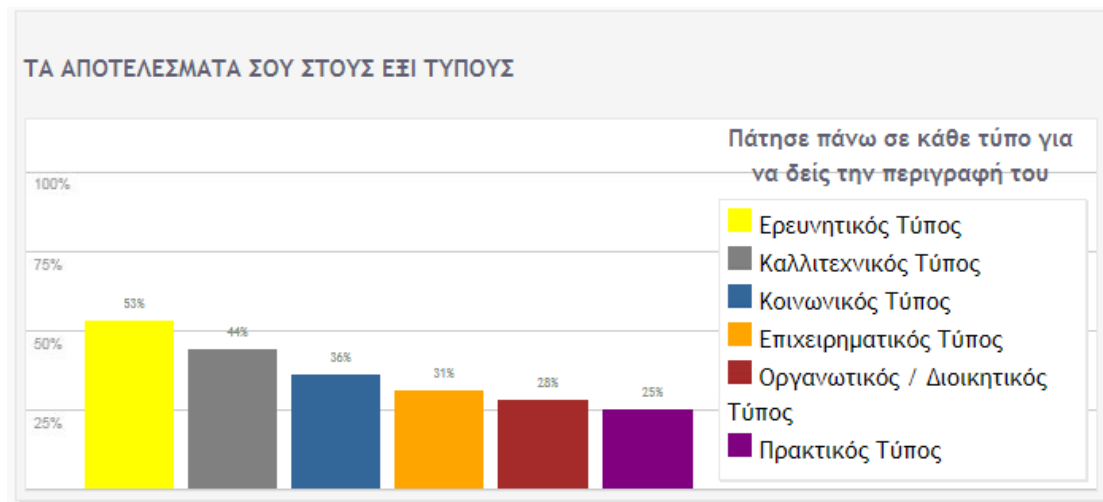
Παράδειγμα εφαρμογής:

Ερευνητικός Τύπος - Καλλιτεχνικός Τύπος - Κοινωνικός Τύπος

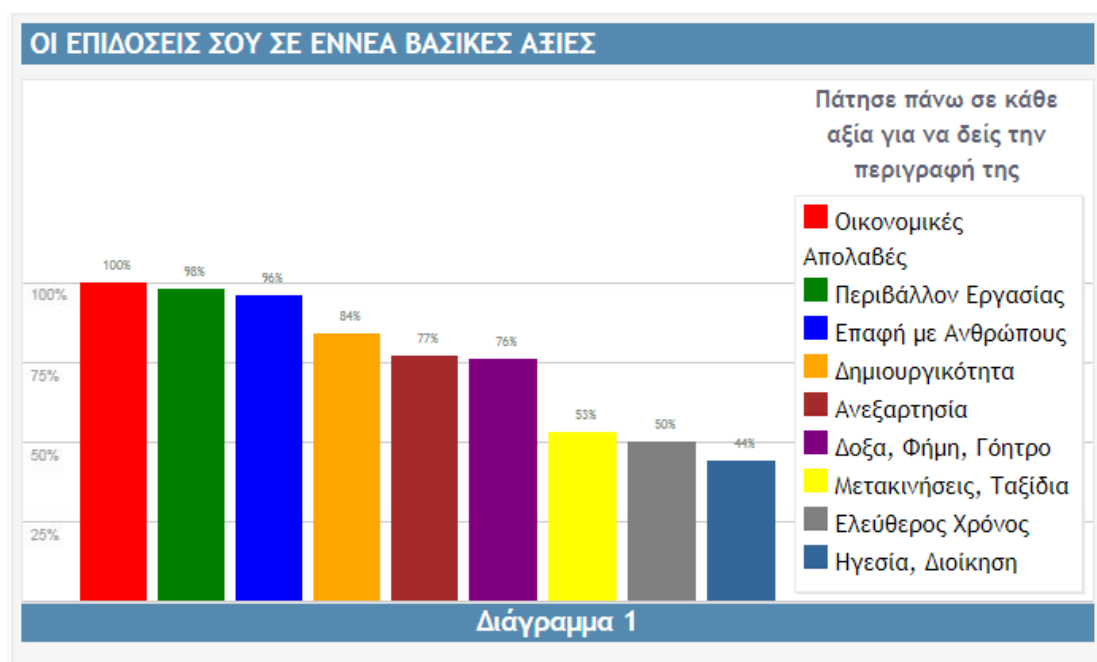
Σχήμα 2. Τύπος προσωπικότητας

Αποτελέσματα. Από τις απαντήσεις που έδωσες προκύπτει ότι είσαι: α) Ερευνητικός Τύπος, β) Καλλιτεχνικός Τύπος και γ) Κοινωνικός Τύπος. Αυτοί είναι οι τρεις επικρατέστεροι τύποι προσωπικότητας που σχηματίζουν το έγχρωμο τρίγωνο. Αυτό σημαίνει ότι σε ενδιαφέρει να ασχοληθείς περισσότερο με επαγγέλματα αυτών των τομέων. Ωστόσο, το τρίγωνο που σου αντιστοιχεί δεν έχει περιοριστικό χαρακτήρα, αντιθέτως διευρύνει τις επιλογές σου για μία όσο το δυνατό περισσότερο αντιπροσωπευτική απόφαση.

Σχήμα 3. Αποτελέσματα στους έξι τύπους Προσωπικότητας

Τεστ Εργασιακών Αξιών (ΤΕΡΓΑ)

Διάγραμμα 1. Οι επιδόσεις σου σε εννέα βασικές αξίες

Δες τις 3 υψηλότερες αξίες σου αναλυτικά

Οικονομικές Απολαβές. Τα άτομα που έχουν υψηλή επίδοση σε αυτή την κλίμακα ενδιαφέρονται για ένα επάγγελμα, που τους επιτρέπει να κερδίζουν πολλά χρήματα. Πιστεύουν στη δύναμη του χρήματος και γι' αυτό θέλουν το επάγγελμα που θα επιλέξουν να τους εξασφαλίζει μια άνετη, από οικονομική άποψη, ζωή, με αρκετά χρήματα και πολλές πρόσθετες αμοιβές (π.χ. δώρα, αυτοκίνητο κ.λ.π.). Τα άτομα αυτά θεωρούν ότι όταν κάνουν καλά τη δουλειά τους θα πρέπει να ανταμείβονται και ανάλογα, γι' αυτό και δε διστάζουν να αφιερώνουν πολύ χρόνο σε αυτή.

Περιβάλλον Εργασίας. Τα άτομα που έχουν υψηλή επίδοση σε αυτή την κλίμακα ενδιαφέρονται για ένα επάγγελμα, που να τους προσφέρει έναν καθαρό και τακτοποιημένο χώρο εργασίας, οργανωμένο με όλον τον απαραίτητο εξοπλισμό για τη διεκπεραίωση της δουλειάς τους, και γενικότερα τέτοιον που τους κάνει να νιώθουν ασφάλεια και ηρεμία. Επιπρόσθετα, ενδιαφέρονται για ένα επάγγελμα στο οποίο να επικρατούν καλές σχέσεις ανάμεσα στους συναδέλφους, να μην προκαλούνται συχνές προσωπικές συγκρούσεις και να νιώθουν ότι γύρω τους υπάρχουν φιλικά πρόσωπα, με τα οποία να μπορούν να αναπτύξουν και σχέσεις (πέρα από τις στενές εργασιακές).

Επαφή με Ανθρώπους. Τα άτομα που έχουν υψηλή επίδοση σε αυτή την κλίμακα ενδιαφέρονται για ένα επάγγελμα, που να τους δίνει τη δυνατότητα να έρχονται σε επαφή με άλλους ανθρώπους, να έχουν τη δυνατότητα να κάνουν γνωριμίες με καινούργια άτομα, να τους κάνει να νιώθουν χρήσιμοι σε άλλους ανθρώπους και γενικότερα να νιώθουν ότι μπορούν να προσφέρουν βοήθεια και να εξυπηρετούν τους άλλους. Κύριο χαρακτηριστικό αυτών των ατόμων είναι η ανάγκη τους να βρίσκονται και να εργάζονται σε ομάδες, ενώ σε περίπτωση που το περιεχόμενο της εργασίας τους απαιτεί ατομική απασχόληση νιώθουν αρκετά άβολα. Αντίθετα, η ομαδική εργασία τους κάνει να αισθάνονται άνετα και να βγάζουν τον καλύτερό τους εαυτό.

Οι επιδόσεις σου σε τρεις γενικές κατηγορίες αξιών. Για να έχεις μια συνοπτική εικόνα για τις εργασιακές σου αξίες, μπορείς, στη συνέχεια, να δεις τις επιδόσεις σου σε τρεις γενικές κατηγορίες αξιών, οι οποίες προκύπτουν από το συνδυασμό των εννέα βασικών κλιμάκων. Έτσι:

- η κλίμακα της εργασιακής αξίας «Απολαβές» αποτελείται από τις υποκλίμακες Οικονομικές Απολαβές, Ελεύθερος Χρόνος και Ανεξαρτησία.
- η κλίμακα της εργασιακής αξίας «Φιλοδοξία» αποτελείται από τις υποκλίμακες Ηγεσία-Διοίκηση, Δόξα-Φήμη-Γόητρο και Μετακινήσεις-Ταξίδια.
- η κλίμακα της εργασιακής αξίας «Περιβάλλον Εργασίας» αποτελείται από τις υποκλίμακες Επαφή με Ανθρώπους, Δημιουργικότητα-Καινοτομία και Περιβάλλον Εργασίας.

Διάγραμμα 2. Οι επιδόσεις σου σε τρεις γενικές κατηγορίες αξιών

Δες την υψηλότερη γενική αξία σου

Περιβάλλον Εργασίας. Κύριο στοιχείο των ατόμων με υψηλές επιδόσεις σε αυτή την κλίμακα είναι ο προσανατολισμός τους προς επαγγέλματα, που τους επιτρέπουν να εργάζονται σε ένα καθαρό και άνετο εργασιακό περιβάλλον, όπου να μπορούν να αναπτύσσουν διαπροσωπικές σχέσεις με άλλους ανθρώπους, κι ακόμη μέσω αυτού να μπορούν να προσφέρουν και να βοηθούν τους άλλους ανθρώπους. Θα ήθελαν να εργάζονται σε ένα οργανωμένο εργασιακό περιβάλλον που να τους επιτρέπει την ανάπτυξη της επικοινωνίας μεταξύ των συναδέλφων, αλλά ταυτόχρονα θα ήθελαν το εργασιακό τους περιβάλλον να τους ωθεί να αναπτύσσουν τις ιδιαίτερες ικανότητες και δεξιότητες που κατέχουν, με κύριο στόχο να ασκούν το επάγγελμά τους με τρόπο δημιουργικό και πρωτότυπο.

Τεστ Επαγγελματικών Αποφάσεων (ΤΕΠΑ)

Η λήψη αποφάσεων είναι μια διαδικασία που χαρακτηρίζει την ανθρώπινη δραστηριότητα στο σύνολό της. Ο άνθρωπος αντιμετωπίζει καθημερινά καταστάσεις, στις οποίες καλείται να λάβει αποφάσεις. «Αποφασίζω» σημαίνει ουσιαστικά επιλέγω μεταξύ δύο ή περισσότερων εναλλακτικών λύσεων, την πλέον πρόσφορη και αποτελεσματική, σύμφωνα με τις εκάστοτε περιστάσεις. Το Τεστ Επαγγελματικών Αποφάσεων κατασκευάστηκε με στόχο να διερευνήσει τον βαθμό στον οποίο τρεις βασικοί παράγοντες εντοπίζονται:

- η έλλειψη ξεκάθαρων ενδιαφερόντων,
- η έλλειψη επαγγελματικής ωριμότητας, όσον αφορά στον εργασιακό ρόλο,
- και τα εμπόδια που διαβλέπονται να υπάρχουν στο άμεσο οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον, τα οποία επηρεάζουν την ικανότητα του ατόμου να προβαίνει σε αποτελεσματικές επαγγελματικές επιλογές.

Σαφής γνώση Ενδιαφερόντων. Η επίδοσή σου σε αυτή την κλίμακα δηλώνει ότι, αν και υπάρχει κάποιο επάγγελμα που φαίνεται να σε ενδιαφέρει, δεν είσαι απόλυτα σίγουρος ότι τελικά αυτή είναι η επαγγελματική πορεία που θα ήθελες να ακολουθήσεις. Το πιο πιθανό είναι ότι υπάρχει και κάποιο άλλο ή κάποια άλλα επαγγέλματα που σου αρέσουν και που θα μπορούσες να ακολουθήσεις, και αυτή είναι η αιτία για την έλλειψη σιγουριάς που σε διακρίνει σε αυτό το θέμα. Είναι φανερό ότι θέλεις να κερδίσεις λίγο χρόνο ακόμη, προτού πάρεις την τελική σου απόφαση.

Σχήμα 4. Γνώση ενδιαφέροντος

Ωριμότητα στην αντιμετώπιση εργασίας, σταδιοδρομίας. Η επίδοσή σου σε αυτή την κλίμακα δηλώνει ότι ενώ φαίνεται να σε απασχολεί το θέμα της επαγγελματικής σου σταδιοδρομίας, δεν είσαι ακόμη σε θέση να αποφασίσεις για το επάγγελμα που τελικά θα ακολουθήσεις. Αυτό που φαίνεται να κυριαρχεί στη σκέψη σου είναι το γεγονός ότι ακόμη έχεις χρόνο και γι' αυτό δε βιάζεσαι να πάρεις τις τελικές σου αποφάσεις. Σημαντικό ρόλο σε αυτή την κατάσταση παίζει και το ότι δεν υπάρχει κάποιο επάγγελμα που να σε γοητεύει ιδιαίτερα, ενώ πολλοί άνθρωποι που έχουν την ίδια με εσένα επίδοση θεωρούν ότι όλες οι δουλειές είναι ίδιες και δε χρειάζεται να μας απασχολεί ιδιαίτερα το συγκεκριμένο θέμα.

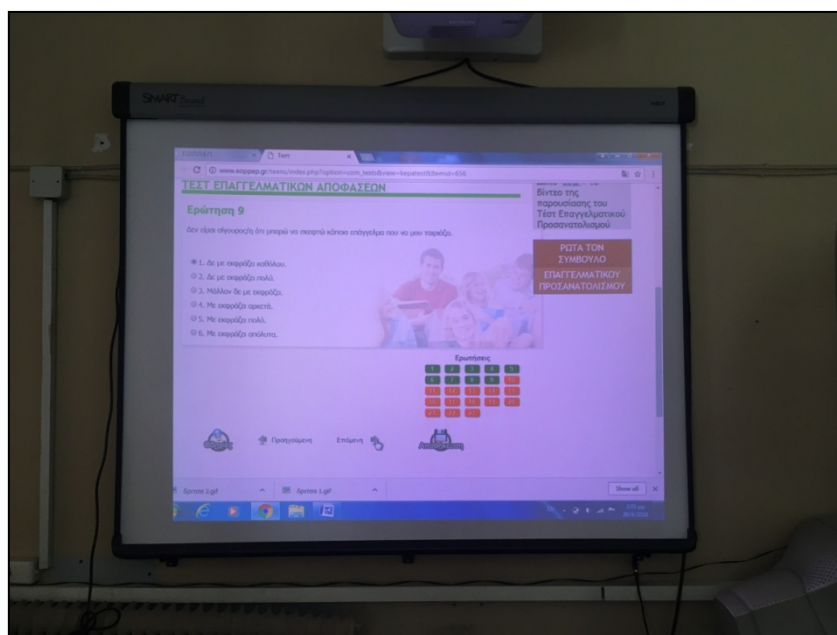
Σχήμα 5. Ωριμότητα στην αντιμετώπιση εργασίας, σταδιοδρομίας

Εμπόδια από οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον. Η επίδοσή σου σε αυτή την κλίμακα δηλώνει ότι, αν και υπάρχει κάποιο ή κάποια επαγγέλματα που θα σε ενδιέφεραν να τα ακολουθήσεις, πιστεύεις ότι το οικογενειακό και το ευρύτερο κοινωνικό σου περιβάλλον δε θα σου προσφέρει τη στήριξη που θα ήθελες για να πραγματοποιήσεις την επιλογή σου. Θεωρείς ότι οι πολύ κοντινοί σου άνθρωποι διαφωνούν με το επάγγελμα που θέλεις να ακολουθήσεις και μάλιστα πιστεύεις ότι είναι πιθανόν να προσπαθήσουν ακόμη και να σε εμποδίσουν να το ασκήσεις. Αυτή η κατάσταση σου προκαλεί έντονο άγχος και πολλές φορές νιώθεις ότι δεν πρόκειται να καταφέρεις τελικά να ακολουθήσεις το επάγγελμα που θέλεις. Είναι σημαντικό να επικοινωνήσεις με κάποιο Σύμβουλο Επαγγελματικού Προσανατολισμού, ο οποίος θα σε βοηθήσει να ξεκαθαρίσεις τις επαγγελματικές σου επιλογές.

Σχήμα 6. Εμπόδια από οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον

Φωτογραφικό υλικό

Φωτογραφία 1. Κατά τη διάρκεια ενημέρωσης στην ολομέλεια της ομάδας για τα Τεστ του ΕΟΠΠΕΠ

Φωτογραφία 2. Το περίπτερο της συμμετοχής μας στην έκθεση του SEN στο MALL

Φωτογραφία 3. Η αφίσα της συμμετοχής μας στην έκθεση του SEN στο MALL

Εκδόθηκε τον Δεκέμβριο του 2019
για τις εκδόσεις Μολύβι
www.ekdoseis-molybi.gr
έκδοση Α